

Kan du høre, hvad jeg ved?

- og ved du, hvad jeg tænker?

Rapport fra Viden & Demokrati om
befolkning og forskeres møde om
videnskaben i den offentlige debat

Kan du høre, hvad jeg ved?
- og ved du, hvad jeg tænker?

Rapport fra Viden & Demokrati om befolkning og forskeres møde om videnskaben i offentligheden

Teknologirådet, 2023

Kan du høre, hvad jeg ved? Og ved du, hvad jeg tænker?

Rapport fra Viden & Demokrati om befolkning og forskeres møde om videnskab i offentligheden

December 2023

Udarbejdet af Teknologirådet i samarbejde med Trygfonden

TrygFonden

Indhold

Forord	6	4. Forskeres kommunikation med befolkningen	48
Om Viden & Demokrati	8	4.1 Forskere kommunikationspraksis	50
1. Indledning	10	4.2 Forskeres interesse for at kommunikere til offentligheden	59
1.1 Problemstilling: Den klassiske forskningsformidling rammer skævt	11	4.3 Forskeres muligheder for og evner til at kommunikere med offentligheden	67
1.2 Formål og afgrænsning	13	4.4 Opsummering	73
1.3 Metode	14	5. Mødet mellem befolkning og forskere	74
2. Rammerne for forskningskommunikation i Danmark	16	5.1 Interesse: Borgere og forskere vil hinanden	75
2.1 Fra Det Antikke Rom til Cyberspace	17	5.2 Kanaler: Vi har mange fælles mødesteder	77
2.2 20 år med universitetsloven og formidling	18	5.3 Adgang: Ikke alle er med til festen	79
2.3 Fra forståelse til engagement: Befolkningens forhold til videnskaben	19	6. Skal vi skrue op for dialogen?	86
2.4 Forskernes roller som kommunikatører	21	7. Litteratur	90
2.5 Etik og retningslinjer	23	8. Bilag	98
3. Befolkningens forhold til videnskab	28	8.1 Bilag A. Metode og datagrundlag bag borgersurvey (barometer)	99
3.1 Befolkningens interesse i videnskab	29	8.2 Bilag B. Metode og datagrundlag bag forskersurvey	99
3.2 Befolkningens adgang til videnskab	34	8.3 Bilag C. Vidensdeling i deliberative processer: Hvordan formidles viden bedst muligt, så den stimulerer til en demokratisk samfundsdebat?	103
3.3 Befolkningens anvendelse af videnskab	39		
3.4 Befolkningens holdning og tillid til videnskab	42		
3.5 Opsummering	47		

Forord

Rapporten, du sidder med her, bidrager med ny, opdateret viden om, hvordan videnskaben bliver kommunikeret til, fra og ikke mindst imellem forskere og borgere i Danmark. "Kan du høre, hvad jeg ved? - og ved du, hvad jeg tænker?" er udgivet af Teknologirådet i 2023 som led i projektet "Viden & Demokrati", der udføres i samarbejde med og er finansieret af Trygfonden.

Viden og Demokrati sigter mod at styrke demokrati, debat og civilsamfund ved at bidrage til, at alle mennesker i Danmark får reel mulighed for at kende og bruge den bedst mulige viden til at danne holdninger og træffe beslutninger. Det handler om at sikre en offentlig debat, der både er bred, åben og baseret på den bedst mulige viden samt en styrket deltagelse i demokratiske processer, også blandt de grupper, der er underrepræsenterede.

Vi håber, at rapporten vil skabe et godt fundament for både diskussioner og konkret handling i de kommende år. For heldigvis har vi i Danmark allerede mange gode aktører, der på forskellige måder arbejder for styrke de demokratiske processer med udgangspunkt i den forskningsbaseret viden. Og heldigvis er vi også - som rapporten her viser - en befolkning, der i høj grad tilgår, bruger og har tillid til videnskabelig viden.

Kristian Weise, underdirektør, TrygFonden

Om Viden & Demokrati

Projektet Viden & Demokrati er et samarbejde mellem Teknologirådet og TrygFonden. Indsatsen adresserer tidens udfordringer til videnssamfundet og søger at styrke demokratiet gennem øget dialog mellem forskere og offentlighed. Projektet søger at forløse det store demokratiske potentiale, der er i at udvikle rammerne for videnskabsformidling ved at eksperimentere med nye måder, steder og metoder at bringe viden i spil på. Det handler om forståelsen for videnskabens rolle i samfundet og i politik. Det handler om lige adgang til viden for alle borgere. Det handler om anvendelsen af viden i hverdagen og i politiske sammenhænge. Det handler om at sikre en sund, offentlig debat og at sikre grundlaget for gode, kollektive beslutninger baseret på den bedst tilgængelige viden.

Rapporten "Kan du høre, hvad jeg ved? Og ved du, hvad jeg tænker?" bidrager til denne indsats med undersøgelser og analyser af, hvordan videnskaben bliver kommunikeret til, fra og ikke mindst imellem forskere og borgere i Danmark.

Tak til de forskere, der har deltaget i workshops og interviews og undervejs i processen. Tak til de 1.011 danskere, der har svaret på spørgsmål om deres adgang og forhold til videnskaben, og tak til de 3.864 forskere og ph.d.-studerende på danske universiteter, der har svaret på spørgsmål om, hvordan og hvorfor de kommunikerer deres viden til offentligheden.

En særlig tak til Peter Hyldgård, Frederik Langkjær, Morten Friis, Pernille Fløjstrup Andersen, Søren B. Jepsen, Lise Bitsch, Emma Sofie Vestergaard, Thomas Richardt Ratje, Sigrid Vedel Neuhaus, Marie Louise Jørgensen, Peter Pilegaard Hansen og Frederik Rosén for på forskellig vis at bidrage til undersøgelser og rapport.

1. Indledning

Videnskaben spiller en afgørende rolle i samfundet og påvirker nærmest alle områder af vores liv. Til daglig bruger vi moderne teknologi, køber forædlede råvarer og tager medicin – alt sammen aktiviteter, der er blevet muliggjort af videnskaben. Det er svært at forestille sig områder af vores liv i dag, som ikke er påvirket af videnskaben.

Den forskningsbaserede viden fra økonomi, statistik, og tekniske videnskaber til sundhed og psykologi er også afgørende for stort set alle aktiviteter i erhvervslivet og den offentlige sektor. Det er nærmest umuligt i dag at pege på forhold, hvor videnskaben ikke har en finger med i spillet. Derfor er det også inden for videnskaben, vi skal finde løsninger på de store udfordringer, samfundet står over for i dag, og for individet kan videnskaben bidrage med vigtige personlige kompetencer og en dybere forståelse af verden.

Videnskaben er ganske enkelt overalt – og dermed også i den demokratiske samtale. Uanset om vi diskuterer nye valgfagsordninger i folkeskolen, kunstig intelligens, bekæmpelse af epidemier eller iltsvind i de danske fjorde, kommer videnskabeligt produceret viden på bordet. Viden, som vi både som enkeltpersoner og i politiske processer benytter som udgangspunkt for vurderinger og beslutninger.

Derfor kræver et velfungerende demokrati, at vi alle har adgang til videnskabelig viden, at vi kan anvende den som basis for refleksion og beslutninger, og at vi samtidig kan forholde os kritisk til den. Det betyder, at vi har brug for viden om videnskaben, både hvor vi kan finde den, og hvordan den produceres.

Denne rapport fokuserer på videnskaben rolle i det, vi bredt kan kalde det offentlige debatrum. Der, hvor vi som borgere udveksler idéer, meninger, vurderinger og kritik vedrørende fælles anliggender. Der, hvor vi ideelt set udvikler fælles forståelser, også om hvad vi er uenige om, som kan medvirke til at forme de politiske beslutninger. Her er det afgørende at sikre, at alle borgere i Danmark så vidt muligt har en reel mulighed for at kende og bruge denne bedst mulige viden til at danne holdninger og træffe beslutninger. Og vi er alle i en eller anden grad forpligtet til at bidrage til at sikre, at dette sker. Uanset om vi producerer, formidler eller forbruger den forskningsbaserede viden.

Det stiller store krav til os alle sammen. Vi skal som borgere gøre os umage for at blive bedre til at tilgå, forstå og bruge den forskningsbaserede viden på en meningsfuld måde, uanset hvem vi er, og på hvilket sted eller i hvilken position vi er i livet. Samtidig skal professorer, lektorer, ph.d.-studerende og andre forskere understøttes i at delagtiggøre forskningsresultater og viden på en måde, der passer til de mange forskellige sammenhænge og mennesker, der har en interesse i videnskab.

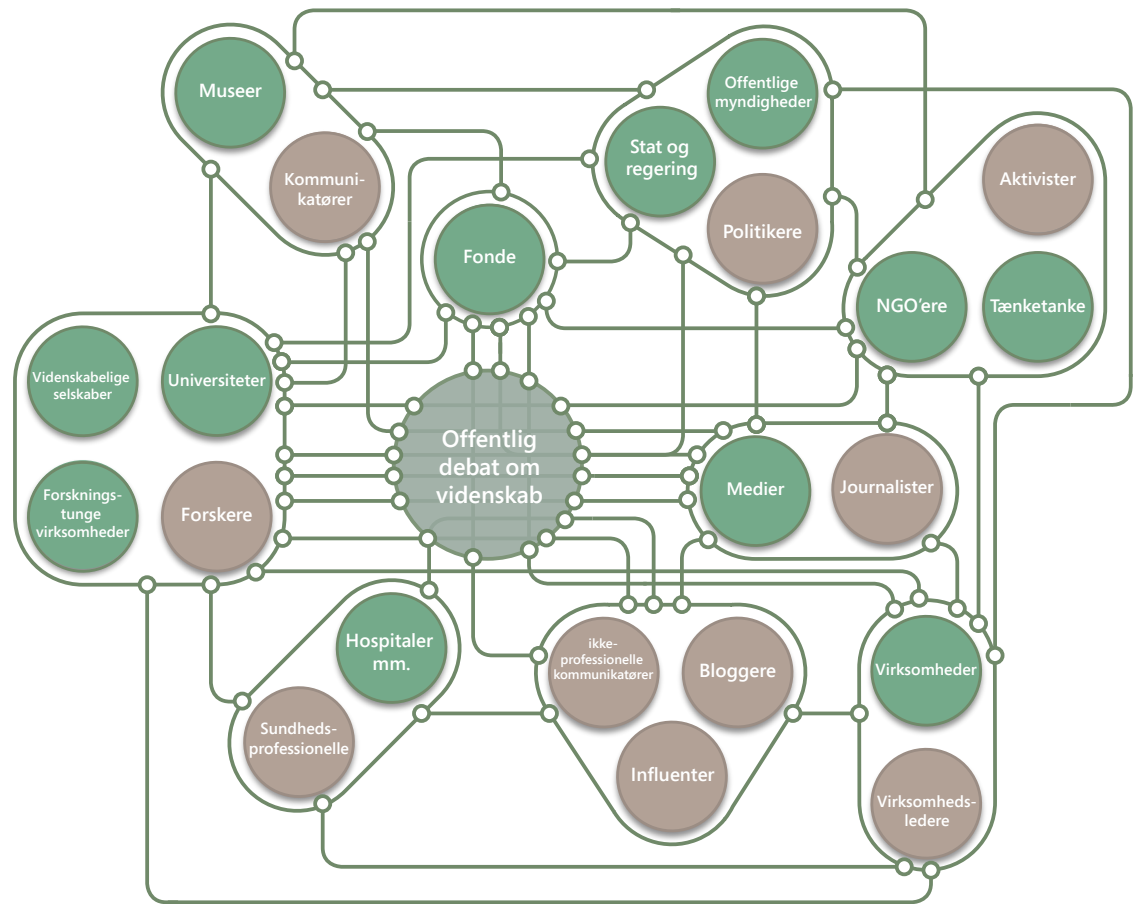
1.1 Forskningskommunikation som demokratisk udfordring

Danmark har stærke statslige, men politisk uafhængige forskningsmiljøer, der gennem alle mulige kontaktflader, herunder uddannelsessystemet, medier og folkeoplysningsinitiativer, formidler videnskabelig viden til den brede offentlighed. Det danske samfund hviler på en stærk oplysningstradition, hvor der generelt er respekt for vidensinstitutionerne. Samfundets stigende kompleksitet, videnstunge politiske dilemmaer, globale kriser og væksten af nye teknologier,

herunder medie- og kommunikationsplatforme, stiller dog stadig større krav til både formidling og den offentlige debat, så videnskabeligt produceret viden indgår på en meningsfuld måde.

Digitaliseringen betyder på den ene side, at alle borgere i princippet kan tilgå videnskabelig viden. Døgnet rundt læses og diskuteres forskning mellem mange forskellige grupper i samfundet i et utal af forskellige fora. Men digitaliseringen betyder også, at mængden af information og politisk debat eskalerer og foregår på mange forskellige platforme parallelt. Det betyder, at selv borgere med længere uddannelser er stærkt udfordrede i forhold til at navigere i viden og vurdere relevans og kvalitet i forhold til aktuelle dagsordener. Derfor kan det ofte være svært at mødes og tale meningsfuldt sammen om videnskaben.

I 2021 afdækkede det europæiske forskningsprojekt RETHINK, som Teknologirådet deltog i, nogle af de problemstillinger, der findes inden for videnskabskommunikation. Én af de grundlæggende udfordringer ligger netop i informationstrafikkens voksende hastighed og mængde, såvel som de mange forskellige instanser, som kommunikerer viden med videnskabelige fortegn til borgere og i det offentlige debatrum. Feltet domineres nemlig ikke af videnskabsproducenterne, men af en lang række andre aktører, som kommunikerer enten direkte med hinanden eller via en delvis fælles, offentlig debat på digitale medier. Figur 1.1 viser en skitse over de mest centrale aktører, der på tværs af syv europæiske lande deltog i den offentlige debat om forskellige videnskabelige emner.

Figur 1.1: Det videnskabelige 'økosystem' for kommunikation af videnskab, afdækket af forskningsprojektet RETHINK (2021).

Den offentlige debat er en af grundstenene i vores demokrati. Den debat bliver udfordret af en verden, hvor mange producerer indhold, der refererer til videnskaben, og det bliver svært for blandt andet borgerne at holde rede på, hvad der er videnskabeligt forankret viden, og hvad der ikke er. Yderligere faldgruber opstår, når viden formidles videre af parter uden kendskab til videnskabelig metode og formidlingskriterier, og uden at de er underlagt videnskabelig ansvarlighed. Dermed øges risikoen for, at den offentlige debat farer vild. Vi ved fra H.C. Andersen, at en lille fjer hurtigt bliver til fem høns. Moralen med hans historie "Det Er Ganske Vist" var, at det er vigtigt at gå til kilden, hvis man have den bedste viden om det, der er sket eller sagt. For udlægninger forandres af hvert formidlingsled. Læg dertil det forhold, at følelser, værdier, tillid og forudgående holdninger er helt afgørende for, hvordan vi skaber mening i den viden, vi udsættes for. Derfor er en videnskabeligt funderet offentlig debat helt central for vores demokratiers sammenhængskraft.

Historisk set står vi et sted, hvor den danske befolkning ifølge de undersøgelser, som ligger til grund for denne rapport, nærer stor tillid til videnskaben. Befolkningen er også interesseret i at få mere viden om videnskab såvel som videnskabelig viden. Samtidig ser vi systemiske skift i samfund, teknologi og politik, som i den grad udfordrer betingelserne for, at videnskabelig viden anvendes formålstjenligt i den offentlige debat. Det er et komplekst emne, som dybest set handler om vidensgrundlaget for samfundets fortællinger, fællesskaber og beslutninger. Den store samfundsudfordring er derfor, hvordan myndigheder, universitetsledelse, fonde, såvel som civilsamfundsorganisationer bedst muligt støtter forskningsmiljøerne i at imødekomme befolkningens appetit på videnskabeligt funderet viden såvel som borgerne i at få viden om og adgang til videnskab. Gøres der ikke noget for at inkludere så mange som muligt i debatten om videnskaben, kan man på længere sigt frygte, at det vil påvirke danskernes tillid til videnskaben. I den henseende vil rapporten i det følgende fremhæve skiftet mod mere inddragende og dialogbaserede former for videnskabsformidling som et vigtigt supplement til de mere 'konventionelle' tilgange, hvor de universitetsbaserede forskningsmiljøer kommunikerer "envejs" gennem artikler, bøger, interviews mv.

1.2 Formål og afgrænsning

Nærværende rapport tager hul på en større debat vedrørende 'viden og demokrati' ved at fokusere på forholdet mellem borgere og de offentligt finansierede videnskabsproducenter. Fokus er kommunikationen mellem universitetsbaserede forskningsmiljøer og borgerne i regi af den offentlige debat – det, der bredt set kaldes 'forskningsskommunikation'. Formålet er at identificere udfordringer og muligheder for at gøre forskningsskommunikationen i Danmark mere inkluderende, så flere borgere såvel som forskere får mulighed for at deltage kvalificeret og meningsfuldt i den offentlige samtale om videnskab. Det handler om emnerelateret forskningsskommunikation, men i høj grad også om motivation og engagement og om befolkningens generelle viden om videnskab som en forudsætning for at skelne mellem vidensformer.

Til det formål undersøger rapporten mødet mellem forskere og borgere i Danmark og forsøger derigennem at tage temperaturen på den offentlige samtale om videnskab med fokus på:

- Hvad er befolkningens forståelse af og forhold til videnskaben?
- I hvor høj grad kan og vil forskerne kommunikere med befolkningen?

- Hvor finder udveksling af og debat om forskningsbaseret viden sted – og hvor mangler den?

Med forskere menes de personer, der producerer ny, forskningsbaseret viden som en del af deres formelle ansættelse på universiteter eller andre forskningsinstitutioner, dvs. professorer, lektorer, ph.d.-studerende og andre forskere inden for alle videnskabelige discipliner og inden for grundforskning såvel som anvendt forskning. Selvom ph.d.-studerende ansættelsesmæssigt set ikke er videnskabeligt personale, er de medtaget i undersøgelsen, dog som separat gruppe, idet de i praksis indgår i forskningsproduktionen og ofte bidrager til forskningsformidling. Med befolkningen menes alle borgere i Danmark, som enten individuelt eller i fællesskab med andre, som en del af den offentlige debat, forholder sig til, bruger og diskuterer emner, hvor videnskaben spiller en rolle.

Med den offentlige samtale om videnskab menes den vidensudveksling og debat, der finder sted på medieplatforme, der kan tilgås af den brede offentlighed (publicistiske medier, sociale medier, hjemmesider m.m.), samt møder i det fysiske rum rettet mod en bred offentlighed som f.eks. populærvidenskabelige foredrag, borgermøder og vidensfestivaler.

1.3 Metode

Projektet Viden og Demokrati har i 2023 indsamlet viden til denne rapport på følgende måder:

- **Indledende samtaler og interviews** med udvalgte aktører hos universiteter, medier m.m.
- **Litteraturgennemgang** med fokus på kommunikation af forskning i relation til den offentlige debat. På dette grundlag er der formuleret problemstillinger og spørgsmål til hhv. forskere og befolkning.
- **Workshops** i Aarhus og København maj 2023 med i alt 18 forskere, der har relationen mellem forsker og samfund som genstandsfelt.
- **Befolkningsundersøgelse:** I april-maj 2023 blev en spørgeskemaundersøgelse foretaget af analysebureauet Epinion blandt 1.101 personer, som udgør et repræsentativt udsnit af danskere over 18 år. De blev bedt om at vurdere deres adgang til, interesse for og tillid til videnskaben. Resultaterne er første gang udgivet i november 2023 i rapporten "V&D-barometeret: Befolkningens forhold til videnskab" (Teknologirådet & Trygfonden 2023).
- **Forskerundersøgelse:** I september og oktober 2023 blev en spørgeskemaundersøgelse udsendt af Epinion til videnskabeligt personale samt ph.d.-studerende på alle danske universiteter, hvor de blev bedt om at beskrive deres formidlingsaktiviteter samt deres oplevelser af muligheder og ønsker til deres arbejde med forskningskommunikation. Det resulterede i 3.864 besvarelser.

Boks 1. Hvad er forskningskommunikation?

Forsningskommunikation er en meget bred palet af aktiviteter. Fra envejs-formidling i journalistiske og redigerede formater som tv, radio, hjemmesider og podcasts over 'twitter-tweets' til dialogbaserede formater som indlæg og debat på sociale medier; og fra seminaroplæg med spørgsmål fra tilhørere til en egentlig samskabelse mellem forskere og borgere af ny viden.

Begrebet forskningskommunikation dækker således over mange forskellige tilgange, praksisser og relationer, der overordnet set handler om at bringe den viden, som forskningen producerer, i spil i forskellige kontekster, så den bliver tilgængelig, forståelig og anvendelig uden for forskningsmiljøer. Det handler om de mange måder, hvorpå processen, resultaterne og implikationerne af videnskaberne – bredt defineret – kan deles eller diskuteres med publikum. Det involverer interaktion med det formål at fortolke videnskabelig eller teknisk udvikling eller diskutere spørgsmål med en videnskabelig eller teknisk dimension (van Dam et al. 2020). Som regel er det borgere og ikke-professionelle miljøer, som er omdrejningspunkt for begrebet forskningskommunikation.

Traditionelt set er forskningskommunikation blevet anskuet som middel til at *oplyse* befolkningen om videnskab, og man bruger stadig vendingen *offentlighedens forståelse for videnskab*. I dag ses forskningskommunikation dog bredere, både i forhold til mål og midler, og der kan iagttages et skift fra offentlighedens forståelse af videnskab til offentlighedens *involvering* i videnskaben (Wynne 2007). På engelsk benyttes begrebet 'public engagement with science' som dækkende for aktiviteter, der sigter mod at engagere borgere i dialoger om videnskabelige emner (National Academy of Sciences 2017). På dansk findes der pt. ikke noget tilsvarende begreb.

Før i tiden blev forskningskommunikation ofte set som et middel til at *oplyse* befolkningen om videnskab, og man brugte vendingen Public Understanding of Science. I dag ses forskningskommunikation bredere, både i forhold til mål og midler (Se boks om paradigmer). Litteraturen fra de seneste tre årtier beskriver et skift fra offentlighedens *forståelse* af videnskab til offentlighedens *involvering* i videnskaben - Public Engagement in Science (Wynne, 2007).

På engelsk benyttes 'public engagement' udtrykket oftere og oftere for netop at indikere, at det handler om at engagere samfundet i videnskaben snarere end blot at informere om den. På dansk findes der pt. ikke noget tilsvarende begreb, så vi benytter her det danske ord forskningskommunikation i samme, brede betydning.

I praksis er forskningskommunikation derfor en bred palette af aktiviteter. Fra envejs-formidling i journalistiske og redigerede formater som tv, radio, hjemmesider og podcasts over dialogbaserede formater som indlæg og debat på sociale medier; og fra oplæg med spørgsmål fra tilhørere til en egentlig samskabelse af ny viden, hvor forskere og borgere sammen formulerer forskningsspørgsmål eller udfører forskning sammen (citizen science).

2. Rammerne for forskningskommunikation i Danmark

Dette kapitel skitserer først udviklingen inden for forskningskommunikation, herunder tilblivelsen af universitetsloven, der ligestillede formidling med forskning og undervisning. Derefter ser vi nærmere på befolkningens forhold og adgang til videnskabelig viden ud fra tanken om, at debat på et oplyst grundlag styrker demokratiet. Når befolkningen "møder" forskerne i medierne, til arrangementer eller på sociale medier, optræder forskerne i forskellige roller. Disse roller bliver beskrevet lige inden afsnittets afslutning, der omtaler Danske Universiteters syv principper for god forskningskommunikation.

2.1 Fra Det Antikke Rom til Cyberspace

Forskellige historiske perioder har set en markant udvikling af kommunikation om videnskab. I det antikke Rom var mundtlig kommunikation central. Lærde og filosoffer praktiserede kunsten at tale for at dele viden og overbevise publikum. I middelalderen var produktionen af viden forbeholdt relativt lukkede religiøse institutioner. Renæssancen præges af en genopblussen af videbegærlighed. Det er også her, "the Royal Society", verdens ældste videnskabelige forsamling af lærde, blev formet i England i 1660. Trykpressen blev opfundet og demokratiserede adgangen til viden og dermed muligheden for at diskutere og reflektere over i første omgang religiøse tekster i den bredere offentlighed. Endelig revolutionerede videnskabsfolk som Galileo Galilei vores verdensopfattelse gennem deling af opdagelser omkring vores solsystems opbygning.

I oplysningstiden, 17. og 18. århundrede, blev videnskabelige tidsskrifter introduceret, hvilket skabte en mere struktureret platform for forskningskommunikation. Idéen om oplysningen handlede blandt andet om, at hvis befolkningen fik større indblik i videnskaben, ville de også se nødvendigheden af videnskabens eksistens. I det 19. og 20. århundrede blev videnskabelige konferencer og akademiske tidsskrifter mere almindelige, og internationalt samarbejde blev styrket. Ikke mindst den teknologiske udvikling gjorde videnskabsformidlingen til en del af nyhedsmedierne. I løbet af denne udvikling har forskningskommunikation bevæget sig fra mundtlig formidling i antikken til skriftlig form i middelalderen, trykte medier i renæssancen, strukturerede videnskabelige tidsskrifter og konferencer i det 19. og 20. århundrede til den verdensomspændende digitale kommunikation, vi ser i dag.

I Danmark så vi i 1980'erne oprettelsen af Etisk Råd og Teknologinævnet (senere Teknologirådet) som et forsøg på at styrke den folkelige oplysning om nye teknologiske og videnskabelige muligheder og de bekymringer, som de i stigende grad også var årsag til. I den periode, hvor institutionerne blev oprettet, blev det i stigende grad synligt, at teknologisk fremskridt også havde skyggesider. Skyggesider som f.eks. øget forurening og nye etiske dilemmaer med nye muligheder for genetisk optimeret landbrug og nye reproduktive teknologier. De nyoprettede institutionernes opgaver var bl.a. at stimulere den offentlige debat på et oplyst grundlag. Deres oprettelse afspejler derfor ikke kun teknologiske fremskridt, men også en stigende erkendelse af sammenhængen mellem udvikling af teknologi, videnskab og samfund, og vigtigheden af at dele og debattere viden bredt for at sikre en demokratisk forankring og udvikling. Således ser vi i 1990'erne de første skridt mod en mere åben tilgang til videnskabelig kommunikation med oprettelsen af åbne arkiver og tidsskrifter, der arbejder for at gøre forskningsresultater frit tilgængelige online. Dog en tilgang stadig præget af ambitionen om at kommunikere til samfundet og til borgerne og ikke i første omgang en tilgang med fokus på dialog og læring som formål med forskningskommunikationen.

Det ændrede sig i starten af 00'erne. Den dialogiske drejning inden for forskningskommunikation er en dansk såvel som international strømning, som kommer til udtryk i forskningspolitiske tiltag for at fremme den demokratiske styring af forskning såvel som at understøtte generel vidensopbygning af samfundet. I 00'erne opstår også internettet med helt nye kontakthflader mellem forskere og samfundet, og sociale medier bliver mere udbredte, og forskere begynder at bruge disse platforme til at dele deres tanker og resultater uden for traditionelle akademiske kanaler. Den dialogiske drejning udfordrer idéen om en envejsstrøm af information fra forskere til modtagere ved at fremme en åben og gensidig kommunikation. Med den dialogiske drejning kommer forskningskommunikation i stigende grad til at handle om interaktiv kommunikation, oversættelse af kompliceret stof til hverdagsprog samt en mere forhandlende tilgang til at etablere 'den bedst mulige viden'. Direkte anvendelighed og den offentlige mening om forskning indfinder sig som relevanskriterier med et krav om, at forskerne skal "ud af elfenbenstårnet", et udtryk, som blev et politisk mantra i starten af 00'erne.

I 2010'erne ser vi en nærmest eksplosivt eskalerende brug af sociale medier som Twitter, Facebook og LinkedIn blandt forskere. Platformene anvendes ikke kun til at dele resultater, men også til at engagere sig i samtaler, diskutere forskningsspørgsmål og opbygge videnskabelige netværk på tværs af discipliner og geografiske steder. Forskningsblogs, podcasting og fremvæksten af et felt af videnskabsjournalister har yderligere muliggjort forskere at nå en bredere målgruppe og dele indsigter i forskningsprocessen, udfordringer og resultater. Samtidig ser vi i 2010'erne også en bevægelse mod åben adgang til videnskabelige artikler idet forskningsinstitutioner og tidsskrifter vedtog politikker, der fremmer fri tilgængelighed til forskningsresultater. Dette gjorde det lettere for både forskere og offentligheden at få adgang til vigtig viden uden om betalingsmure.

2.2 20 år med universitetsloven og formidling

Den dialogiske drejning og fokus på, at universitetsforskning skulle skabe direkte værdi for samfundet, førte i 2003 til, at regeringspartierne indgik en reformaftale om en ny universitetslov. Blandt flere markante ændringer blev det besluttet, at videnskabskommunikation er en forpligtigelse for universiteterne på lige fod med forskning og undervisning. Målet var at blive det nye århundredes stærkeste vidensøkonomi (Horst 2012). Midlet var at få universiteterne mere engageret i en innovationsdagsorden såvel som at oplyse befolkningen via to forskellige kommunikationsmetoder – formidling (§2, stk. 1) og dialog (§2, stk. 3):

Formålsparagraf §2, stk. 1.

Universitetet har til opgave at drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau inden for sine fagområder. Universitetet skal sikre et ligeværdigt samspil mellem forskning og uddannelse, foretage en løbende strategisk udvælgelse, prioritering og udvikling af sine forsknings- og uddannelsesmæssige fagområder og udbrede kendskab til videnskabens metoder og resultater.

Formålsparagraf §2, stk. 3.

Universitetet skal samarbejde med det omgivende samfund og bidrage til udvikling af det internationale samarbejde. Universitetets forsknings- og uddannelsesresultater skal bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet. Universitetet skal som central viden- og kulturbærende institution udveksle viden og kompetencer med det omgivende samfund og tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat.

For at hjælpe universiteterne og forskeren med at udmønte universiteternes nye lovbestemte formål nedsatte Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling "Tænketanken vedrørende forståelse for forskning". Tænketankens fundats fremhævedes skiftet mod dialogbaseret forskningskommunikation, "(...) som en afløser for det mere traditionelle begreb forskningsformidling, der måske i for høj grad lægger op til, at mere information vil løse alle problemer. Med begrebet forskningskommunikation ønsker vi at gøre det klart, at god kommunikation om forskning er tovejskommunikation" (Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling 2004). Tænketanken producerede blandt andet rapporten "Forsk og fortæl" med anbefalinger til bedre forskningskommunikation.

Alt i alt har vi i Danmark, såvel som i mange andre lande, set en tendens mod større åbenhed, gennemsigtighed og inddragelse inden for forskningsverdenen, hvilket har haft positive virkninger både for forskersamfundet og for samfundet som helhed. Den dialogiske drejning i forskningskommunikation er kendetegnet af en kombination af markant bedre adgang til videnskabelig viden, styrket bred formidlingsaktivitet i forskningsmiljøer samt en befolkning, der historisk set ved rigtigt meget om videnskab og aktivt bruger den i privatlivet og arbejdslivet såvel som i offentlige debatter.

2.3 Fra forståelse til engagement: Befolkningens forhold videnskaben

Den voksende forskningslitteratur om forskningskommunikation inddeler således i dag forskningskommunikation i tre paradigmer, som eksisterer side om side (Gravengaard & Rendtorff 2020):

- Formidlingsparadigmet, som forstår forskningskommunikation som en overførsel af viden fra forskeren til befolkningen. Idéen er, at forskeren ved at stille sin viden til rådighed for offentligheden kan løfte vidensniveauet til gavn for samfundet. Her tænkes typisk på envejskommunikation bl.a. nyhedsudsendelser, kronikker, nyhedsbreve, hjemmesider osv.
- Dialogparadigmet, som har fokus på modtageren, og hvordan vedkommendes kontekst, værdier og forforståelse er afgørende for, hvordan afsenderen skal kommunikere. Modtageren forstås altså ikke som passiv, men som en aktiv og væsentlig fortolker og dermed en reel dialogpartner for forskermiljøerne.
- Interaktions- og samskabelsesparadigmet, som søger en mere ligeværdig relation mellem de aktører, som indgår i forskningskommunikationen. Forskere bør i højere grad tale **med** og ikke **til** sine målgrupper samt indtage en faciliterende rolle for dialoger og samskabelsesprocesser for vidensudveksling.

De tre paradigmer kan anskues som komplementerende og ligeværdige med en kontekstbestemt anvendelighed i forhold til formål, mål og målgruppe. Men der er i brede kredse et ønske om at flytte fokus mere over på dialog- og samskabelsesparadigmerne i stedet for formidlingsparadigmet, som i høj grad stadig præger universiteternes formidlingspraksis. Det skyldes ønsket om at gøre op med den såkaldte underskudsmodel (på engelsk 'the deficit model'), som antager, at et underskud af viden kan forklare, hvorfor folk ikke accepterer videnskabelige påstande eller ikke handler i overensstemmelse med videnskaben. Forskningskommunikationen retter op på underskuddet ved, at den vidende overfører sin viden til den ikke-vidende via tydelige og pædagogiske forklaringer. God kommunikation kommer altså til at handle om at kunne forklare noget godt nok med henblik på at øge vidensniveauet og dermed fremme rationelle handlinger.

Nyere forskning viser imidlertid, at der ikke er nogen entydig sammenhæng mellem folks vidensniveau og deres holdninger og handlinger, hvorfor viden tilsyneladende ikke er en tilstrækkelig forudsætning for at mene noget bestemt eller træffe bestemte beslutninger (Allum et al. 2008; Fazio et al. 2015). I stedet synes personlig kontekst, overbevisninger og værdier at spille en afgørende rolle i forhold til, hvordan viden bliver fortolket og anvendt (Sinatra et al. 2014; Hart & Nisbet 2012). Så selvom danskerne scorer højt på vidensniveau i en europæisk kontekst, fortæller dette ikke nødvendigvis noget om, hvordan den viden bliver brugt eller oversat til holdninger og adfærd. For eksempel er de, der ved mest om klimaforandringer, ikke signifikant mere bekymrede for global opvarmning end dem, der ved mindst (Kahan 2015).

Det er tilsyneladende ikke nok at hælde viden på folk. Metoder baseret på dialog og samskabelse har vist sig som mere effektive til at skabe forståelse for beslutningsrelevant viden og til at skabe fælles fodslag blandt folk med mange forskellige overbevisninger og interesser. Inden for den dialogiske drejning i forskningskommunikation ses der således et forhøjet fokus på involvering. Det er et skift fra at tale om offentlighedens forståelse for videnskab til offentlighedens involvering i videnskaben.

Dialog og samskabelse kan tage mange forskellige former. Ofte inddeles de efter graden af involvering, fra konsultation over rådslagning eller deliberation til reel samskabelse (Ivani & Novaes 2022). Jo mere involverende praksissen er, desto mere indflydelse får offentligheden på videnskaben, og desto mere dialogisk bliver kommunikationen. Praksisserne er mange og tæller koncepter som høringer, world cafés, fremtidspaneler, konsensuskonferencer, dialogmøder m.fl.¹

Det kan lyde paradoksalt, at videnskaben åbner sig mod offentligheden og inddrager borgere i vidensproduktion. Er det ikke netop adskillelsen af de vidensproducerende institutioner fra det øvrige samfund, der kvalificerer videnskaben? Det er der nogen, der vil mene. Men videnskab handler om videnskabelige metoder og kvalitetskriterier, ikke om, hvem der står bag rattet. Enhver kan indsende forskningsartikler til fagfællebedømte tidsskrifter. Det private erhvervsliv har i mange år set fordelene i at inddrage borgere i idéudvikling, produktudviklinger og testning. Med andre ord: Der er ingen principielle grunde, der går imod samskabelsesregimet inden for forskning.

1 I 2016 identificerede EU-forskningsprojektet Engage2020 57 forskellige metoder til offentlig involvering i videnskaben.

2.4 Forskernes roller som kommunikatører

Forskningskommunikationens bevægelse mod dialog, inddragelse og samskabelse har ændret forskeres rolle i forhold til offentligheden. Det gælder ikke mindst i samspillet med medierne. Forskere optræder oftere og oftere i medierne. Det er en udvikling, der blev sat tal på i forbindelse med Magtudredningen i 2004. Fra 1961 til 2004 syvdoledes antallet af nyhedsartikler i danske aviser, hvori forsker navne optrådte (Albæk et al. 2004), og siden da har tallet været stigende (Albæk et al. 2011, Wien 2013, Johansen & Johansen 2022). Årsagen kan blandt andet findes i en blanding af udbredelsen af sociale medier, nye nichemedier, et øget formidlingskrav til forskere med universitetsloven fra 2003 samt det, at flere digitale muligheder har skabt et andet medie billede.

Samtidig har flere nationale og globale kriser og begivenheder skabt et behov for, at forskere træder til for at analysere, udlægge og forklare befolkningen om hændelserne (Albæk 2011). En dansk undersøgelse fra 2022 (Johansen & Johansen 2022) viser således, at forskerkilders rolle i medierne først og fremmest er at kommentere. 86 % af forskerkilderne udtaler sig om aktuelle begivenheder eller kommenterer på andres forskning, mens blot 14 % bruges i en rolle som primær formidler af egen forskning. I 2001 var det 32%, der udtalte sig om egen forskning. Der er derfor tale om et signifikant fald – en reel forandring i mediernes brug af forskerkilder.

Rollen som offentlig ekspert er den rolle, som langt de fleste forskere indtræder i, når de optræder i medierne (Peters 2013). Her er det ikke forskerens egne forskningsresultater, opdagelser, teorier, der formidles. Han/hun lærer snarere fra sig ved at udtale sig om ikke-videnskabelige hændelser, f.eks. klimaforandringer, økonomi, pandemier, ud fra en generel ekspertise. Derudover anvender journalister ofte forskere til at sikre troværdighed og autoritet til at legitimere vinklerne på historierne (Albæk et al. 2004) og som faktuelle bidragsydere og sparringspartnere i journalisters baggrundsresearch (Johansen & Johansen 2022). Et større interviewbaseret forskningsprojekt i 2022 med danske forskere identificerede fem overordnede attituder blandt forskere i forhold til deres tilgang til medierne (Gravengaard & Monrad 2022). De fem forskertyper er sammenfattet i boks 2.1.

Boks 2.1 De Fem Forskertyper

Den Tilbageholdende Forsker

Forskeren udtaler sig sjældent til medierne og anvender ikke sociale medier, men ønsker at fokusere på sin forskning og undervisning. Valget kan være et bevidst fravalg, hvor forskeren ikke ser formålet eller værdien af medieoptræden.

Forskeren som Individuel Fagekspert

Forskeren er selektiv og påpasselig med hensyn til medieoptræden og udtaler sig kun om sin egen forskning, hvis emnet ligger inden for forskerens eget felt. I disse tilfælde deltager forskeren også gerne. Sociale medier bruges faktuelst til at fremhæve aktiviteter, der udelukkende vedrører forskning, såsom deltagelse i workshops og publicering af egne artikler eller bøger. Forskeren er også opmærksom på fagfællers forskning, som bliver delt og "liket".

Forskeren som Faglig Ekspert

Forskeren har et strengt fagligt fokus og deltager kun i medierne, når der er forskningsmæssigt belæg for eller dokumentation for påstande inden for egen eller fagfællers forskningsfelt. Forskeren bruger sin samlede, brede forskningsmæssige viden, erhvervet gennem karrieren. Adfærden på sociale medier ligner den individuelle eksperts, men denne forskertype bruger mere tid på at kommentere og dele opslag fra fagfæller.

Forskeren som Faglig Ekspert med en Mening

Forskeren tager stilling, vurderer og giver anvisninger i udtalelser om både egen og andres forskning. Dette sker i forbindelse med aktuelle problematikker og verserende debatter. Forskeren mener, at viden skal bruges til at hjælpe forskellige samfundsgrupper, forbedre praksis, skabe refleksion og diskussion samt eventuelt påvirke lovgivningen. Forskeren deltager aktivt i den aktuelle debat på sociale medier og påpeger gerne, hvis meddebattører tager fejl i deres argumentation baseret på forskningens resultater.

Forskeren som Samfundsdebattør

Forskeren engagerer sig og udtaler sig i diskussioner og debatter om mange forskellige temaer på alle medieplatforme, både inden for og uden for eget forskningsfelt. Forskeren kan formulere faglige, personlige og politiske holdninger og gør det. Nogle gange er udtalelserne eller kommentarerne baseret på viden fra forskerens felt, mens det andre gange er fuldstændigt meningsbåret.

Kilde: Gravengaard & Monrad (2022).

2.5 Etik og retningslinjer

Drejningen mod dialogbaseret og involverende forskningskommunikation har rejst nye forskningsetiske overvejelser. Ethiske betragtninger om ansvar i forskningen generelt er afgørende for den metodiske rammesætning af hele den videnskabelige proces. Nationalt Center for Etik udstikker rammerne for videnskabsetik ved at fremhæve begreber som autonomi, godgørehed, ikke-skade og retfærdighed, hvilket danner grundlag for praktiske krav til videnskabelige projekter (Nationalt Center for Etik 2023). Ligeledes bygger "Det danske kodeks for integritet i forskning" på værdier som "ærlighed," "gennemsigtighed," og "ansvarlighed" (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2015).

Når det kommer til forskningskommunikation, er det dog lidt uklart, hvor langt ansvaret strækker sig, da forskningen skal formidles i kontekster, der ikke er underlagt forskningsinstitutionernes direkte kontrol. Den traditionelle tilgang har hvilet på to grundlæggende principper: 1) Forskere bør undlade at udtale sig til befolkningen om deres forskning, før der er foretaget fagfællebedømmelse af arbejdet (også kaldet 'peer review') og publiceret i et videnskabeligt tidsskrift. 2) Forskere bør tage hensyn til videnskabens omdømme i deres interaktion med befolkningen (Meyer og Bjørnson 2010).

I 2019 udarbejdede de Danske Universiteter et mere nuanceret og detaljeret sæt principper for god forskningskommunikation baseret på generelle principper om ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed (se boks 2.2). Det fastslås her, at forskningsinstitutionerne har ansvaret for at opretholde et miljø, der fremmer "ærlighed, transparens og nøjagtighed, når forskningsresultater udbredes, eksempelvis gennem politikker og træning i forbindelse med offentliggørelse og kommunikation" (Danske Universiteter 2019).

Bemærkningerne til disse principper understreger, at de ikke begrænser forskernes forskningsfrihed eller ytringsfrihed. Dog indebærer forskningsfrihed og ytringsfrihed ikke fraværet af et generelt krav om at stræbe efter at leve op til principperne for god forskningskommunikation. Principperne begrænser ikke forskernes kommunikation, men støtter derimod kvaliteten (ibid.).

Boks 2.2 Syv principper for god forskningskommunikation – kondenseret

- Korrekthed – forskningens indhold skal være korrekt og give målgruppen en retvisende forståelse af de relevante faktuelle forhold både i resultaterne og forskningen bag.
- Relevans – alle forhold, der må antages at være relevante for modtagerens forståelse af forskningens resultater.
- Usikkerhed – forskningskommunikation bør tydeliggøre, hvilke metoder og antagelser forskningsresultater og vurderinger er baseret på og de usikkerheder, der knytter sig hertil.
- Videnskabelig status – den pågældende forsknings status bør forklares i det relevante videnskabelige miljø.
- Ophav – det bør gøres klart, hvem der er ophav til den viden, der bliver kommunikeret.
- Perspektiv – der bør være tydeligt, om et perspektiv falder inden for forskerens eget ekspertiseområde, er baseret på forskerens generelle viden om et bredere felt, eller om den f.eks. er baseret på en viden eller holdning forskeren har, men som ikke er relateret til vedkommendes forskningsområde.
- Interessekonflikter – alle forhold, der kan skabe interessekonflikter omkring forskningen eller den enkelte forsker, bør beskrives.

Kilde: Danske Universiteter (2019).

Dansk organisering af forskningskommunikationen

Danmark har en god tradition for at støtte forskningsformidling. Folkeuniversitetet, som er en del af Folkeoplysningsloven, har i 125 år arbejdet med universiteterne og landets forskere for at gøre forskningens teorier, metoder og resultater tilgængelige for et bredt publikum. Formålet er at udbrede kendskabet til forskningens metoder og resultater samt fremme demokratiforståelsen og det aktive medborgerskab. I 2019 deltog mere end 70.000 danskere i forelæsninger og vidensarrangementer arrangeret af Folkeuniversitetet.

Dertil kommer universiteternes egne kommunikationsenheder, som i de seneste år er blevet markant større, samt nye statslige og private initiativer, for eksempel:

- Videnskab.dk er en statsfinansieret onlineplatform for forskningsnyheder og formidling af videnskabelige resultater til et bredt publikum i form af artikler, videoer, og podcasts. Videnskab.dk driver også Forskerzonen, som er en platform, hvor forskere kan skrive blogs og artikler om deres forskning på en letforståelig måde. Det giver forskere en direkte kanal til at nå ud til offentligheden uden for traditionelle akademiske kanaler. Det samme gør Forskningsformidling.dk, som også er en del af Videnskab.dk, og som er dedikeret til at formidle dansk forskning til en bred offentlighed. De tilbyder nyheder, artikler og features, der gør komplekse forskningsresultater tilgængelige og interessante for almindelige mennesker.
- Forskningens Døgn er et årligt arrangement, der finder sted på tværs af Danmark og har til formål at bringe forskning tættere på befolkningen. Det involverer offentlige foredrag, workshops og events, hvor forskere kan interagere direkte med interesserede borgere.
- Det private initiativ Science and Cocktails, som kombinerer videnskab med sociale sammenkomster. Forskere præsenterer deres arbejde på en letforståelig måde under barlignende forhold, hvilket skaber en afslappet atmosfære for videnskabelig diskussion.

Boks 2.3 Nabolande organiserer forskningskommunikationen

Blandt vores europæiske naboer findes flere initiativer, der med betydelig statslig støtte er med til at indsamle viden, forske og udvikle forholdet mellem forskning og samfund via forskningskommunikationen. Her er skabt strukturelle rammer og en koordinerende indsats, der samler viden og forskning, så der skabes overblik og samarbejder på tværs af discipliner, fagområder og forskningsinstitutioner.

Storbritannien: I 2008 oprettede man på statsligt initiativ og med økonomisk støtte fra regeringen og fonde "Beacons of Public Engagement", der senere skiftede navn til National Co-ordinating Centre for Public Engagement (NCCPE). Centret understøtter universiteterne i Storbritanniens arbejde med at øge kvaliteten og virkningen af deres offentlige engagerende aktiviteter og arbejder med tre strategiske formål: 1) Støtte til forskere og formidlere ved hjælp af værktøjer, undervisning og netværk. 2) Skabe betingelser for, at offentligt engagement kan trives på universiteterne. 3) Opbygning af netværk og partnerskaber (National Co-ordinating Centre for Public Engagement 2023).

Holland: I Holland har regeringen i 2023 etableret et nationalt center for ekspertise om videnskab og samfund – National Science & Society Expertise Centre, NEWS. Centrets primære opgave er at forbedre og effektivisere forholdet mellem videnskab og samfund via dialogisk kommunikation mellem forskere, borgere, politikere og interessenter. Der skal skabes større rækkevidde i samfundet, mere interaktion og dialog, et større fokus på videnskabens metoder samt mere måling af effekten af aktiviteterne. Dette sker ud fra en erkendelse af, at hollandsk videnskabsformidling ifølge handlingsplanen for NEWS står over for en række strukturelle udfordringer. Der spildes penge, entusiasme og kræfter, hvilket bidrager til risikoen for, at samfundet og videnskaben bliver afkoblet, og at den gensidige tillid falder, fordi virksomhedsformidling ofte er "en-mands betonet" og afhænger af enkeltpersoners initiativ og entusiasme (Verkade, A., en Smeets, I. 2023).

Tyskland: Det tyske ministerium for uddannelse og forskning forpligtede sig i 2019 til at støtte og finansiere arbejdet med at styrke tysk forskningskommunikation. Året efter samledes omkring 150 eksperter fra videnskab, journalistik og fonde for at diskutere og udvikle specifikke anbefalinger til fremtidens videnskabskommunikation i det nye forum #factorywisskomm. Det primære mål er, at alle involverede i videnskabsformidling bør engagere sig i kontinuerlig faglig udvikling, herunder den kontinuerlige, forskningsbaserede udvikling af egen fagekspertise og de nødvendige kommunikationskompetencer (FactoryWisskomm 2022). I Tyskland findes der allerede to nationale organisationer, der arbejder på at styrke forskningskommunikation: NaWik og Wissenschaft im Dialog.

Sverige: I Sverige har organisationen Vetenskap & Allmänhet siden 2002 arbejdet for at styrke dialogen mellem videnskab og samfund. Vetenskap & Allmänhet tæller mere end 100 medlemsorganisationer, herunder universiteter, højskoler, uddannelsesinstitutioner, styrelser og museer. Blandt foreningens aktiviteter er forskning i relationen mellem videnskaben og det omkringliggende samfund, konkrete formidlingsaktiviteter og netværk for forskningskommunikatører (Vetenskap & Allmänhet 2023).

3. Befolkningens forhold til videnskab

I forlængelse af de generelle betragtninger om rammerne for forskningskommunikation i Danmark gives i dette kapitel et empirisk indblik i den danske befolknings forståelse af og forhold til videnskab i form af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen "Viden & Demokrati-barometeret", som første gang er udgivet i november 2023. Resultaterne bygger på et spørgeskema udsendt af Epinion i april-maj 2023 blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning (læs mere om metode og datagrundlag i bilag A). Barometeret viser, at den danske befolkning generelt set:

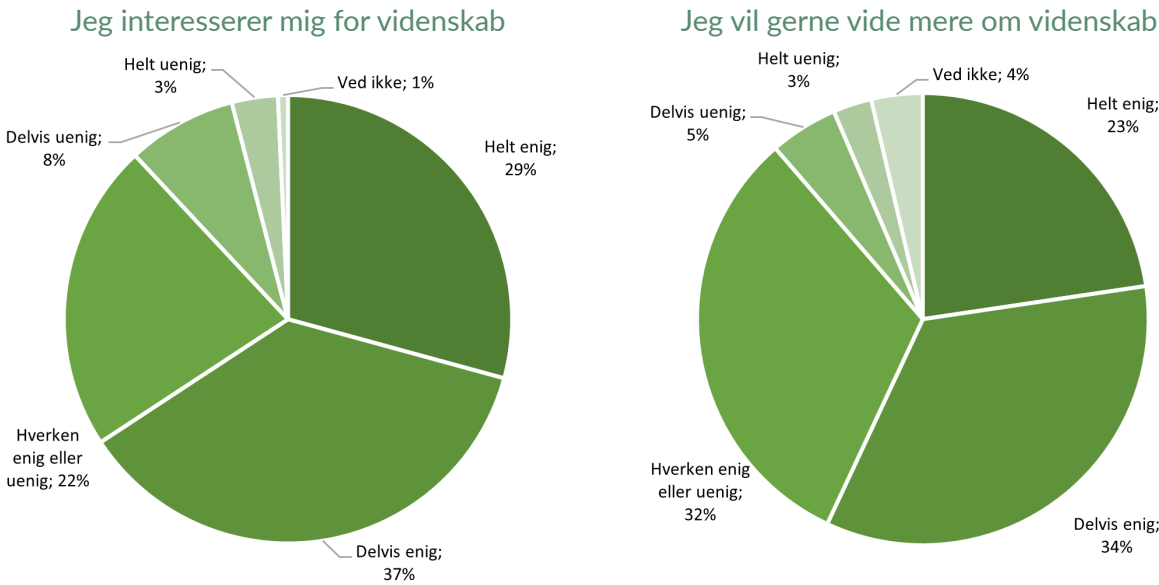
- Har en stor interesse i videnskab, men interessen varierer på tværs af uddannelse og køn.
- Har stor tillid til forskere.
- Støtter op om videnskab og gerne ser, at videnskab spiller en større rolle i offentligheden.
- Ser videnskaben som en hjælp i hverdagen.
- Har forholdsvis let adgang til videnskab, som dog varierer på tværs af uddannelser.
- Tilgår viden om videnskab fra forskellige kilder, som varierer i stor grad på tværs af aldersgrupper.

Vi gennemgår i det følgende resultaterne for spørgeskemaundersøgelsen vedrørende danskernes interesse i videnskab, adgang til videnskab, anvendelse af videnskab samt tillid og holdning til videnskab. Undervejs sammenlignes med lignende undersøgelser i Tyskland og Sverige.

3.1 Befolkningens interesse i videnskab

Befolkningen er overordnet set interesseret i videnskab. Således er 66 % af de adspurgte enten helt eller delvis enige i udsagnet: "Jeg interesserer mig for videnskab" (figur 3.1). Samme interesse afspejler sig i svarene fra de 57 %, der er helt eller delvis enige i udsagnet: "Jeg vil gerne vide mere om videnskab" (figur 3.2). En femtedel søger ofte aktivt viden om videnskab (tabel 3.1).

Til sammenligning angiver 54 % af et repræsentativt udsnit af den tyske befolkning i 2022, at de har en stor eller meget stor interesse for videnskab og forskning. Interessen var i årene 2019-2020 oppe på 59 % (Wissenschaft im Dialog gGmbH 2022). Samme niveau findes i en tilsvarende, årlig måling i Sverige. Her svarede 54 % af befolkningen i 2021/2022, at de har ret meget eller meget interesse i videnskab og forskning (VA Barometern 2021).

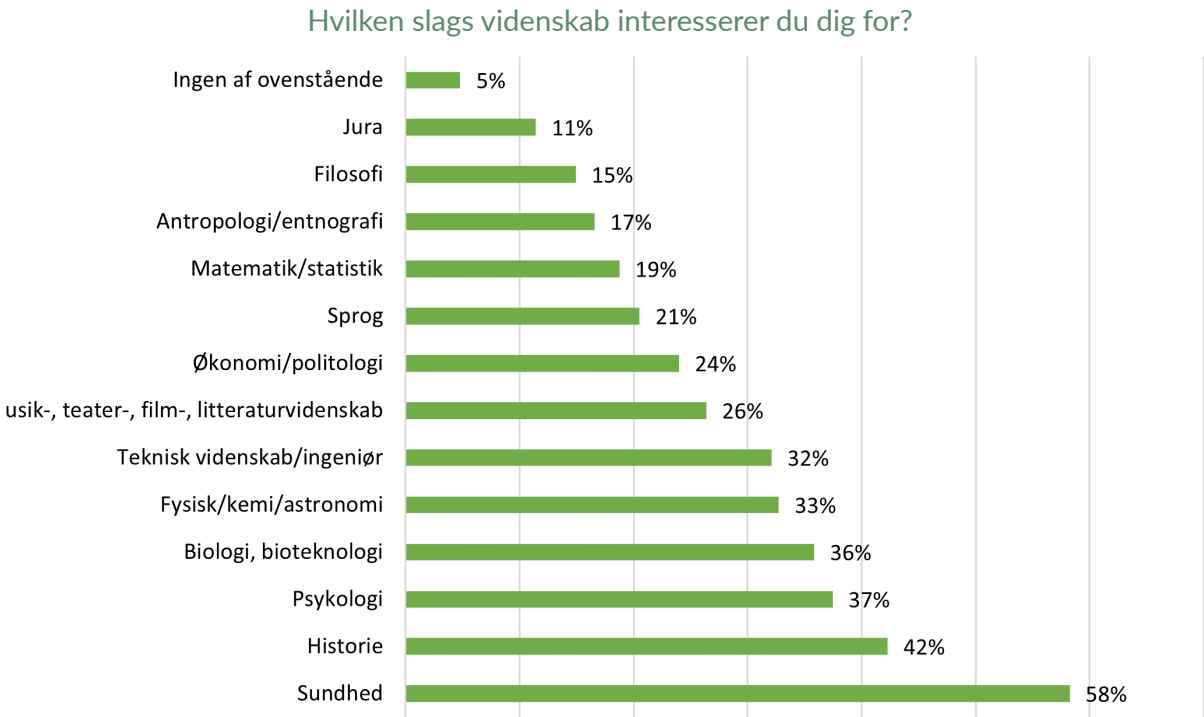
Figur 3.1. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg interesserer mig for videnskab"? Figur 3.2. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet: "Jeg vil gerne vide mere om videnskab"?

Danskernes aktive søgen efter viden om videnskab

Ofte	20%
Nogle gange	45%
Sjældent	27%
Aldrig	7%
Ved ikke	2%

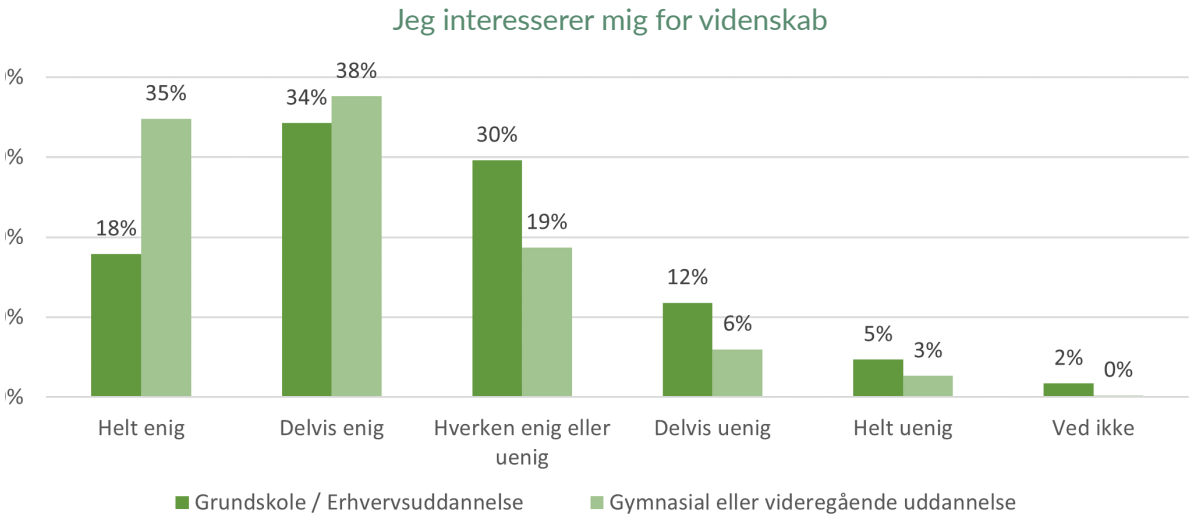
Tabel 3.1 Spørgsmål: Hvor ofte søger du aktivt efter viden om videnskab?

Kigger man nærmere på, hvilken type videnskab befolkningen interesserer sig for, så er det sundhed, historie og psykologi, der har størst interesse (figur 3.3) med sundhed væsentligt højere end interessen for de øvrige videnskaber. 5 % svarer, at der ikke er nogen af videnskaberne, de interesserer sig for.

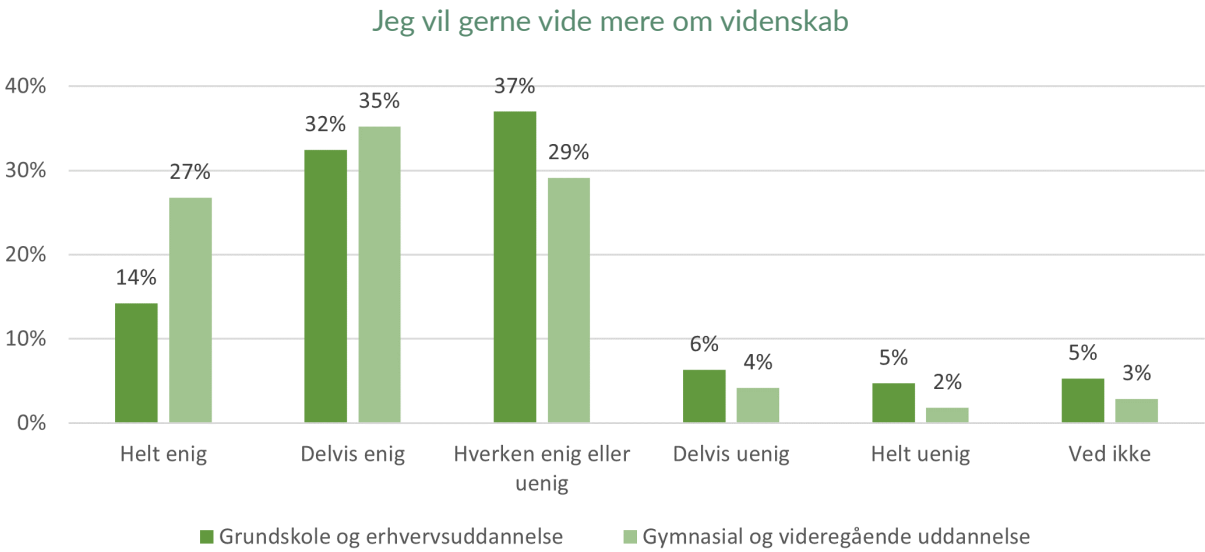

Figur 3.3 Spørgsmål: "Hvilken slags videnskab interesserer du dig for?" Mulighed for flere svar.

Selvom befolkningen overordnet set er interesseret i videnskab, er der forskelle mellem grupper. Der er således tendens til, at folk med gymnasiale og videregående uddannelser udtrykker mere interesse for videnskab end folk med grundskole og erhvervsuddannelser (figur 3.4). Denne sammenhæng ses også i Tyskland og Sverige, hvor folk med længere uddannelser angiver en større interesse for videnskab og forskning end folk med kortere uddannelser. I Tyskland har interessen hos de folk med længere uddannelser været stabil de seneste fem år, dog med en opblomstring i corona-året 2020 (Wissenschaft im Dialog gGmbH 2022).

Figur 3.4. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg interesserer mig for videnskab"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "hverken enig eller uenig", "delvis uenig" og "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Figur 3.5. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet: "Jeg vil gerne vide mere om videnskab"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "hverken enig eller uenig", "helt uenig" og "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Samme tendens på tværs af uddannelsesniveau ses for ønsket om at ville vide mere om videnskab (figur 3.5) samt befolkningens aktive søgen efter viden om videnskab (tabel 3.2).

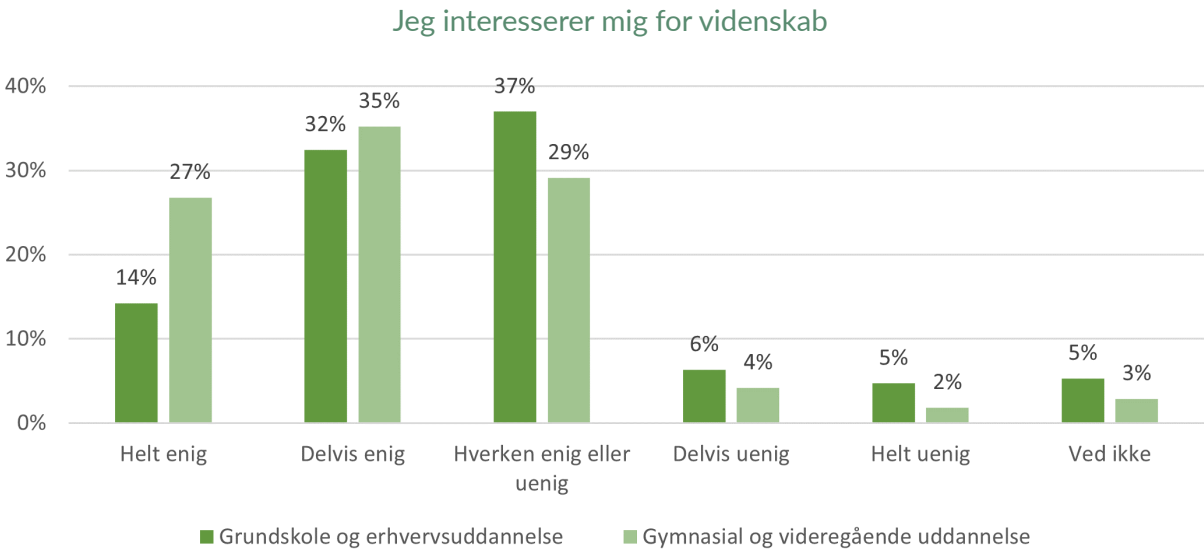
Befolkningens aktive søgen efter viden om videnskab – fordelt på uddannelse

	Grundskole og erhvervsuddannelse	Gymnasial og videregående uddannelse
Oft	12%	24%
Nogle gange	40%	47%
Sjældent	33%	24%
Aldrig	12 %	4%
Ved ikke	3%	1%

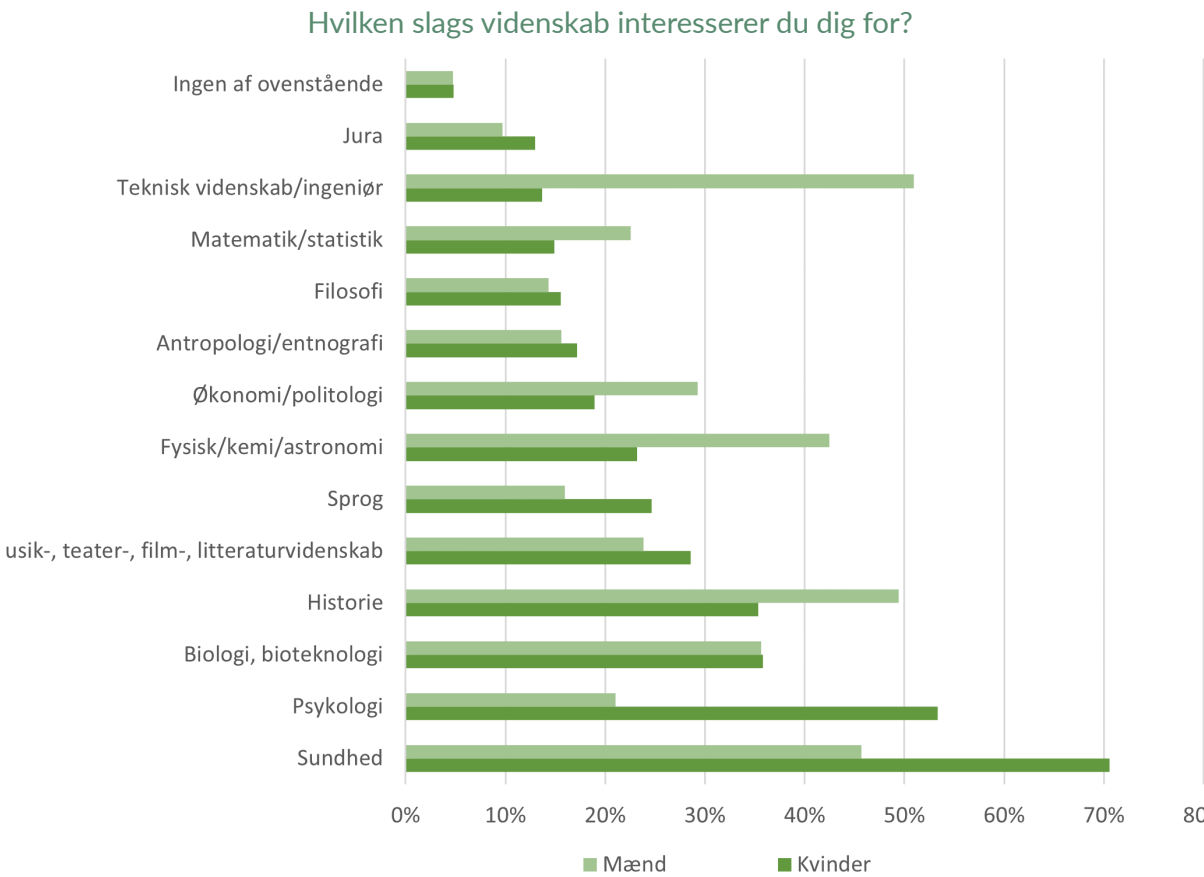
Tabel 3.2 Spørgsmål: Hvor ofte søger du aktivt efter viden om videnskab? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for alle kategorier undtagen "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Bryder man tallene op i køn, viser det sig, at mændene angiver, at de er mere interesserede i videnskab end kvinderne (figur 3.6). Samme tendens ses i Tyskland, hvor 65 % af de adspurgte mænd angiver en interesse for videnskab og forskning mod 54 % af de adspurgte kvinder (Wissenschaft im Dialog gGmbH 2022). Anderledes er det i Sverige, hvor kvinderne i højere grad end mændene udtrykker en mere generel og bredere interesse inden for videnskab og forskning (VA Barometeren 2021).

Derudover er der store forskelle på, hvilken slags videnskab de to grupper interesserer sig for (figur 3.7). Mændene interesserer sig mest for tekniske videnskaber, fysik, kemi og astronomi, og kvinderne interesserer sig mest for sundhed og psykologi.

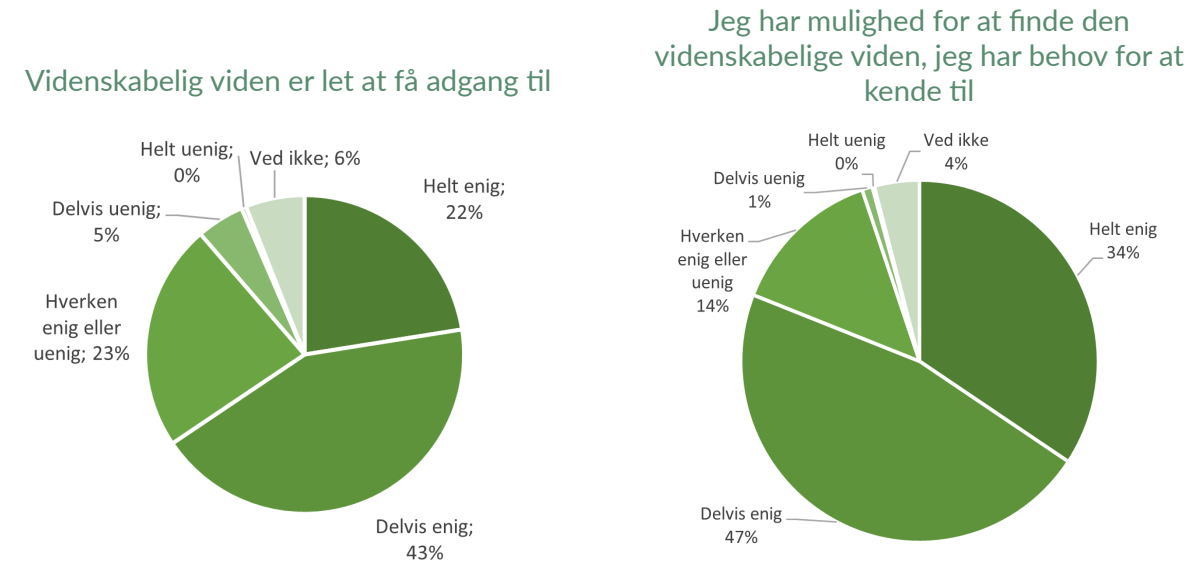
Figur 3.6. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg interesserer mig for videnskab"? Svarene er fordelt på køn. Forskellene for kategorierne "helt enig", "hverken enig eller uenig", "delvis uenig" og "helt uenig" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Figur 3.7. Spørgsmål: "Hvilken slags videnskab interesserer du dig for?" Mulighed for flere svar. Svarene er fordelt på køn. Kun forskellene for kategorierne "Biologi, bioteknologi", "Jura", "Filosofi", "Musik-, teater-, film-, litteraturvidenskab" og "ingen af ovenstående" er ikke statistisk signifikante ($p < 0,05$).

3.2. Befolkningens adgang til videnskab

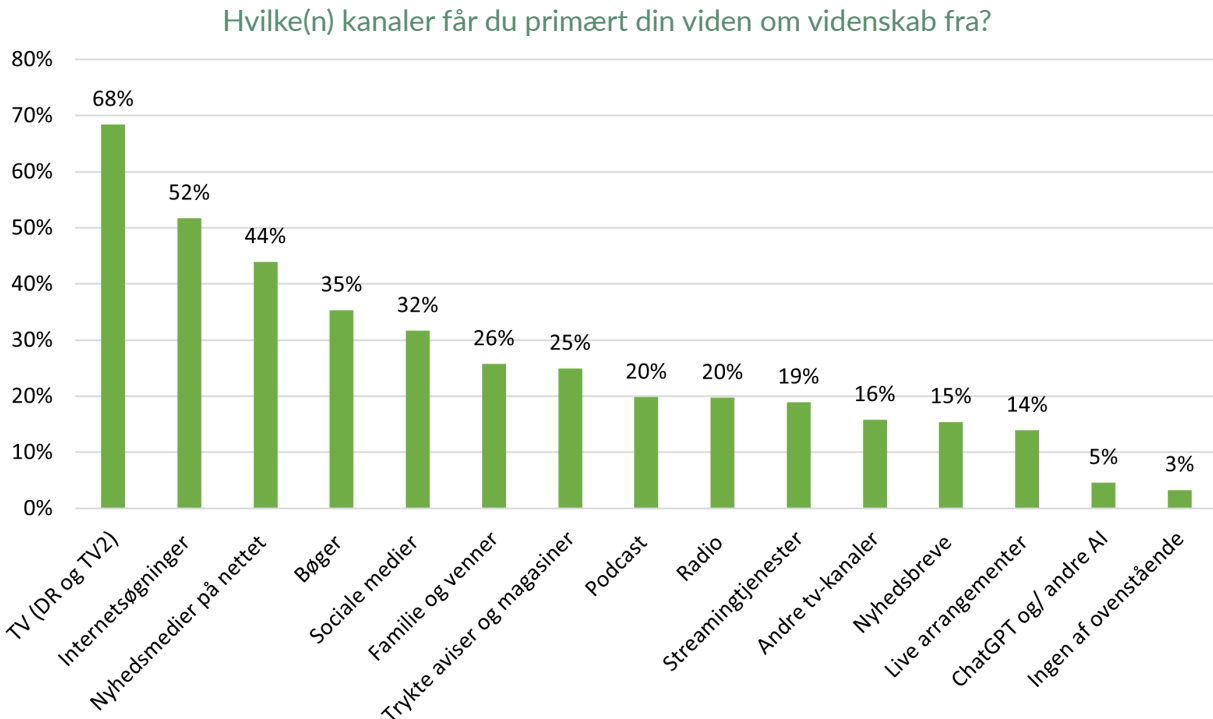
Ligesom befolkningen overordnet er interesseret i videnskab, mener de også, at det overordnet set er let at få adgang til videnskabelig viden. Det er således 65 % af befolkningen, der er helt eller delvis enige i, at det er let at få adgang til videnskabelig viden (figur 3.8), og 70 %, der er helt eller delvis enige i, at de har mulighed for at finde den viden, de har behov for at kende til (figur 3.9).

Figur 3.8. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskabelig viden er let at få adgang til"? Figur 3.9. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg har mulighed for at finde den videnskabelige viden, jeg har behov for at kende til"?

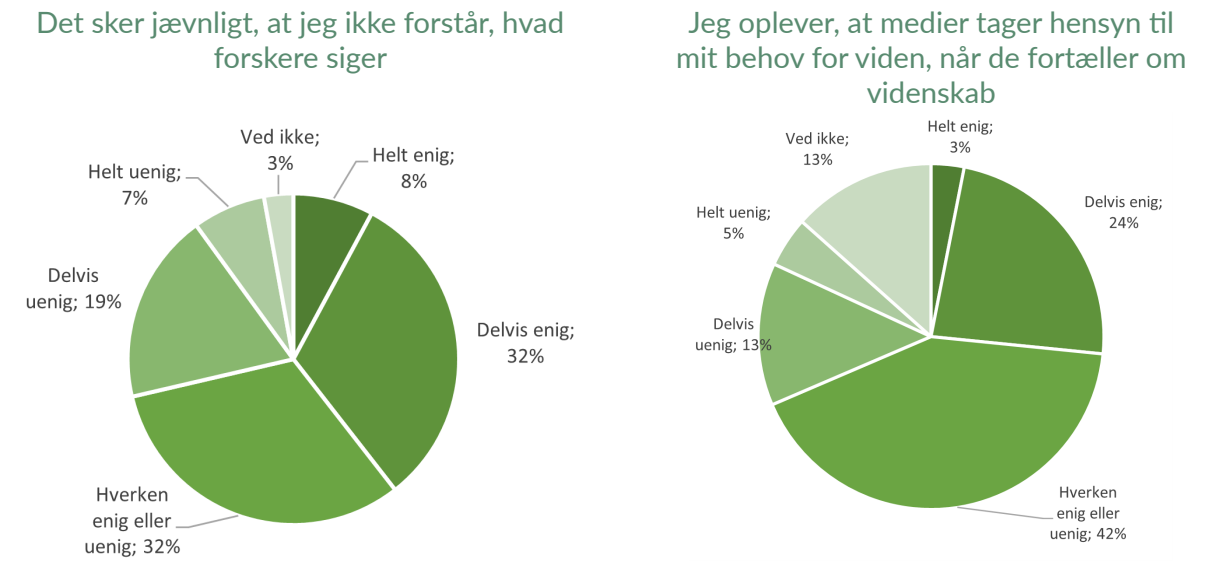
Kigger man på, hvor folk får deres viden fra, er de store broadcastmedier DR og TV2 (flow-tv og streaming) ligesom i starten af årtusindet (Siune & Mejlgard 2001) den primære kilde (figur 3.10). Samtidig har internetbaserede tjenester fået en betydelig større rolle i form af aktive søgninger, nyhedsmedier på nettet, sociale medier, podcasts, streaming og generative AI-tjenester.

I Sverige får 77 % af befolkningen deres viden om forskningsnyheder fra tv, mens 59 % slår op i aviserne for at få deres nyheder om videnskab og forskning. Sociale medier var stedet, hvor 52 % får deres videnskabsnyheder fra. Højdespringeren i 2021 var andelen, der lyttede til podcast. Mellem 2019 og 2021 er andelen vokset fra 28 % til 36 % (VA Barometeren 2021).

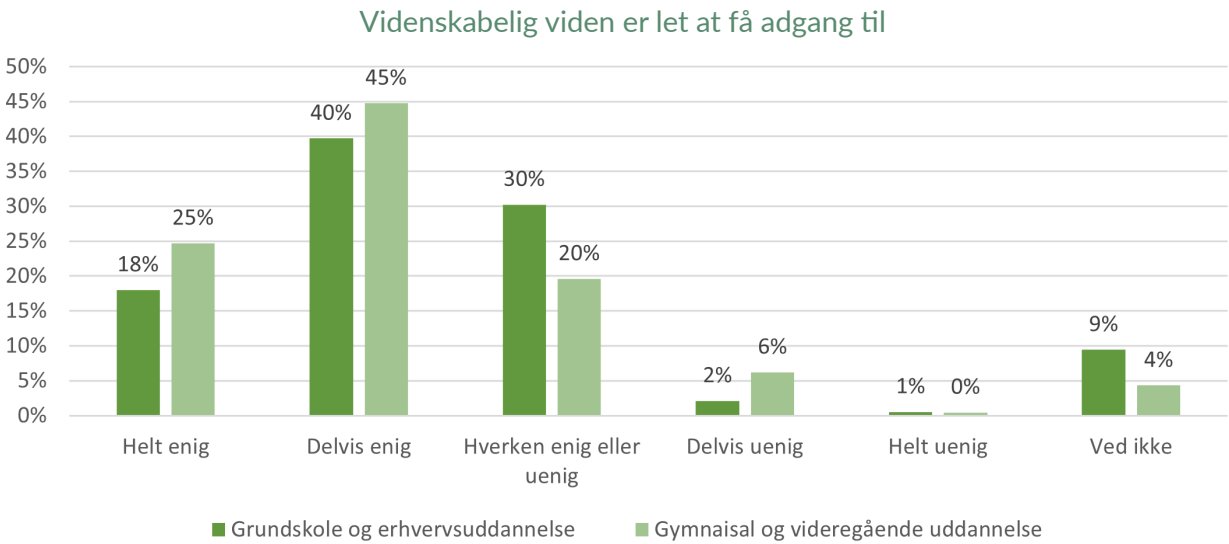
Figur 3.10. Spørgsmål: "Hvilke(n) kanaler får du primært din viden om videnskab fra?" Mulighed for flere svar.

Selvom flertallet af befolkningen mener, at det er relativt let at få adgang til viden om videnskab, er der alligevel 40 %, der er helt eller delvis enige i, at de jævnligt ikke forstår, hvad forskere siger (figur 3.11), og kun 27 %, der er helt eller delvis enige i, at medierne tager hensyn til deres behov for viden, når de fortæller om videnskab (figur 3.12).

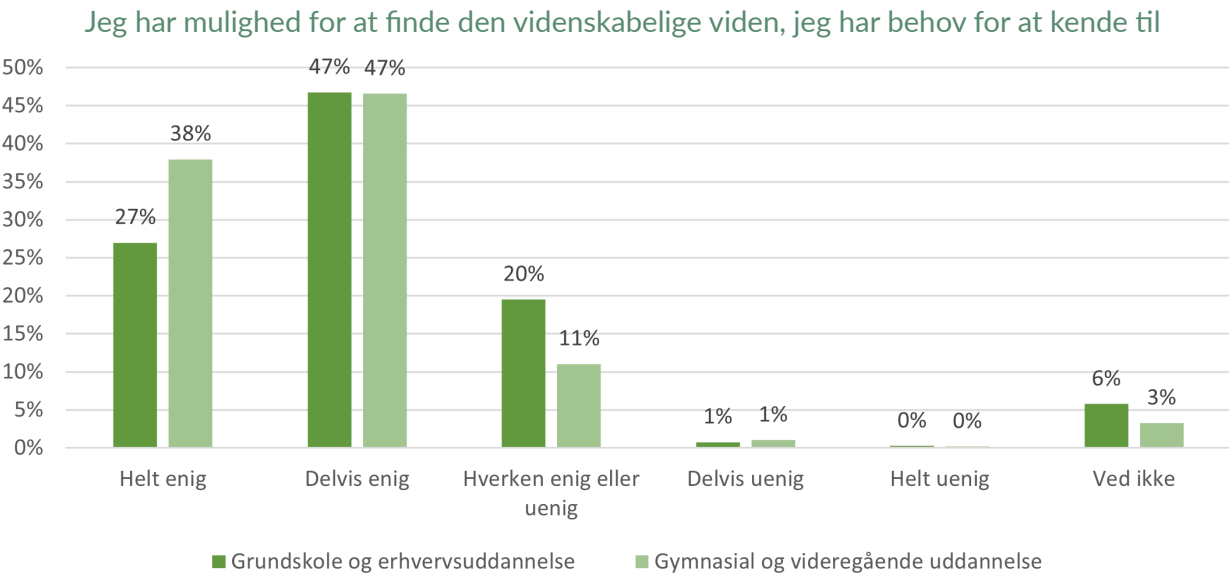

Figur 3.11. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Det sker jævnligt, at jeg ikke forstår, hvad forskere siger"? Figur 3.12. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg oplever, at medier tager hensyn til mit behov for viden, når de fortæller om videnskab"?

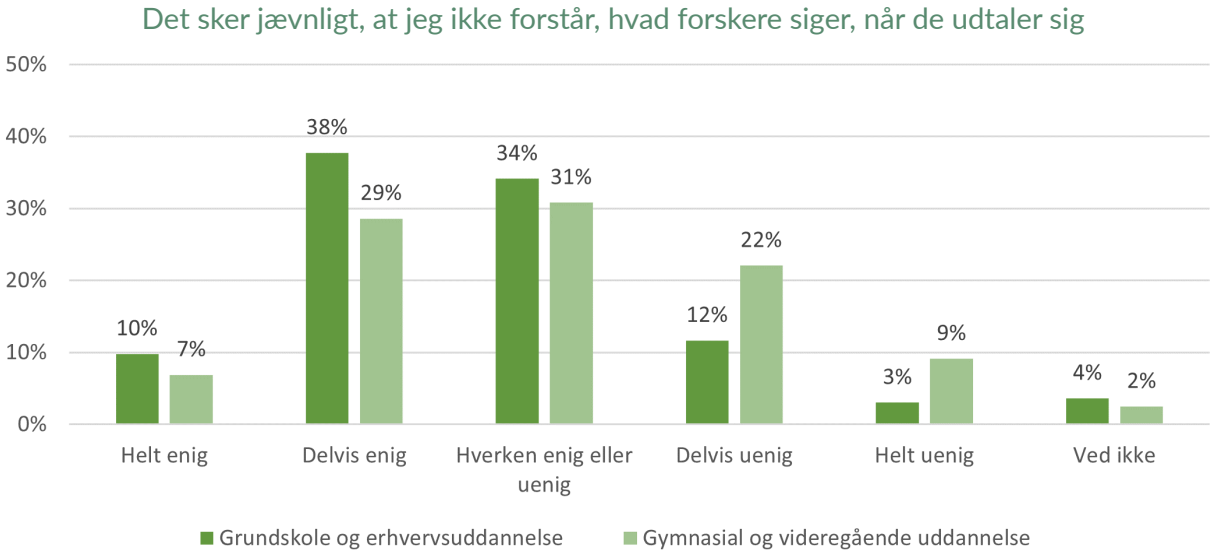
Derudover varierer befolkningens oplevelse af, hvorvidt videnskaben er tilgængelig på tværs af uddannelsesniveau. Der er således en tendens til, at folk med gymnasiale og videregående uddannelser mener, de har lettere adgang til videnskabelig viden end folk med grundskole og erhvervsuddannelser (figur 3.13). De mener også, at de i højere grad kan finde den videnskabelige viden, de har behov for at kende til, og de er i lavere grad enige i, at de jævnligt ikke forstår, hvad forskere siger (figur 3.14 og 3.15). Det er samtidig også folk med længere uddannelser, som i højere grad end resten af befolkningen ønsker at have mulighed for at stille spørgsmål til eller diskutere med forskere (figur 3.16).

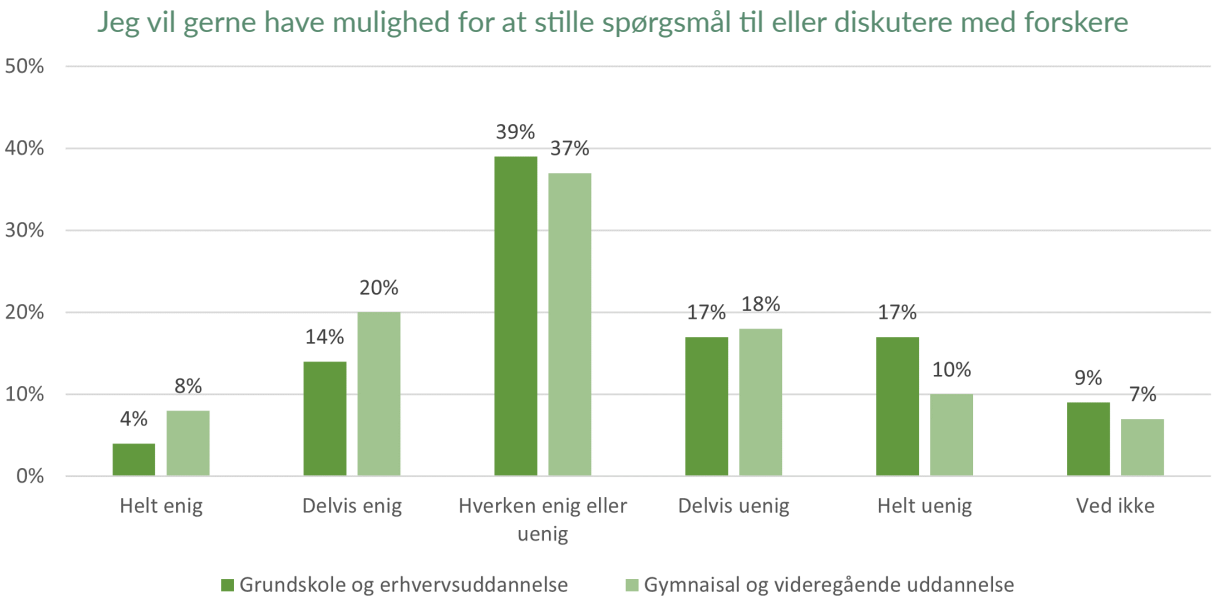
Figur 3.13. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskabelig viden er let at få adgang til"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "hverken enig eller uenig", "delvis uenig" og "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Figur 3.14. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg har mulighed for at finde den videnskabelige viden, jeg har behov for at kende til"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "hverken enig eller uenig" og "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

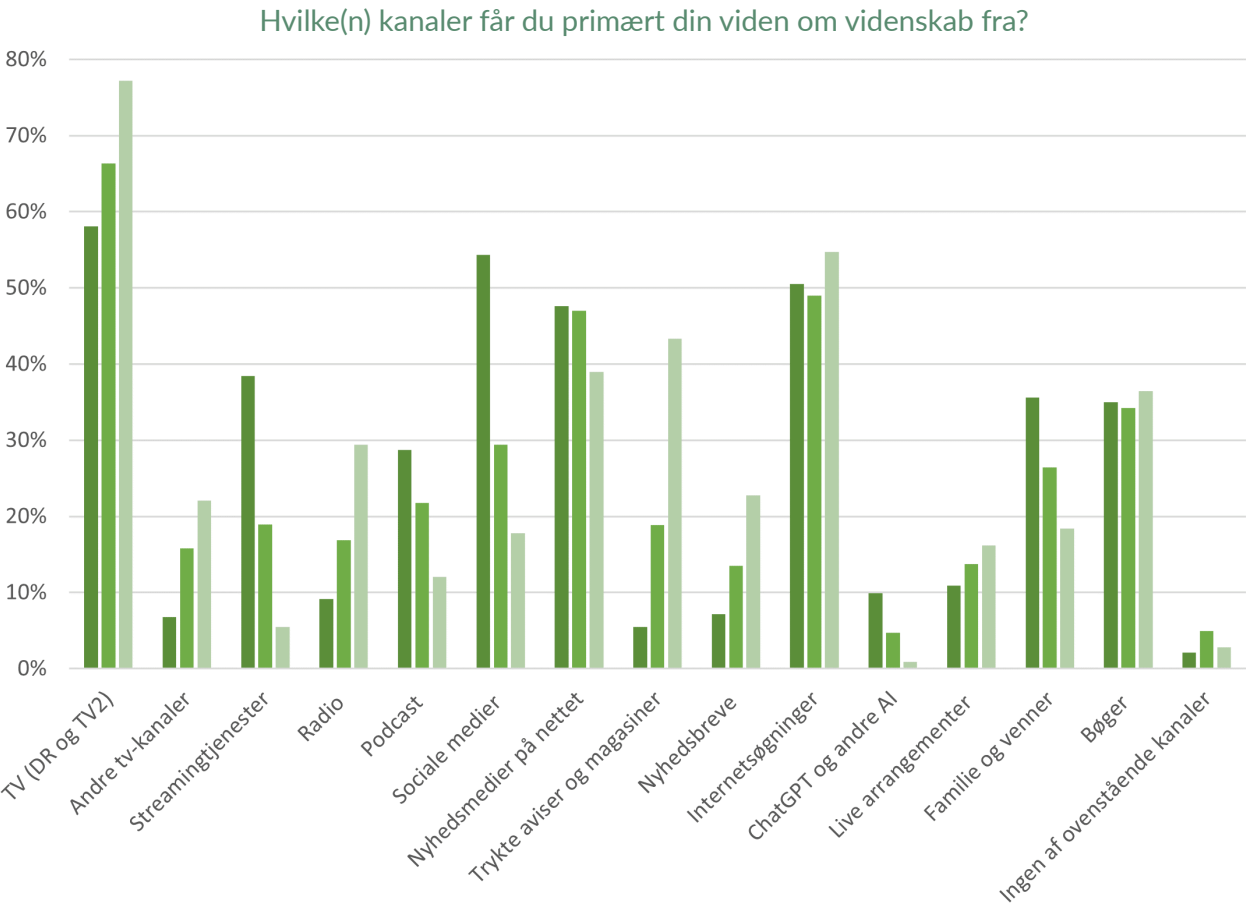

Figur 3.15. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Det sker jævnligt, at jeg ikke forstår, hvad forskere siger"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "delvis enig", "delvis uenig" og "helt uenig" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Figur 3.16. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Jeg vil gerne have mulighed for at stille spørgsmål til eller diskutere med forskere"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "delvis enig" og "helt uenig" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

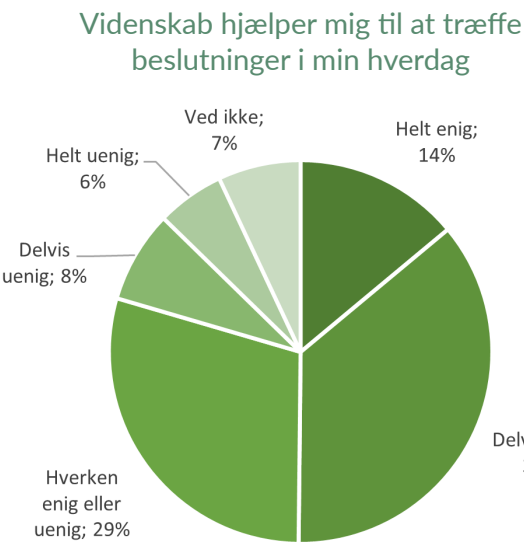
Bryder man tallene for, hvor folk får deres viden om videnskab fra, op i aldersgrupper, er forskellene store (figur 3.17). Respondenter over 56 år får i højere grad deres viden fra mere traditionelle kanaler som TV, radio, trykte aviser og magasiner samt nyhedsbreve, mens befolkningsandelen fra 18-34 år i højere grad får deres viden fra nyere (online-) kanaler som streamingtjenester, podcasts, sociale medier samt søgemaskiner og chatbots som Google og ChatGPT. Det er dog værd at bemærke, at der også er en respondentgruppe i alderen 18-34 år, der i højeste grad får deres viden fra familie og venner. Gruppen fra 35-55 år lægger sig i overvejende grad midt imellem de ældre og de yngre.

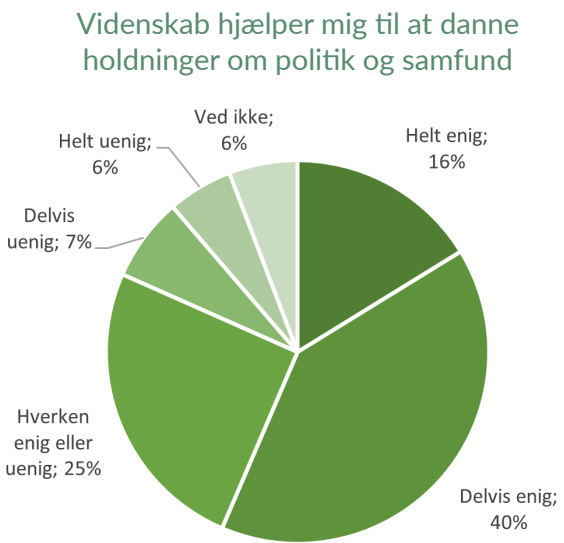
Figur 3.17. Spørgsmål: "Hvilke(n) kanaler får du primært din viden om videnskab fra?". Svarene er fordelt på aldersgrupper. Det er kun for kategorierne "nyhedsmedier", "internetsøgninger", "live-arrangementer", "bøger", og "ingen af ovenstående", at der ikke findes signifikante forskelle ($p < 0,05$).

3.3 Befolkningens anvendelse af videnskab

I lighed med at en stor andel af befolkningen interesserer sig for og har adgang til videnskabelig viden, er der også en stor andel, som til daglig drager nytte af videnskaben. 50 % er således helt eller delvis enige i, at videnskaben hjælper dem til at træffe beslutninger i hverdagen (figur 3.18), og 56 % er helt eller delvis enige i, at videnskaben hjælper dem til at danne holdninger om politik og samfund (figur 3.19).

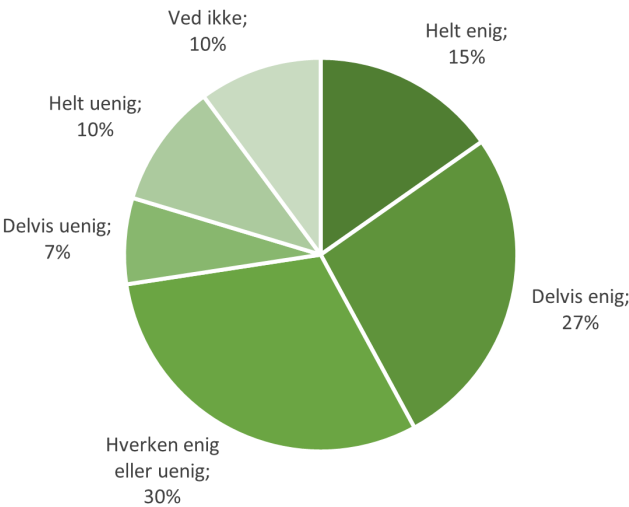
Figur 3.18. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskaben hjælper mig til at træffe beslutninger i min hverdag"?

Figur 3.19. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab hjælper mig til at danne holdninger om politik og samfund"?

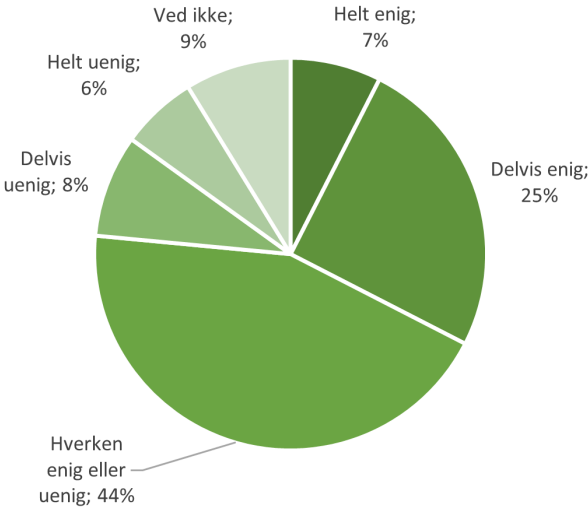
42 % er helt eller delvis enige i, at videnskaben hjælper dem i deres arbejde (figur 3.20), på trods af at 88 % aldrig har arbejdet med forskning. Samtidig med der er en stor andel af befolkningen, for hvem videnskaben spiller en rolle på den ene eller anden måde, så er der stadig 32 %, som er helt eller delvis enige i, at videnskaben burde spille en større rolle i deres hverdag (figur 3.21). I en lignende britisk undersøgelse fra 2019 var 60 % enige i udsagnet "Det er ikke vigtigt for mig at vide noget om videnskab i mit daglige liv". I 1996 var tallet blot 51 %, hvilket ifølge forskerne bag kunne tyde på, at den brede offentlighed måske var blevet mere tilbøjelig til at se videnskabelig viden som værende relevant fra dag til dag (The National Centre for Social Research 2019).

Videnskab hjælper mig i mit arbejde

Figur 3.20. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab hjælper mig i mit arbejde"?

Videnskab burde spille en større rolle i min hverdag

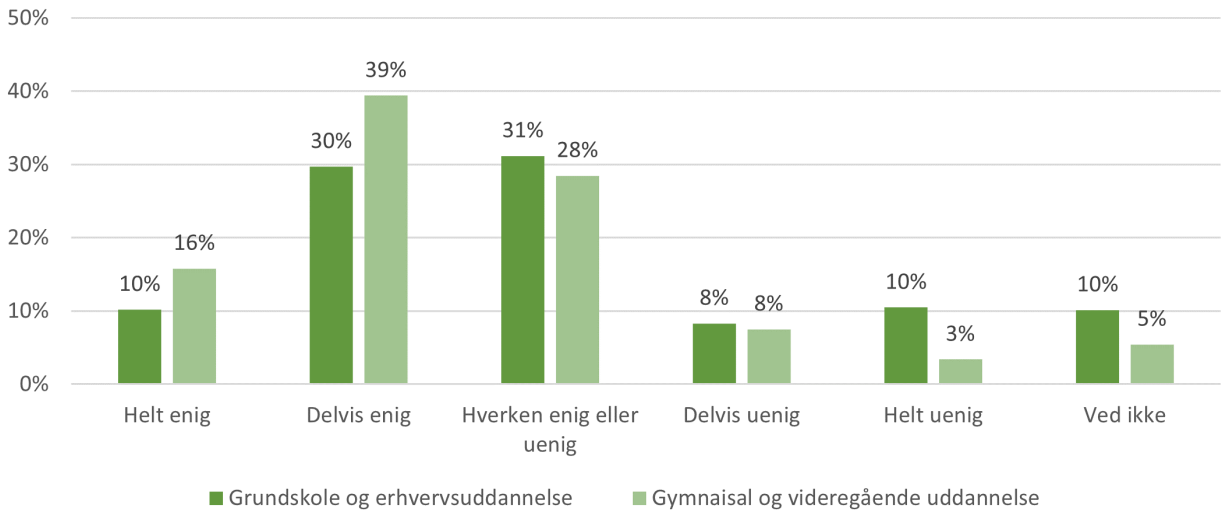

Figur 3.21. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab burde spille en større rolle i min hverdag"?

Men ligesom med folks interesse i og adgang til videnskab er der også forskel på, hvilken rolle videnskab spiller på tværs af uddannelsesniveauer. Der er således en tendens til, at folk med gymnasiale og videregående uddannelser i højere grad mener, at videnskaben hjælper dem i deres hverdag, på arbejdet og til at danne holdninger om politik og samfund sammenlignet med dem, der har en grundskole eller erhvervsuddannelse (figur 3.22-3.24).

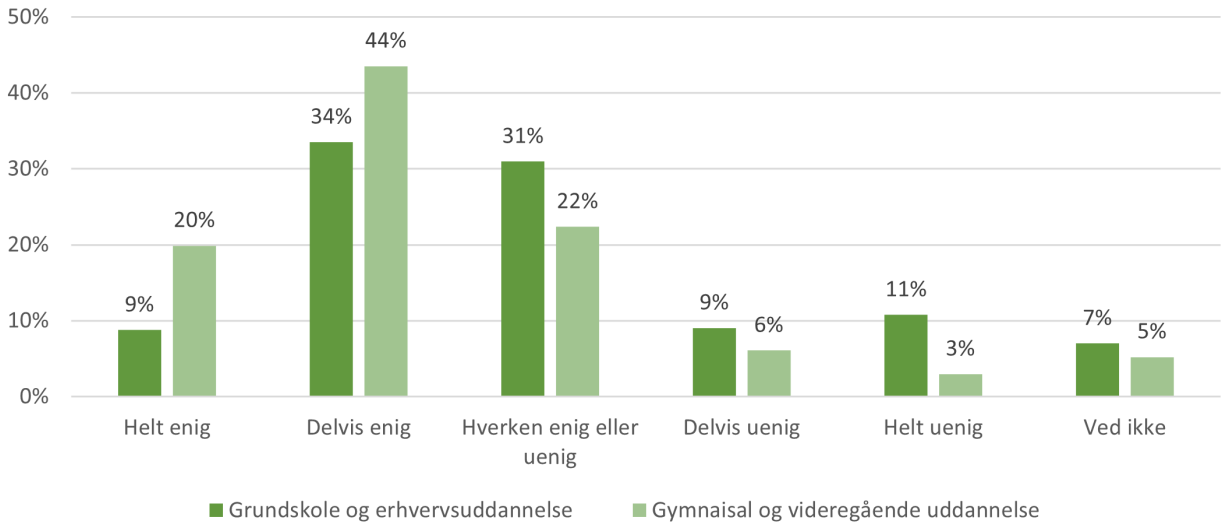
Samme tendens findes også i Sverige, hvor 79 % af folk, der har en videregående uddannelse, mener, at den videnskabelige udvikling har gjort livet noget eller meget bedre i de seneste 10-20 år, mens tallet er 68 % for dem uden videregående uddannelser (VA Barometeren 2022).

Videnskab hjælper mig til at træffe beslutninger i min hverdag

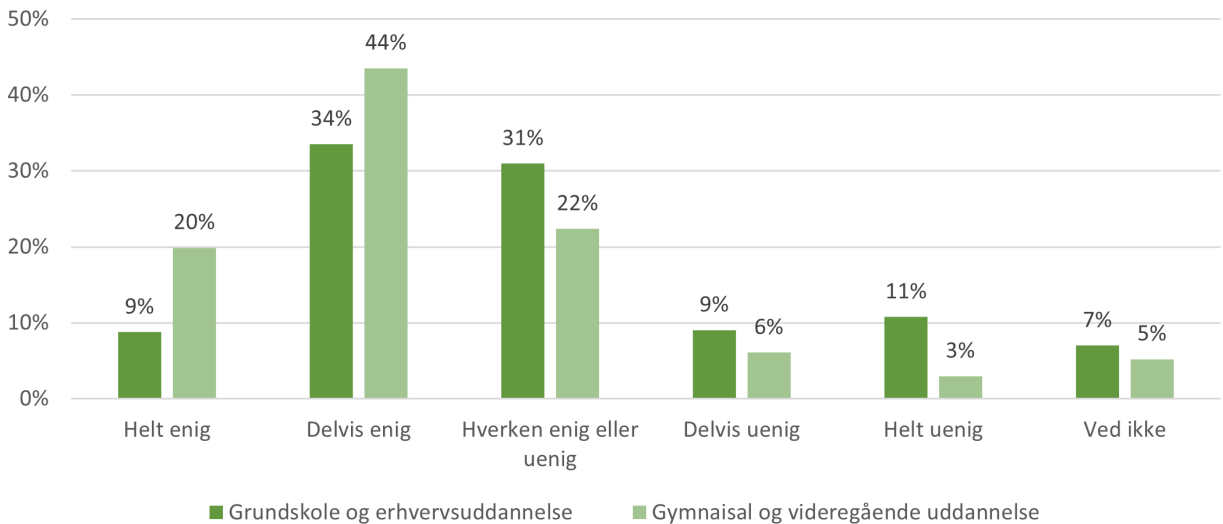
Figur 3.22. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab hjælper mig til at træffe beslutninger i min hverdag"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "delvis enig", "helt uenig" og "ved ikke" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Videnskab hjælper mig til at danne mine holdninger om politik og samfund

Figur 3.23. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab hjælper mig til at danne holdninger om politik og samfund"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig", "delvis enig", "hverken enig eller uenig" og "helt uenig" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Videnskab hjælper mig i mit arbejde

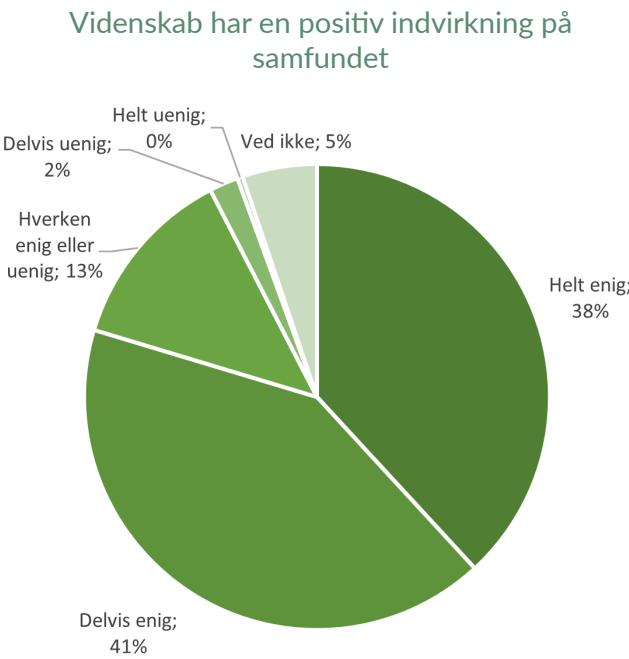

Figur 3.24. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab hjælper mig i mit arbejde"? Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Forskellene for kategorierne "helt enig" og "helt uenig" er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

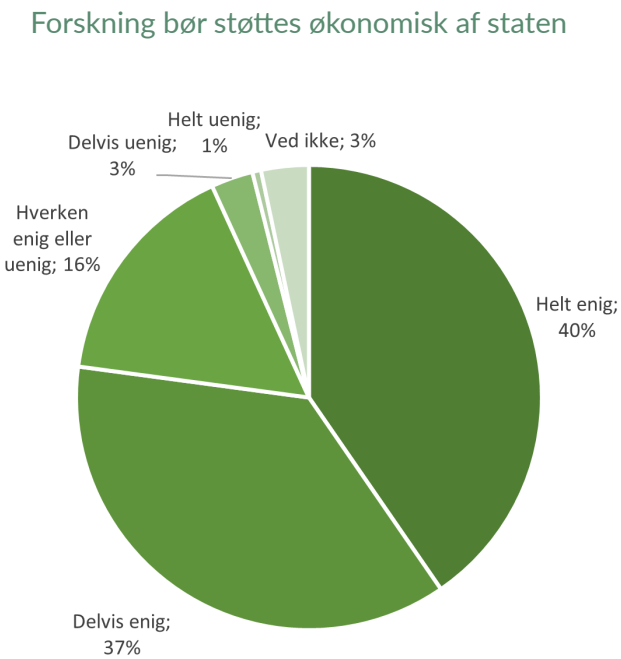
3.4 Befolkningens holdning og tillid til videnskab

Kigger man på befolkningens holdning til videnskabens samfundsmæssige betydning, tegnes der overordnet set et meget positivt billede. Hele 79 % er helt eller delvis enige i, at videnskab har en positiv indvirkning på samfundet, og 77 % er helt eller delvis enige i, at forskning bør støttes økonomisk af staten (figur 3.24 og 3.25). Derudover kunne folk også godt tænke sig, at videnskaben fik mere plads i den offentlige debat (figur 3.27 og 3.28). F.eks. er 67 % enige eller helt enige i, at forskere bør deltage mere i den offentlige debat. Da Gallup i 2014 spurgte et repræsentativt udsnit af den danske befolkning om i hvilken grad de mener, at forskere burde deltage mere i samfundsdebatten, svarede 87 % i høj grad eller i nogen grad (målingen er udført på anden måde end den nærværende, og tallene er derfor ikke direkte sammenlignelige).

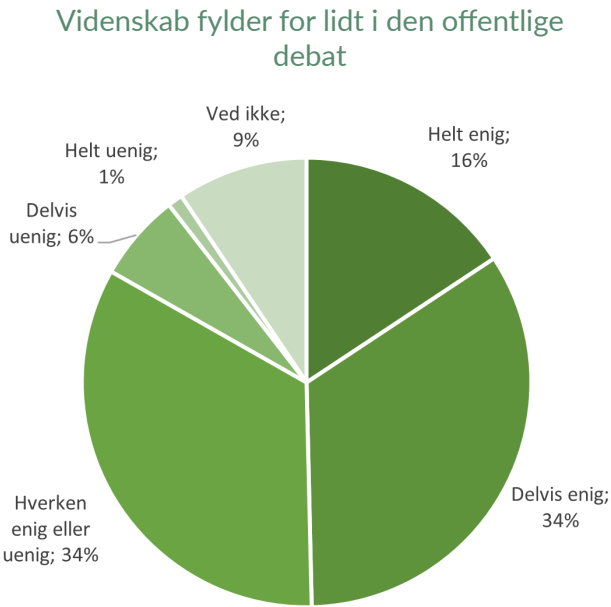
Til sammenligning angiver 34 % af tyskerne, at de er enige eller meget enige i, at forskere gør for lille en indsats for at informere offentligheden om deres arbejde, mens omkring en tredjedel (35 %) er uafklarede, og 29 % er uenige eller meget uenige i udsagnet (Wissenschaft im Dialog gGmbH 2022). Andelen af den danske befolkning, som ønsker, at forskere skal deltage mere i den offentlige debat, er altså større end andelen af den tyske befolkning, som mener, at forskere gør for lille en indsats for at informere offentligheden om deres arbejde.

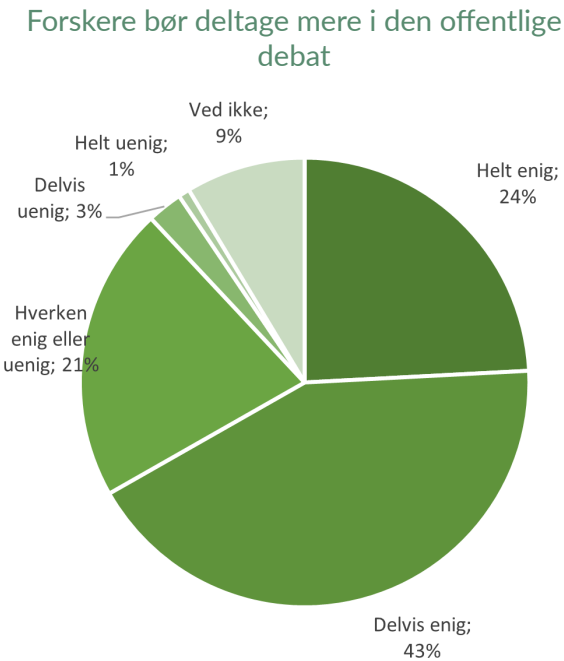
Figur 3.25. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab har en positiv indvirkning på samfundet"?

Figur 3.26. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Forskning bør støttes økonomisk af staten"?

Figur 3.27. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Videnskab fylder for lidt i den offentlige debat"?

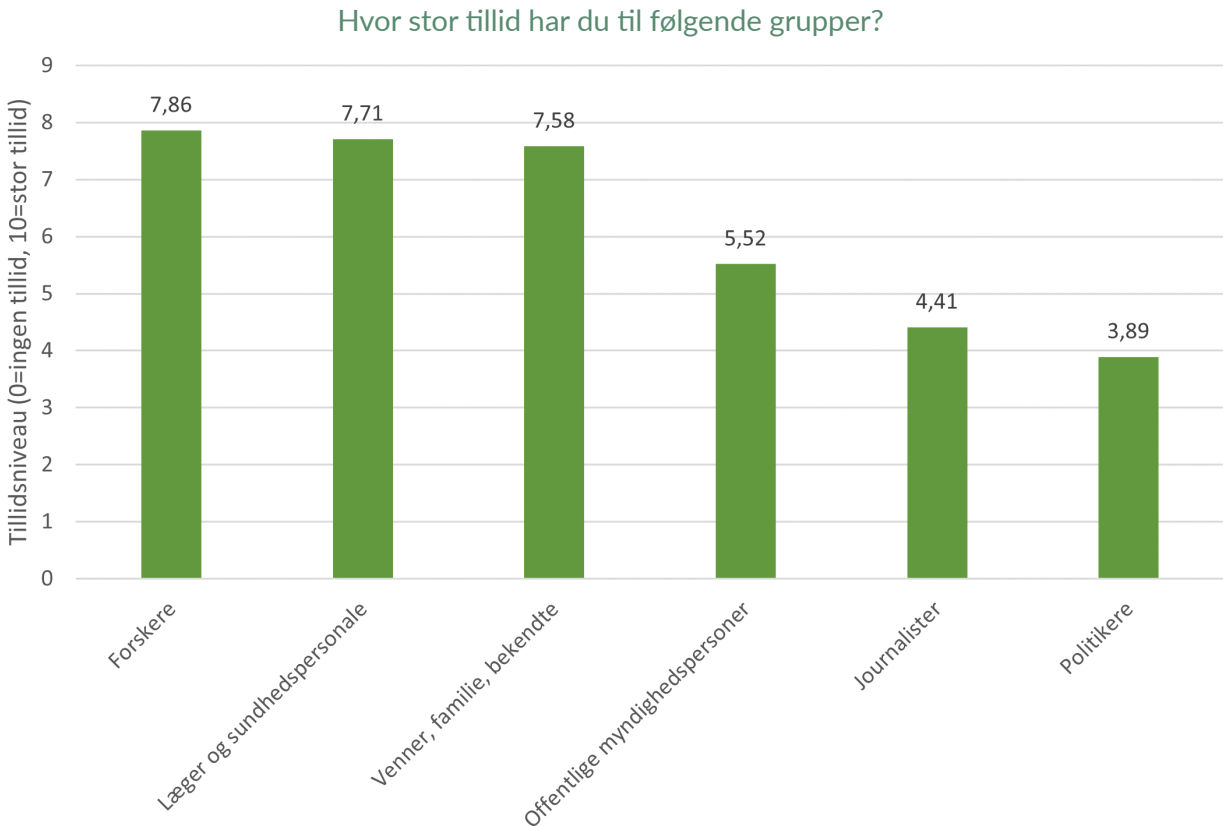

Figur 3.28. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Forskere bør deltage mere i den offentlige debat"?

Ud over den store støtte til videnskaben blandt befolkningen udtrykkes der også en stor tillid til forskere. Forskere er nemlig den faggruppe ud af dem, undersøgelsen her spurgte ind til, der nyder den største tillid (figur 3.29). På en skala fra 0-10, hvor 0 er ingen tillid, og 10 er meget tillid, opnår forskere det højeste tillidsniveau med et vægtet gennemsnit på 8,86, tæt efterfulgt af "læger og sundhedspersonale" (8,71) og "venner, familie og bekendte" (8,58).

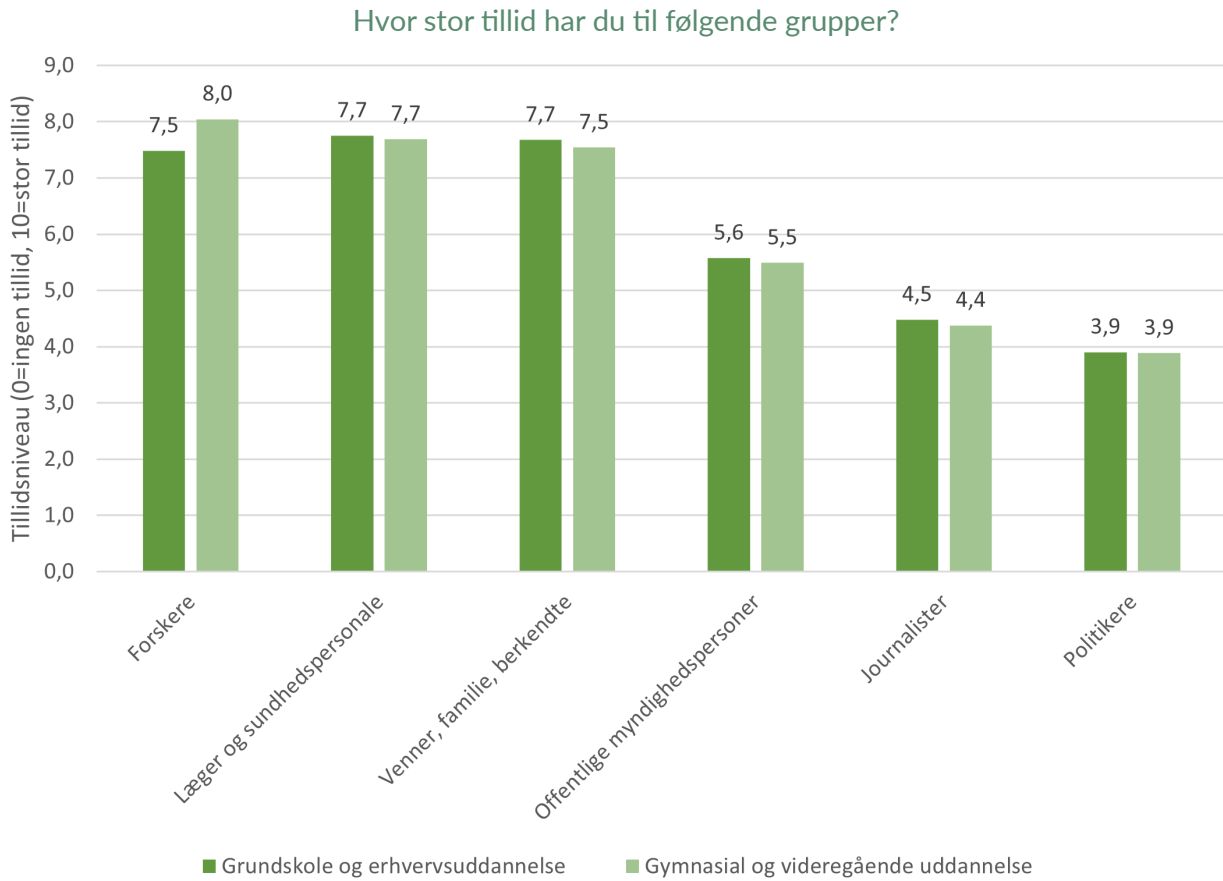
I 2017 viste en dansk survey, at 60 % af befolkningen "i høj grad" eller "i meget høj grad" havde tillid til de informationer, de fik fra forskere på universiteter (Uddannelses- og Forskningsministeriet & YouGov 2017). Tre år senere i 2020 viste en international survey, at 66 % af den europæiske befolkning vurderer forskere som akademiske eksperter til at være "extremely credible" eller "very credible" (Edelman Trust Barometer 2020).

Samme toprangering giver svenskerne forskere på universiteter sammenlignet med forskere fra virksomheder, politikere i Riksdagen og kommunalpolitikere. Hele ni ud af ti svenskere (87 %) svarer nemlig, at de har høj eller meget høj tillid til forskere på universiteter (VA Barometer 2022). Tilliden til forskningen er ligeledes stor i Tyskland. Her angav 62 % i 2022, at de i nogen grad eller fuldstændig stoler på videnskaben og forskning. Svarandelene har ligget på disse niveauer de seneste tre år (Wissenschaft im Dialog gGmbH 2021).

Figur 3.29. Spørgsmål: "Hvor stor tillid har du til følgende grupper?". Svarene er vægtede gennemsnit på en skala fra 0-10, hvor 0 = ingen tillid og 10 = stor tillid.

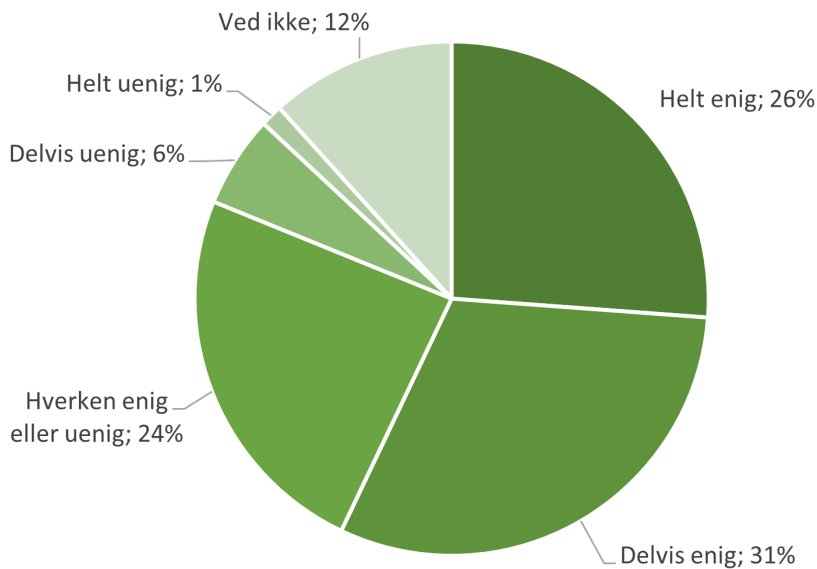
Interessant nok er "forskere" den eneste faggruppe, hvor der er statistisk signifikant forskel på tillidsniveauet mellem folk med grundskole og erhvervsuddannelse på den ene side og folk med gymnasiale og videregående uddannelser på den anden (figur 3.30). Alle andre faggrupper nyder præcis samme niveau af tillid på tværs af uddannelsesniveau.

Figur 3.30. Spørgsmål: "Hvor stor tillid har du til følgende grupper?". Mulighed for flere svar. Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Gennemsnitsscoren for "Forskere" er den eneste kategori med statistisk signifikant forskel mellem uddannelsesniveau ($p < 0,05$).

I forhold til samspillet med det politiske niveau mener 57 % af befolkningen, at danske politikere i for lav grad baserer deres synspunkter og beslutninger på videnskabelig viden (figur 3.31). Det er en større mistillid til den videnskabelige videns rolle i politik, end vi ser hos vores naboland Sverige. Her mener fire ud af ti svenskere, at de svenske politikere tager forskning i betragtning, når de træffer politiske beslutninger.

Danske politikere baserer i for lav grad deres synspunkter og beslutninger på videnskabelig viden

Figur 3.31. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i udsagnet "Danske politikere baserer i for lav grad deres synspunkter og beslutninger på videnskabelig viden"?

3.5 Opsummering

Opsummerende spiller videnskaben en væsentlig rolle for danskerne, og forskere nyder stor opbakning. Sagt med andre ord har forskere en stor kommunikationskapital, i den forstand at danskerne både har tillid til og interesse i, hvad forskere har at sige. Noget kunne imidlertid tyde på, at den kapital ikke bliver brugt optimalt, i og med at der stadig er en relativt stor andel, der svarer, at de jævnligt har vanskeligt ved at forstå, hvad forskere siger.

Derudover er det værd at bemærke, at selvom danskerne er relativt videnskabsbegeistrede og mener, at videnskab har en vigtig samfundsmæssig betydning, så er der også en stor andel af danskerne, der svarer "hverken enig eller uenig" eller "ved ikke" på mange af spørgsmålene. Der er altså relativt mange danskere, der enten ikke har en holdning til videnskaben eller ikke har noget forhold til den, måske fordi den er for abstrakt og uforståelig eller for fjern og uvedkommende.

4. Forskeres kommunikation med befolkningen

For at sætte indsigterne fra borgernes forhold til videnskab ind en sammenhæng af det danske økosystem for forskningskommunikation – med særlig fokus på dem, der skaber den forskningsbaserede viden – beskriver vi i dette kapitel resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse blandt forskere på danske universiteter, som belyser forskernes forhold til og praksis omkring videnskabskommunikation. Spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt af Epinion i september-oktober 2023 til forskere på landets otte universiteter og resulterede i 3.864 besvarelser (læs mere om metode og datagrundlag i bilag B). Vi gennemgår her resultaterne for forskeres kommunikationspraksis, interesse for at kommunikere til offentligheden samt deres muligheder for og evner til at kommunikere til offentligheden. I forskernes svar ser vi, at:

- et flertal mener, at det er vigtigt at kommunikere til den brede offentlighed.
- et flertal mener, at forskere bør deltage mere i den offentlige debat.
- forskere i Danmark deltager i den offentlige debat på mange platforme/medier og når ud til mange målgrupper.
- de sociale medier er den platform, som de fleste benytter sig af, men de traditionelle medier fylder stadig meget.
- forskerne bruger meget tid på især skrevne medier og på at være kilder “til baggrund” eller paneldeltagere i andre medieproduktioner.
- næsten hver tredje forsker slet ikke kommunikerer til den brede offentlighed.
- et fåtal mener, at deres forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister.
- næsten halvdelen føler sig rustet til dialog med den brede offentlighed.
- et fåtal mener, at forskere, der kommunikerer meget, ikke er velansete blandt andre forskere.

Bemærk: I nedenstående præsentation af resultaterne vises der besvarelser for den samlede forskergruppe uden ph.d.-studerende, medmindre andet angives. Ved præsentation af forskelle mellem forskningsområder er jura og teologi desuden udeladt pga. få besvarelser (se bilag B).

Antal besvarelser fordelt på stillingsbetegnelser

Ph.d.-studerende	914
Postdoc	551
Adjunkt/forsker	239
Lektor/seniorforsker	1.141
Professor	767
Anden	252

Antal besvarelser fordelt på alder

18-34 år	1.175
35-54 år	1.682
55 år eller ældre	1.007

Antal besvarelser fordelt på faglige hovedområder

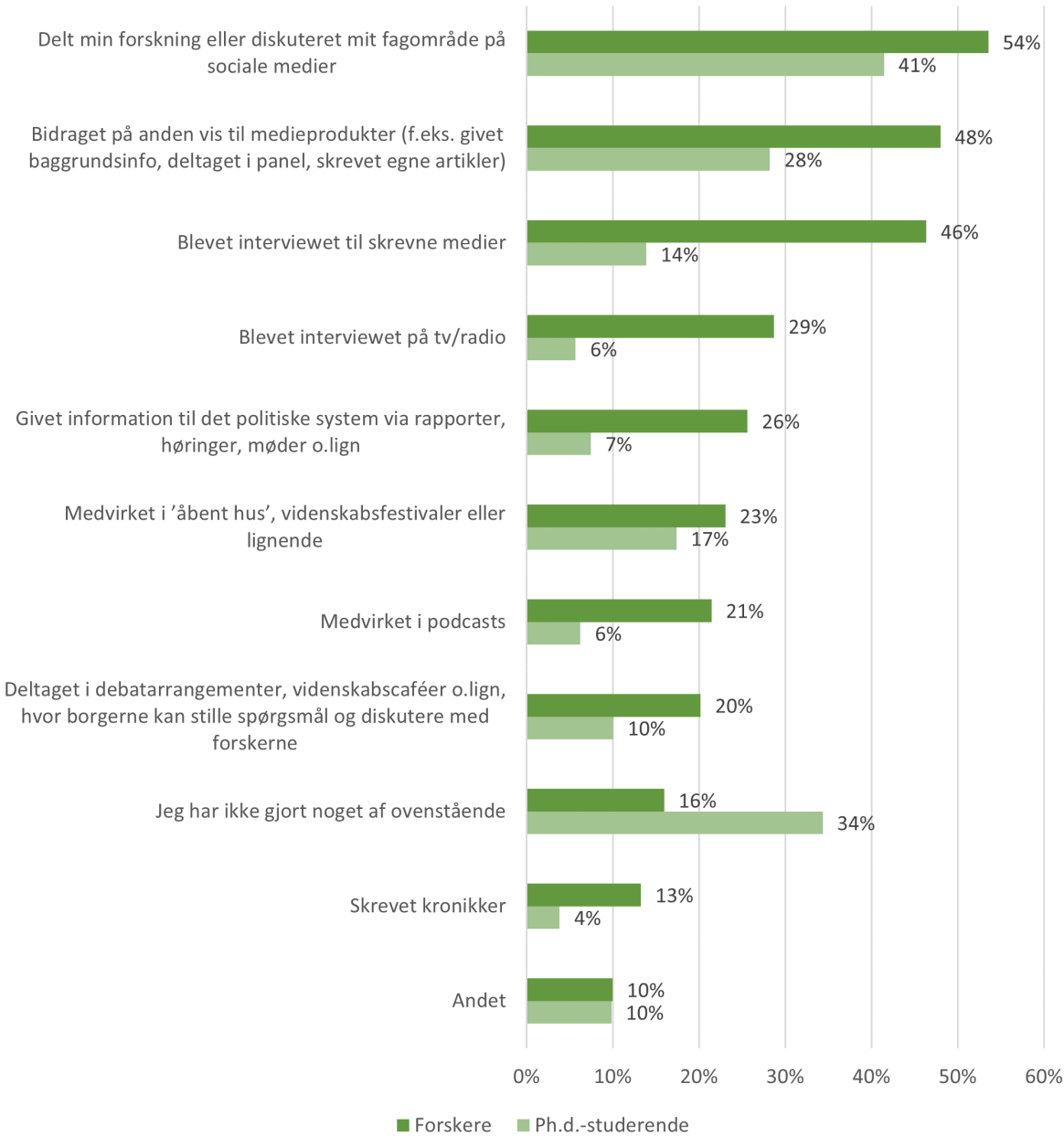
Humaniora	481
Jura	59
Naturvidenskab	928
Teknisk videnskab	647
Samfundsvidenskab	789
Sundhedsvidenskab	941
Teologi	19

4.1 Forskeres kommunikationspraksis

Aktiviteter

Danske forskere bruger en bred palet af kommunikationskanaler, når de skal kommunikere deres forskning med den brede offentlighed. Således har 54 % af alle forskere de seneste 12 måneder delt deres forskning eller diskuteret deres fagområde på sociale medier (figur 4.1). Desuden har 48 % af den samlede gruppe forskere de seneste 12 måneder f.eks. med baggrundsinfo, som paneldeltager eller som skribent af egne artikler bidraget på anden vis til medieproduktioner, og ligeledes er 48 % blevet interviewet til skrevne medier. 29 % har stået foran en mikrofon og er blevet interviewet til tv/radio. 23 % har deltaget i Åbent hus-arrangementer, videnskabsfestivaler o.l. Hver femte forsker har deltaget i debatarrangementer, videnskabscaféer, hvor borgerne har kunnet stille spørgsmål og diskutere med forskerne, mens 16 % ikke har deltaget i én af de oplystede aktiviteter. Til sammenligning svarer en dobbelt så stor andel af ph.d.-studerende (34 %), at de ikke har deltaget i nogle af de oplystede aktiviteter. Forskellen mellem forskere og ph.d.-studerendes aktivitetsniveau er størst, hvad angår interviews til skrevne medier (32 procentpoint) og interviews på tv/radio (23 procentpoint).

Har du inden for de seneste 12 måneder gjort noget af følgende, relateret til din forskning eller forskningsfelt?

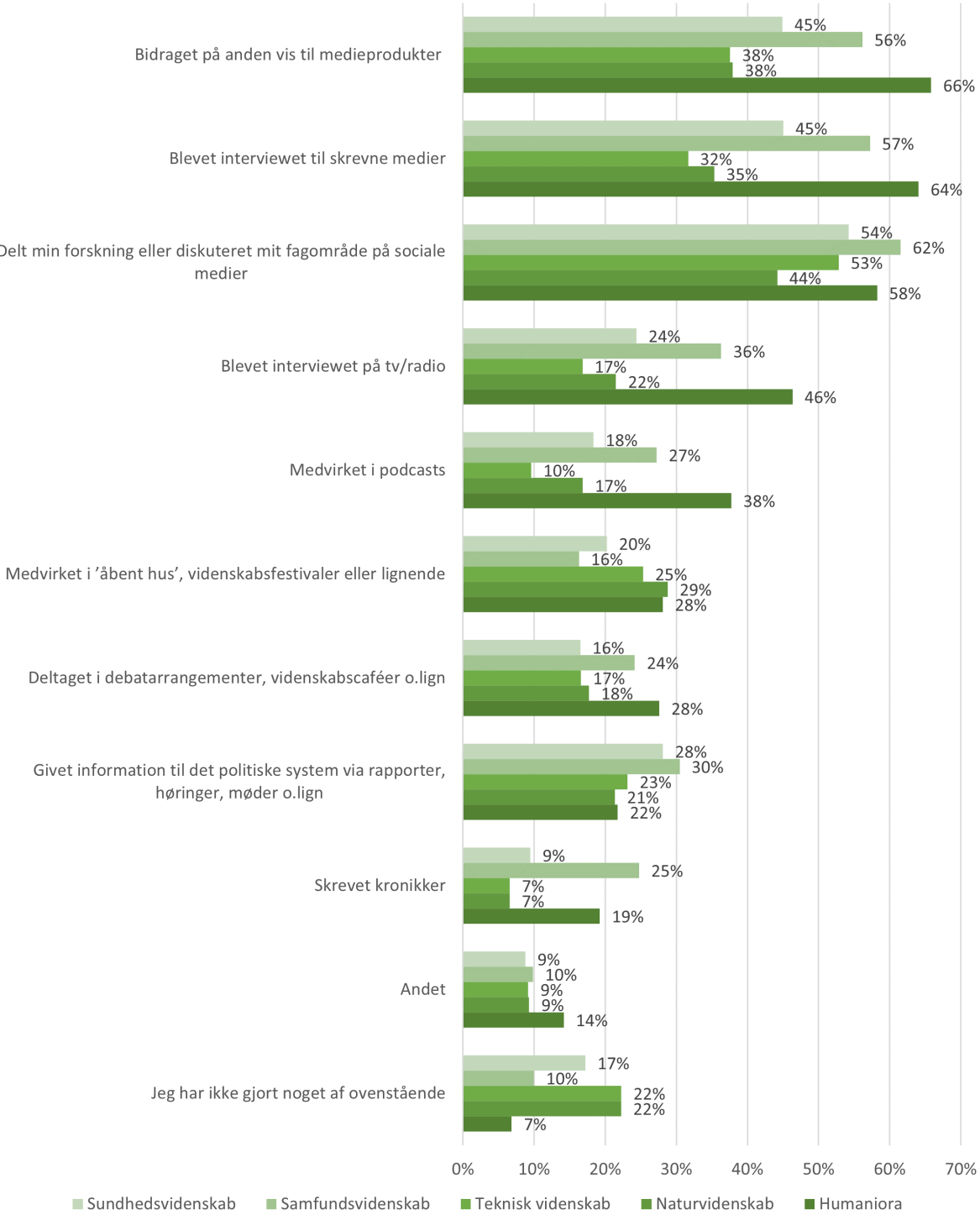

Figur 4.1. Spørgsmål: "Har du inden for de seneste 12 måneder gjort noget af følgende, relateret til din forskning eller forskningsfelt? Markér venligst alt, hvad der er relevant." Forskere og ph.d.-studerende vises hver for sig.

Det er forskerne fra humaniora og samfundsvidenskab, der er de mest aktive til at kommunikere forskning til befolkningen (figur 4.2). Af de oplyste aktiviteter ligger de to fagområder på skift nummer 1 og 2 som de mest aktive inden for de seneste 12 måneder, og det er også i de to fagområder, vi finder de laveste andele af forskere, der ikke har været kommunikativt aktive de seneste 12 måneder. Henholdsvis 7 % fra humaniora og 10 % fra samfundsvidenskab har svaret, at de ikke har "gjort noget af ovenstående". Til sammenligning svarer 22 % fra både naturvidenskab og teknisk videnskab, at de ikke har deltaget i nogle af de oplyste aktiviteter.

29 % af forskere fra naturvidenskab har deltaget i åbent hus-arrangementer, videnskabsfestivaler o.l., mens det tilsvarende for samfundsvidenskab kun er 16 %. Til gengæld er samfundsvidenskab det fagområde, hvor den største andel (62 %) svarer, at de bruger sociale medier til deling af forskning og diskussioner – tæt efterfulgt af humaniora på 58 %. Det er blandt de naturvidenskabelige forskere, at vi finder den laveste andel, som gør brug af sociale medier (44 %), men det er alligevel tæt på halvdelen af respondenterne fra dette fagområde, og ligesom tendensen på tværs af fagområder, så er det også denne aktivitet, som flest forskere fra naturvidenskab gør brug af sammenlignet med de andre aktiviteter.

Har du inden for de seneste 12 måneder gjort noget af følgende, relateret til din forskning eller forskningsfelt?

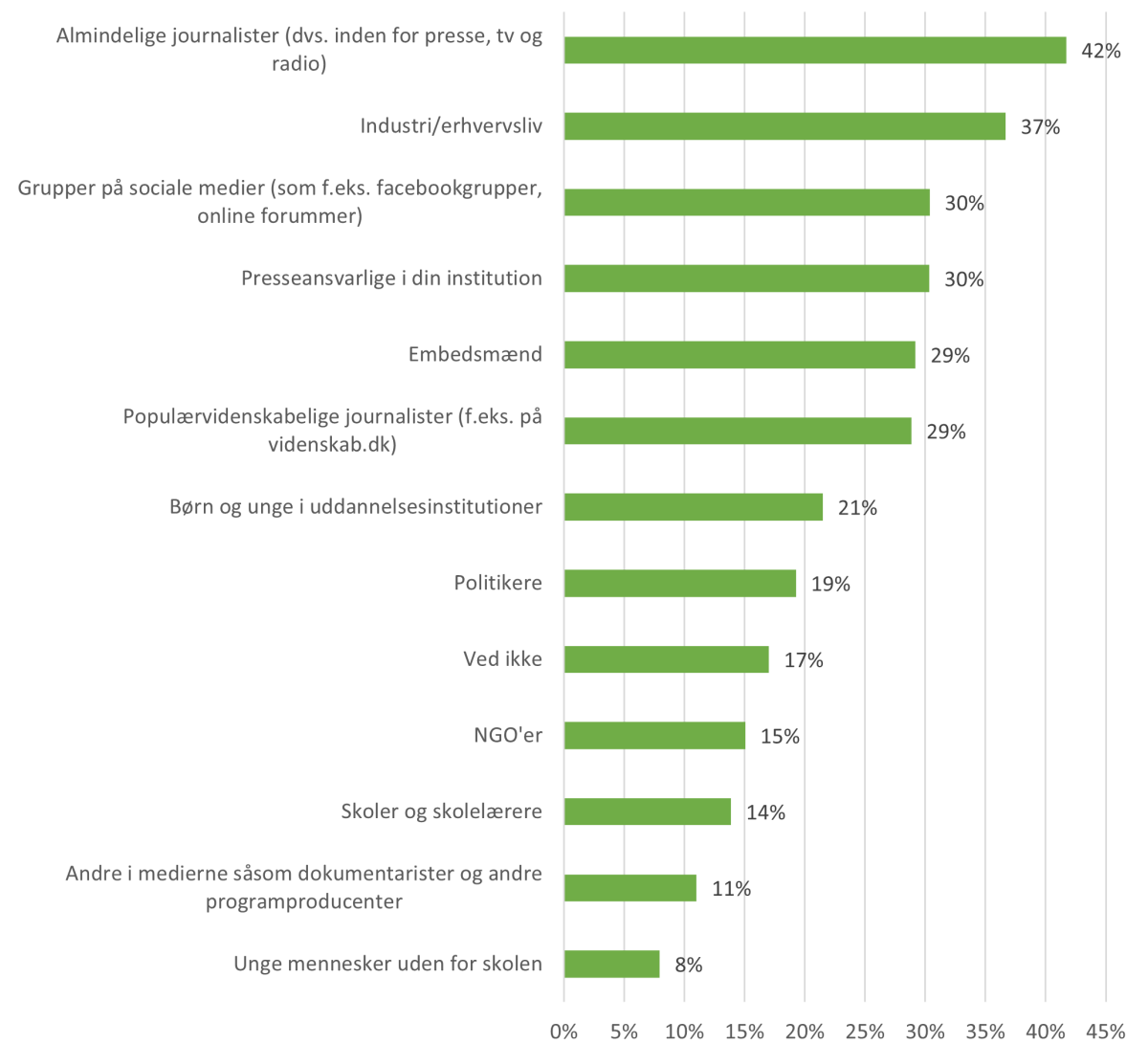
Figur 4.2. Spørgsmål: "Har du inden for de seneste 12 måneder gjort noget af følgende, relateret til din forskning eller forskningsfelt?" Mulighed for flere svar. Svarene er fordelt på faglige hovedområder.

Målgrupper

De målgrupper, som forskerne hyppigst angiver, at de kommunikerer deres forskning til, er almindelige journalister inden for trykte medier, radio og tv samt industri og erhvervslivet (figur 4.3). Inden for de seneste 12 måneder har henholdsvis 42 % og 37 % af forskerne været i kontakt med de to målgrupper. Den tredjestørste målgruppe er grupper på sociale medier (30 %).

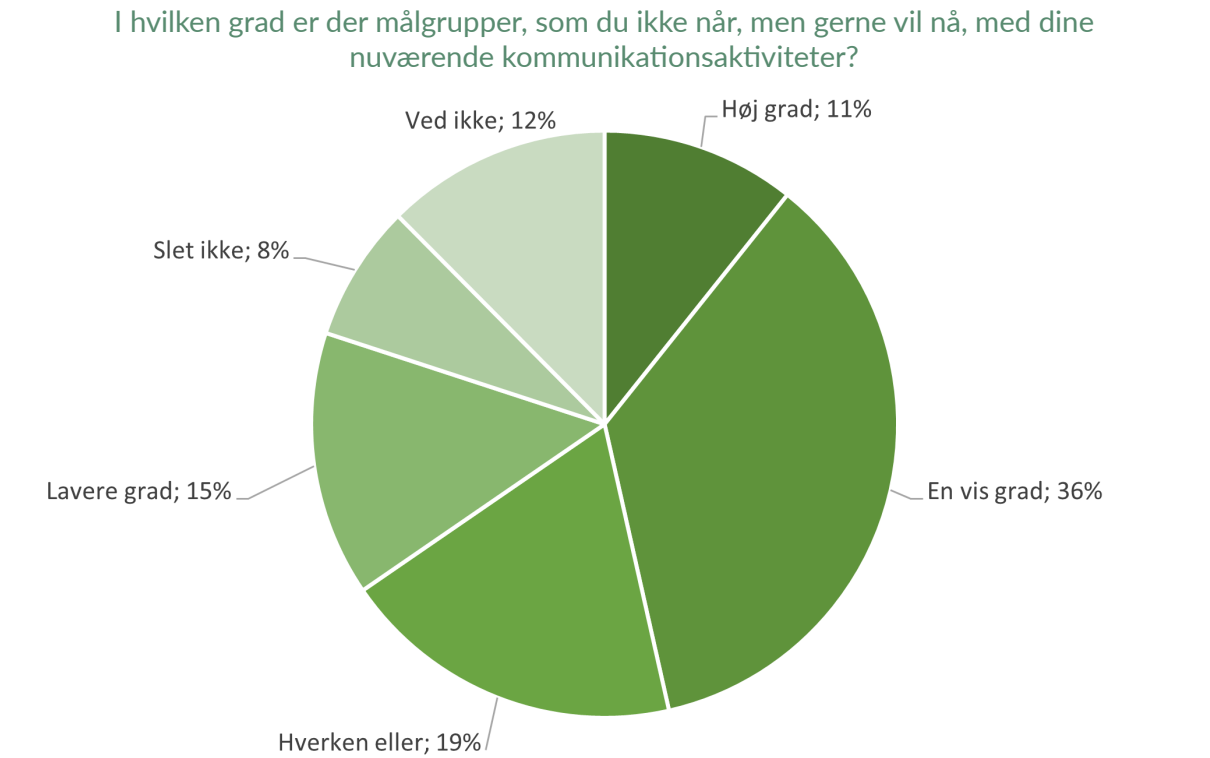
Forskere fra humaniora og samfundsvidenskab er dem, der spreder sig over flest målgrupper. Halvdelen af forskerne har været i kontakt med enten en embedsmand eller en politiker.

Har du inden for de seneste 12 måneder kommunikeret din forskning til nogle af de følgende grupper?

Figur 4.3. Spørgsmål: "Har du inden for de seneste 12 måneder kommunikeret din forskning til nogle af de følgende grupper? Sæt venligst kryds ved alle relevante".

Der er målgrupper, som forskerne ikke når med deres nuværende kommunikationsaktiviteter (figur 4.4). 47 % af forskerne vurderer, at det sker i høj eller en vis grad. 19 % mener, at det sker i lavere grad eller slet ikke. Fordelingen af besvarelser er ikke væsentlig anderledes for ph.d.-studerende, ligesom den heller ikke varierer meget mellem forskningsområder.

Figur 4.4. Spørgsmål: "I hvilken grad er der målgrupper, som du ikke når, men gerne vil nå, med dine nuværende kommunikationsaktiviteter?"

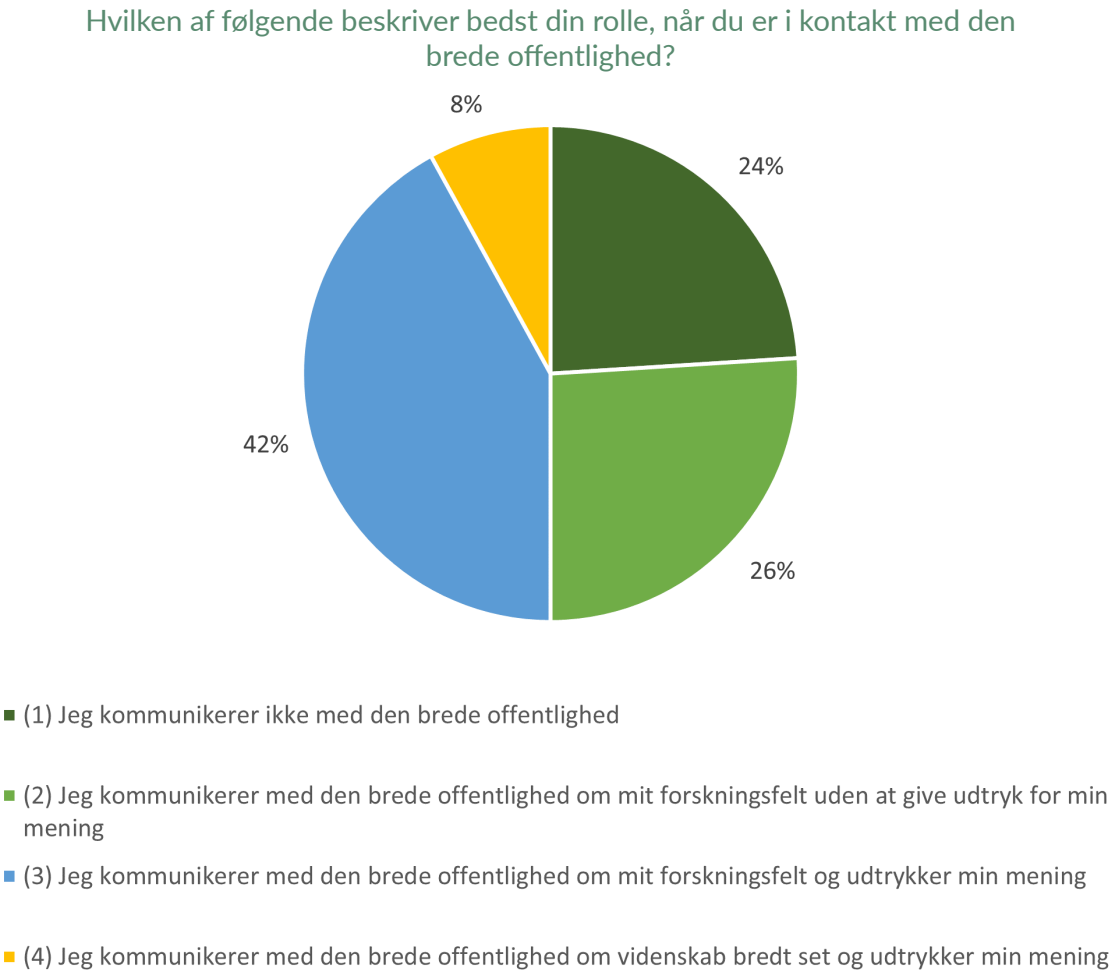
Rolle i offentligheden

Tre ud af fire forskere (76 %) angiver, at de kommunikerer deres forskning med den brede offentlighed (figur 4.5). Heraf svarer 42 % af forskerne, at når de kommunikerer med den brede offentlighed, så handler det om deres eget forskningsfelt, og de udtrykker deres mening. Denne rolle er mest udbredt blandt humaniora, hvor 55 % giver dette svar, mens den er mindst udbredt blandt naturvidenskab, hvor 37 % angiver det (figur 4.6). Samtidig kan vi se en tydelig tendens i retningen af, at jo længere tid man har været i forskningsbranchen, desto mere er man tilbøjelig til at angive dette svar (figur 4.7).

Ser vi på gruppen af forskere, der angiver, at de kommunikerer med den brede offentlighed om deres forskningsfelt uden at give udtryk for deres mening (26 % på tværs af fagområder), så er denne rolle mest udbredt blandt samfundsvidenskab (34 %) og mindst blandt sundhedsvidenskab (21 %) og teknisk videnskab (22 %).

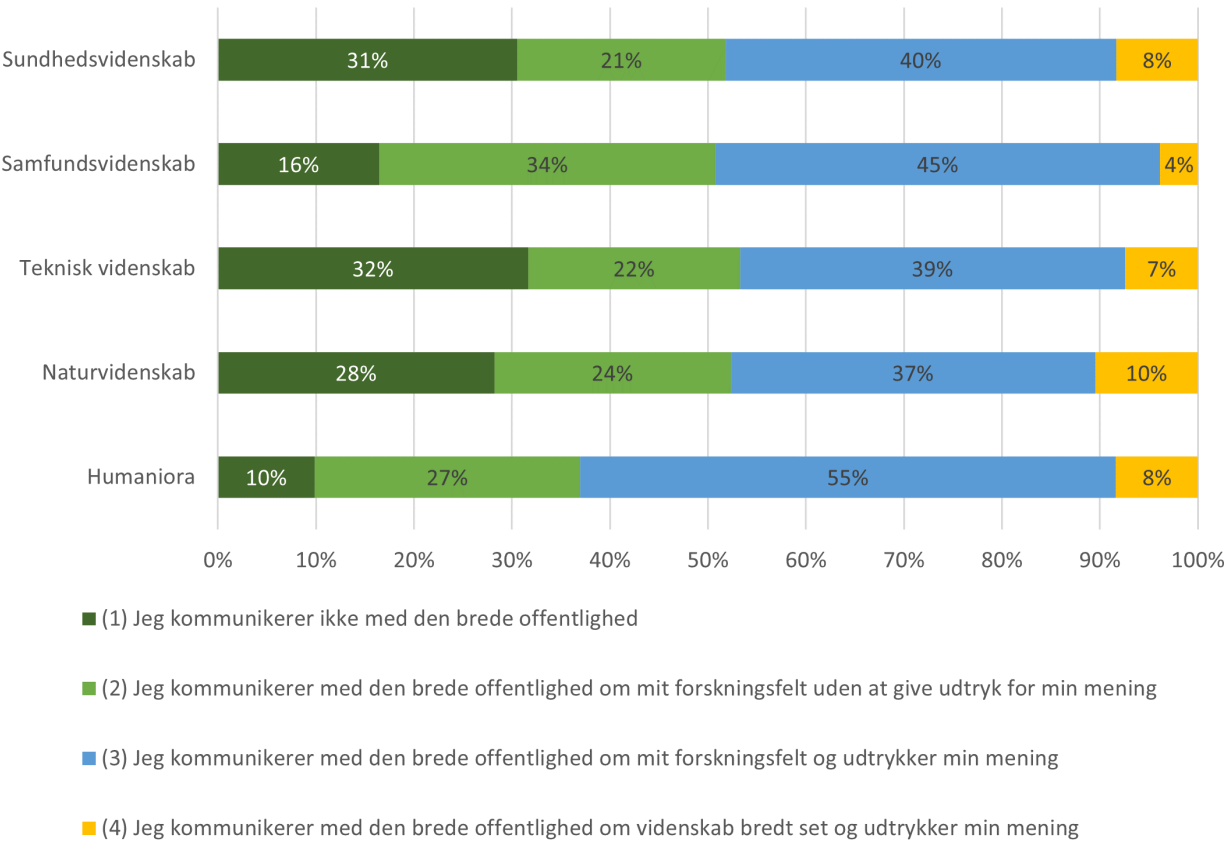
8 % af forskerne svarer, at de kommunikerer med den brede offentlighed om videnskab bredt set og i den forbindelse udtrykker deres mening. Denne rolle er mest udbredt blandt naturvidenskab (10 %) og mindst blandt samfundsvidenskab (4 %).

24 % af forskerne svarer, at de ikke kommunikerer med den brede offentlighed. Denne rolle er mest udbredt blandt teknisk videnskab (32 %) og sundhedsvidenskab (31 %), mens den er mindst udbredt blandt humaniora (10 %). Jo længere tid i forskningsbranchen (og antageligvis jo ældre forskerne er), desto færre angiver, at de ikke kommunikerer med den brede offentlighed.

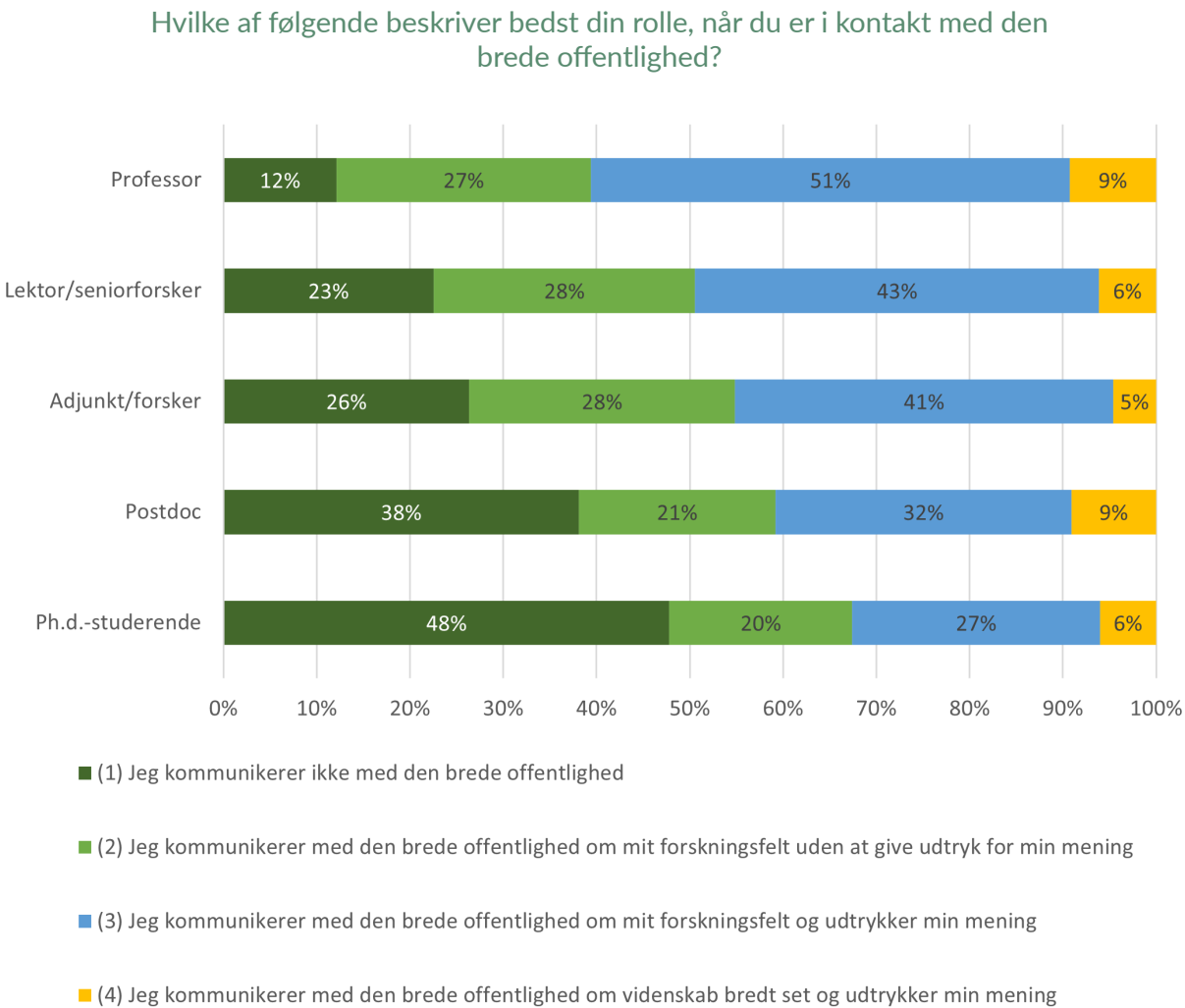

Figur 4.5. Spørgsmål: "Hvilken af følgende beskriver bedst din rolle, når du er i kontakt med den brede offentlighed?"

Hvilke af følgende beskriver bedst din rolle, når du er i kontakt med den brede offentlighed?

Figur 4.6. Spørgsmål: "Hvilken af følgende beskriver bedst din rolle, når du er i kontakt med den brede offentlighed?" Svarene er fordelt på faglige hovedområder. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere fra HUM end alle øvrige grupper, der svarer (3), signifikant flere fra SAMF end fra NAT, TEK og SUND, der svarer (2), signifikant flere fra SAMF end fra NAT og SUND, der svarer (3), samt signifikant flere fra NAT, TEK og SUND end fra HUM og SAMF, der svarer (4) og (1).

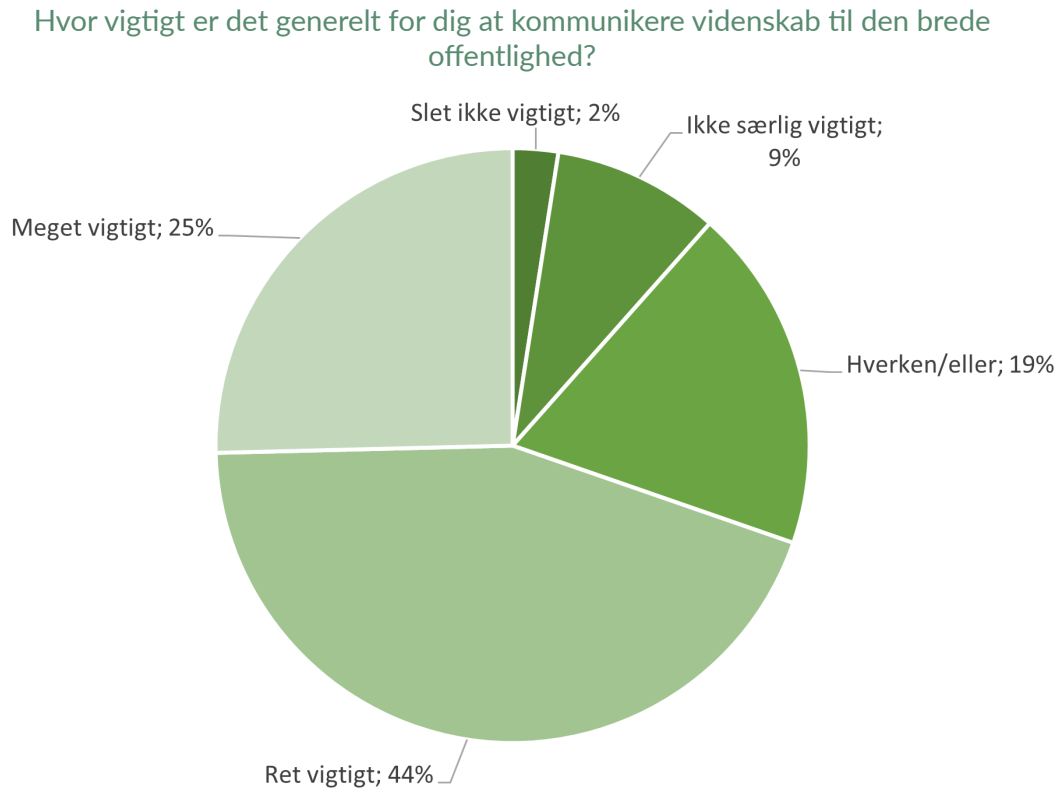

Figur 4.7. Spørgsmål: "Hvilken af følgende beskriver bedst din rolle, når du er i kontakt med den brede offentlighed?" Svarene er fordelt på stillingsbetegnelser. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere i grupperne adjunkt, lektor og professor, som svarer (2) og (3) sammenlignet med gruppen af ph.d.-studerende, og der er signifikant flere i grupperne post.doc. og ph.d.-studerende, der svarer (1), end de øvrige grupper.

4.2 Forskeres interesse for at kommunikere til offentligheden

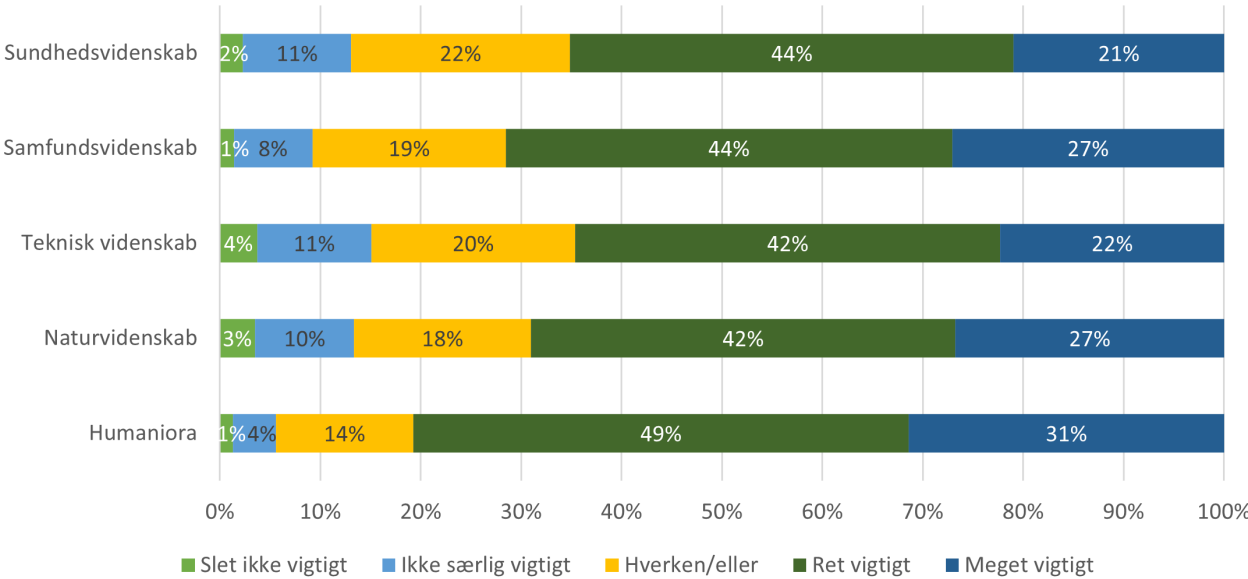
Flertallet af forskerne mener, at det generelt er vigtigt for dem at kommunikere videnskab til den brede offentlighed (figur 4.8). Således har 69 % svaret, at de anser opgaven som ret eller meget vigtig, og kun 11 % svarer ikke særlig vigtigt eller slet ikke vigtigt.

Det er særligt forskere fra humaniora, der mener, at kommunikationen til den brede offentlighed er vigtig (figur 4.9). Her svarer 80 % nemlig ret eller meget vigtig, mens kun 5 % svarer ikke særlig vigtigt eller slet ikke vigtigt. Forskere fra sundhedsvidenskab og teknisk videnskab angiver i lidt mindre grad end de andre fagområder, at kommunikation til den brede offentlighed er vigtigt for dem. Her svarer hhv. 65 % og 64 %, at de anser opgaven som ret eller meget vigtig, mens hhv. 13 % og 15 % svarer ikke særlig vigtigt eller slet ikke vigtigt

Figur 4.8. Spørgsmål: "Hvor vigtigt er det generelt for dig at kommunikere videnskab til den brede offentlighed?"

Hvor vigtigt er det generelt for dig at kommunikere videnskab til den brede offentlighed?

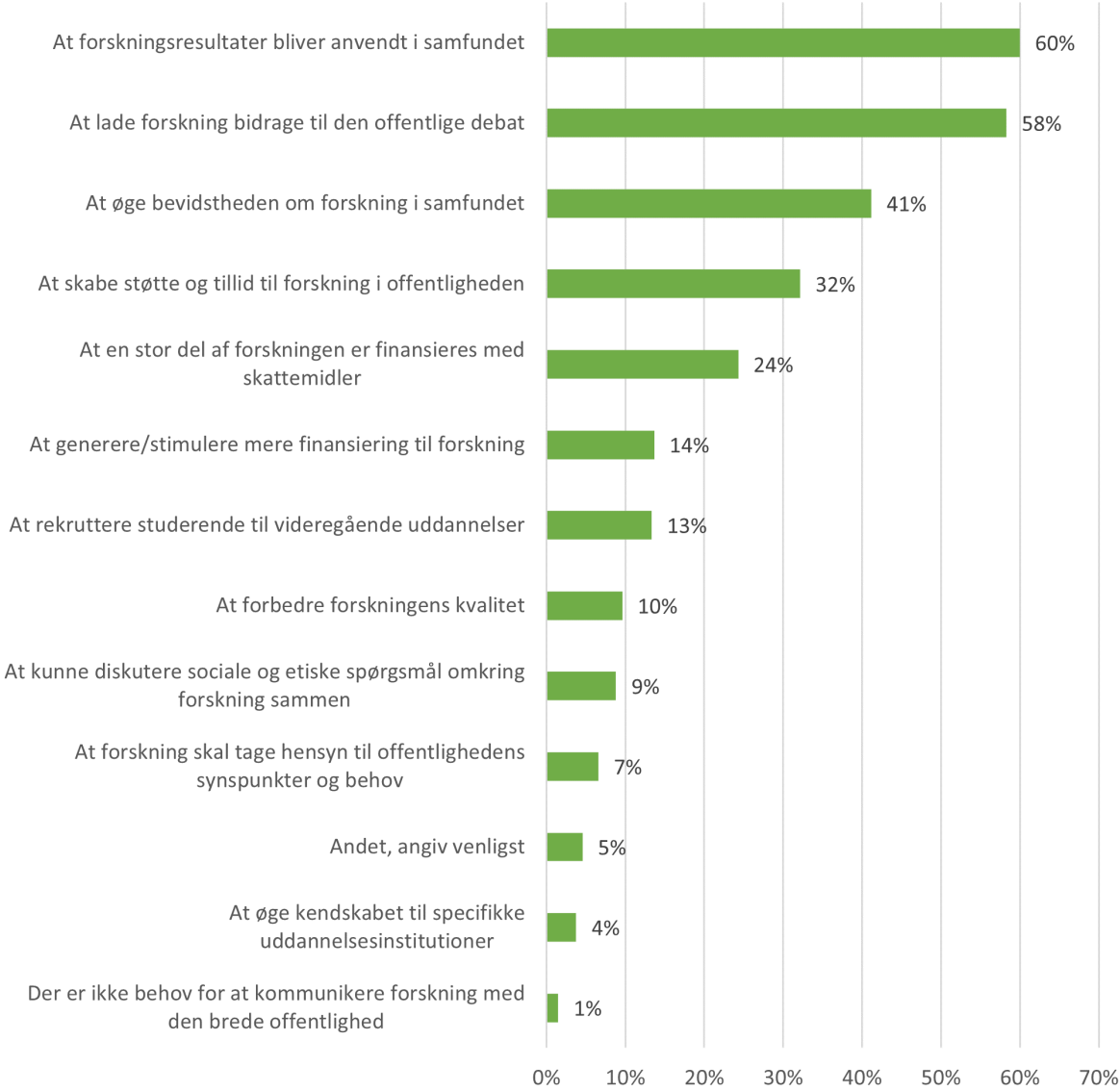

Figur 4.9. Spørgsmål: "Hvor vigtigt er det generelt for dig at kommunikere videnskab til den brede offentlighed?" Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere i fagområderne HUM, NAT, SAMF end SUND, der mener, at det er 'meget vigtigt'. Samtidig signifikant flere NAT, TEK, SUND end HUM, der mener, at det er 'ikke særlig vigtigt'.

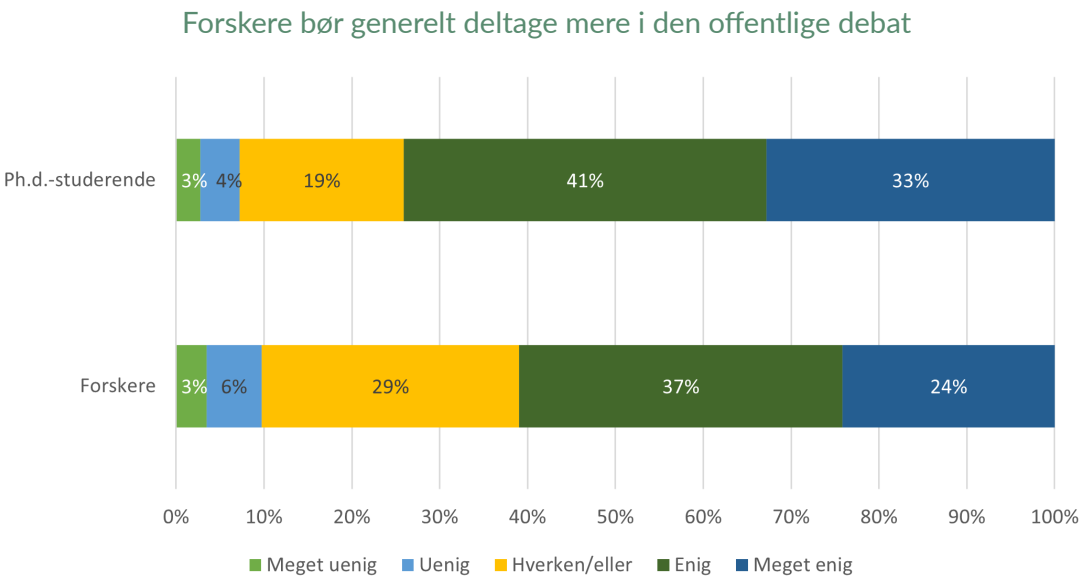
De to hyppigst angivne grunde til at kommunikere forskning med den brede offentlighed er, at forskningsresultaterne bliver anvendt i samfundet (60 %), og at forskningen bidrager til den offentlige debat (58 %, figur 4.10). Dernæst følger, at det kan øge bevidstheden om forskning i samfundet (41 %).

Det er kun en lille andel af forskerne, der vægter grunde til at kommunikere, som handler om at involvere offentligheden i forskningen. 9 % mener, at det er en vigtig grund at kunne diskutere sociale og etiske spørgsmål omkring forskning sammen, og 7 % angiver grunden, at forskning skal tage hensyn til offentlighedens synspunkter og behov, som vigtig.

Hvad er dine vigtigste grunde til at kommunikere forskning med den brede offentlighed?

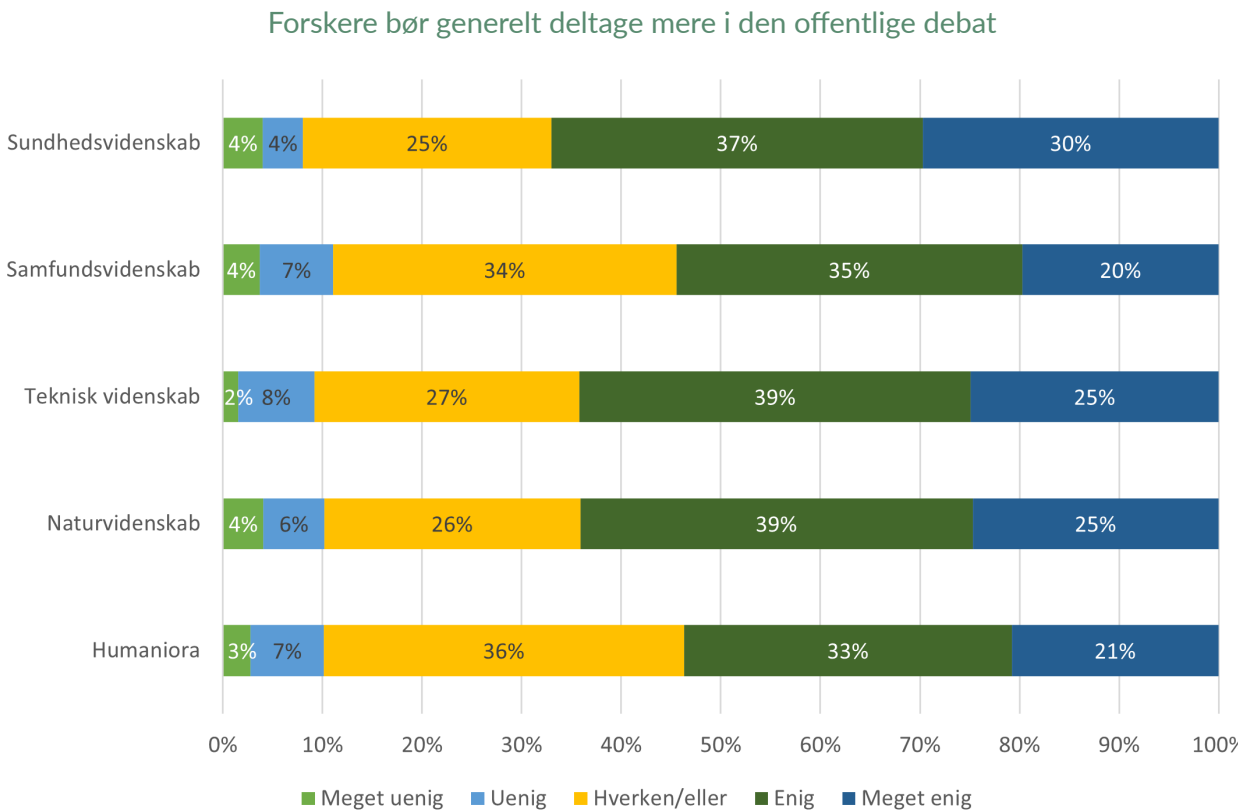
Figur 4.10. Spørgsmål: "Hvad er dine vigtigste grunde til at kommunikere forskning med den brede offentlighed? Vælg op til tre (3) muligheder".

Figur 4.11. Spørgsmål: "Hvor enig er du i følgende udsagn: Forskere bør generelt deltage mere i den offentlige debat?" Forskere og ph.d.-studerende vises hver for sig. Svarene er justeret fra en 10-punktsskala til en 5-punkts Likert-skala jf. Bilag B.

Der overvejende enighed om, at forskere generelt bør deltage mere i den offentlige debat (figur 4.11). På en skala fra 0-10, hvor 0 er meget uenig, og 10 er meget enig, svarer forskerne gennemsnitligt 6,98, mens ph.d.-studerende har et gennemsnitligt enighedsniveau en smule højere på 7,55.

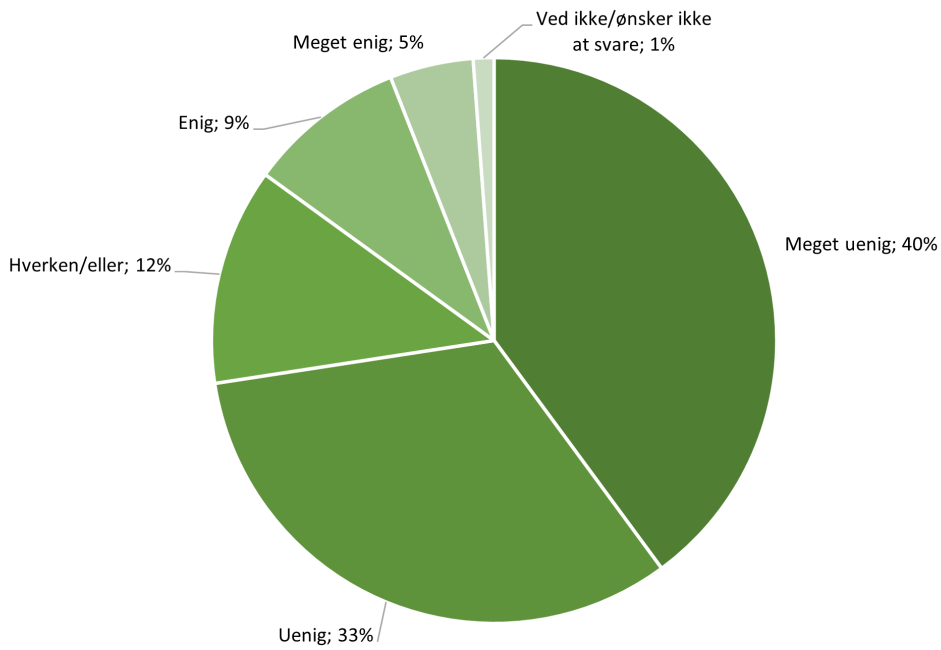
Det er sundhedsvidenskabelige forskere, der er mest enige i udsagnet om, at forskere generelt bør deltage mere i den offentlige debat – med et gennemsnit på 7,25, mens det er samfundsvidenskabelige forskere, der er mindst enige med et gennemsnit på 6,71 (figur 4.12).

Figur 4.12. Spørgsmål: "Hvor enig er du i udsagnet: Forskere bør generelt deltage mere i den offentlige debat?" Svarene er fordelt på fagligt hovedområde. Svarene er justeret fra en 10-punktsskala til en 5-punktsLikertskala jf. Bilag B.

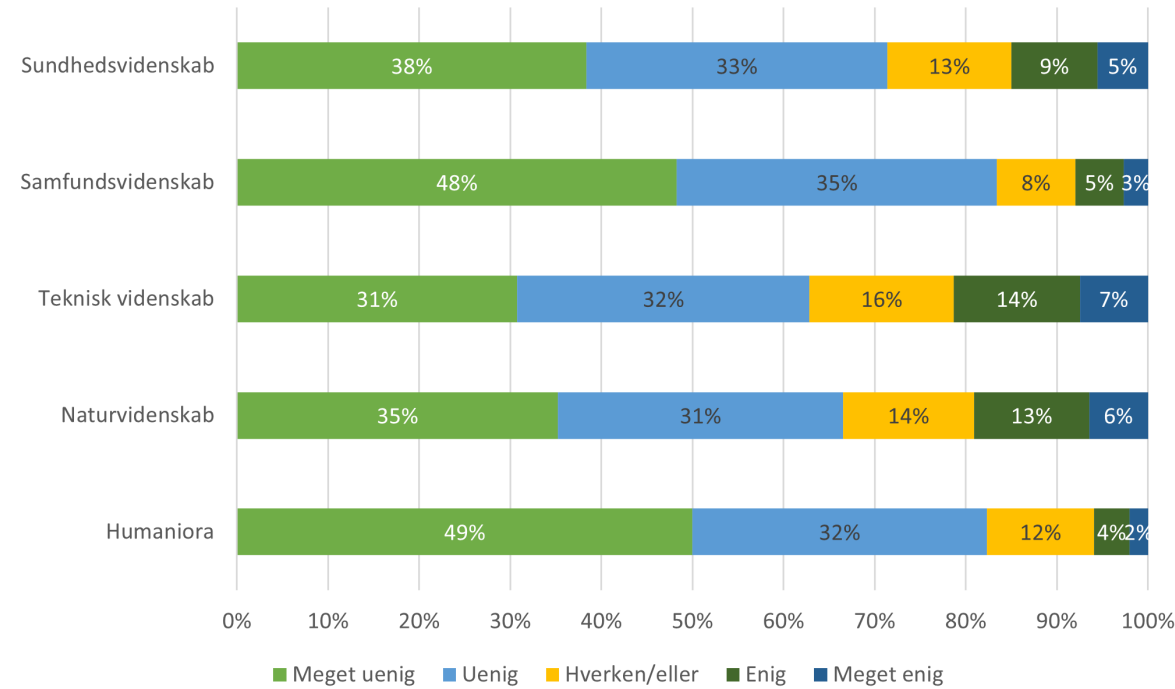
Forskningens kompleksitet synes ikke at være en udfordring for flertallet af forskere, der vil kommunikere med den brede offentlighed. Det er nemlig kun 14 %, der svarer enig eller meget enig til udsagnet "min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister", mens 73 % svarer uenig eller meget uenig (figur 4.13). Det er særligt inden for naturvidenskab og teknisk videnskab, at forskerne mener, at deres forskning er svær at tilgå, mens det er den modsatte holdning, der gælder hos humaniora og samfundsvidenskaberne (figur 4.14). Endelig vurderer ph.d.-studerende i højere grad, at deres forskning ikke er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister, i forhold til den øvrige del af forskerne (figur 4.15).

Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister

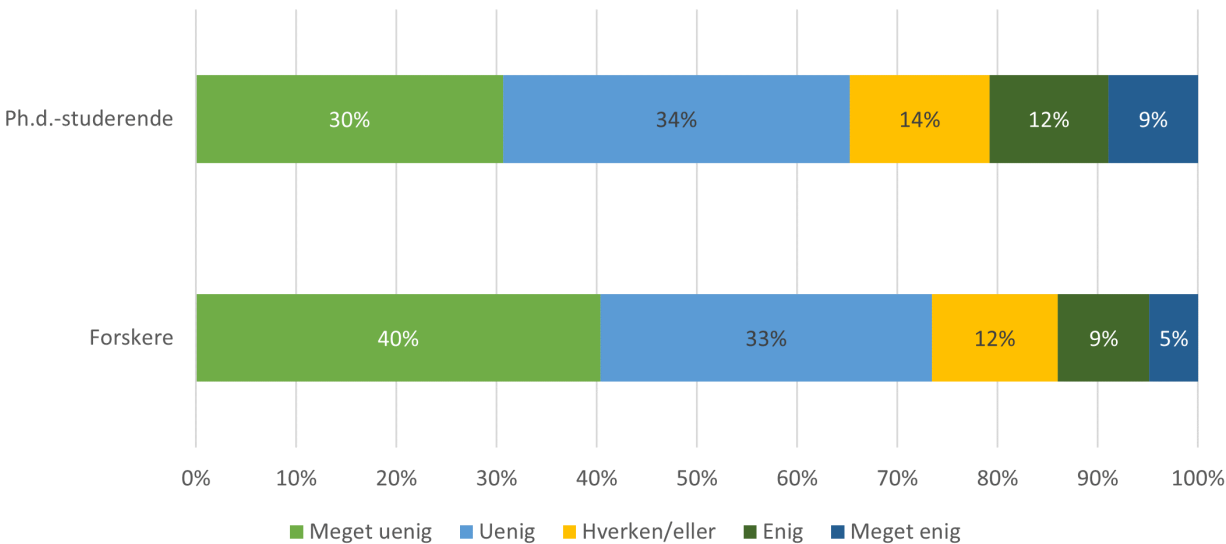
Figur 4.13. Spørgsmål: Hvor enig er du i udsagnet "Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister"?

Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister

Figur 4.14. Spørgsmål: Hvor enig er du i udsagnet "Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister"? Svarene er fordelt på fagligt hovedområde. "Ved ikke/ønsker ikke at svare" er fjernet. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) forskel mellem HUM og SAMF og de øvrige tre grupper hver især.

Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister

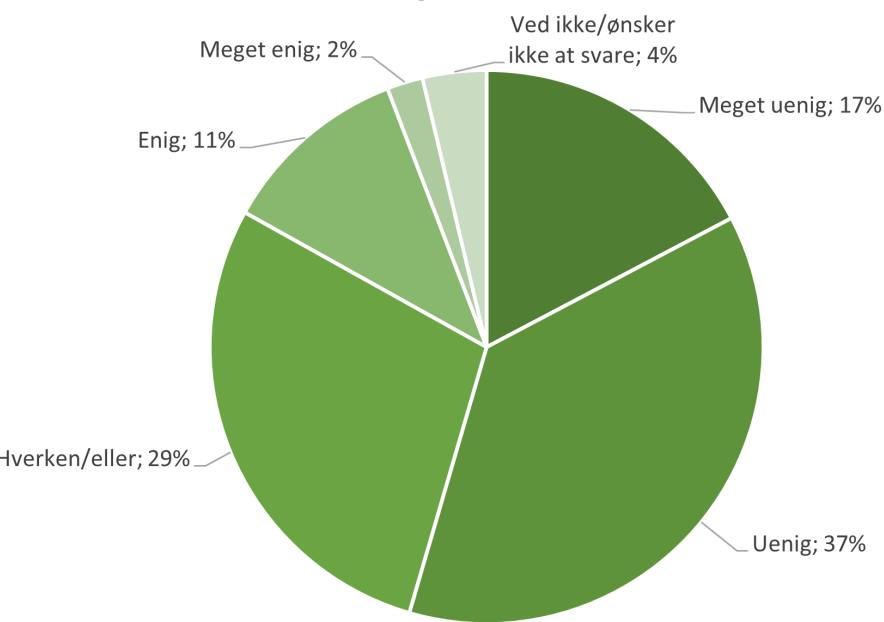

Figur 4.15. Spørgsmål: På en skala fra 0-5, hvor 0 = meget uenig og 5 = meget enig, hvor enig er du i udsagnet "Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister"? Forskere og ph.d.-studerende vises hver for sig. "Ved ikke/ønsker ikke at svare" er fjernet. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere forskere end ph.d.-studerende, der svarer "meget uenig".

En udbredt forestilling om forskeres evt. manglende lyst til at kommunikere er den såkaldte Sagan-effekt², der handler om, at der blandt forskere ses ned på kolleger, der beskæftiger sig med populærvidenskabelig formidling, da det mindsker deres videnskabelige produktion. Der er dog ikke lavet studier, der påviser effekten, og heller ikke her (figur 4.16) ser vi, at det skulle være udbredt blandt forskere i Danmark. Kun 13 % er enige eller meget enige i, at forskere, der kommunikerer meget, ikke er velansete blandt andre forskere. Holdningen er mest udbredt inden for samfundsvidenskaben og humaniora, mens den er mindst udbredt blandt sundhedsvidenskaben og naturvidenskaben (figur 4.17). Der ikke nogen signifikant forskel mellem forskere og ph.d.-studerende ved dette spørgsmål.

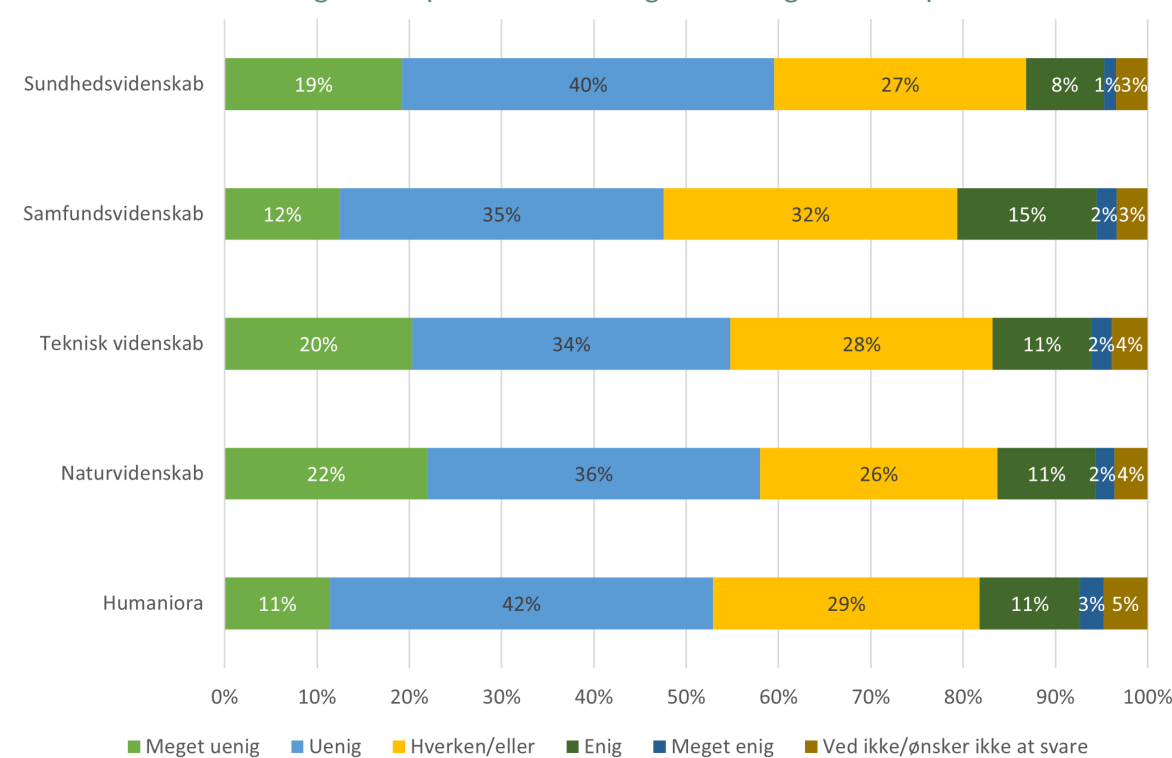
² Opkaldt efter den amerikanske astronom og astrobiolog Carl Sagan (1934-1996), hvis videnskabelige karriere anses for at have lidt under hans popularitet uden for den akademiske verden.

Forskere, der kommunikerer meget, er ikke velansete blandt andre forskere

Figur 4.16. Spørgsmål: Hvor enig er du i udsagnet "Forskere der kommunikerer meget, er ikke velansete blandt andre forskere"?

Min forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister

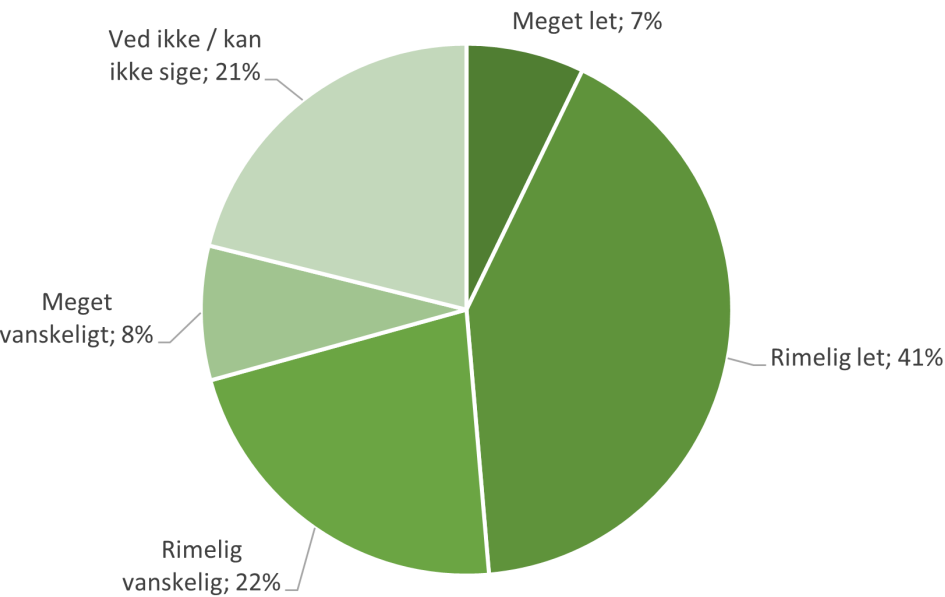
Figur 4.17. Spørgsmål: Hvor enig er du i udsagnet: "Forskere der kommunikerer meget, er ikke velansete blandt andre forskere"? Svarene er fordelt på fagligt hovedområde. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere fra grupperne NAT, TEK og SUND, som svarer "meget uenig", sammenlignet med HUM.

4.3 Forskeres muligheder for og evner til at kommunikere med offentligheden

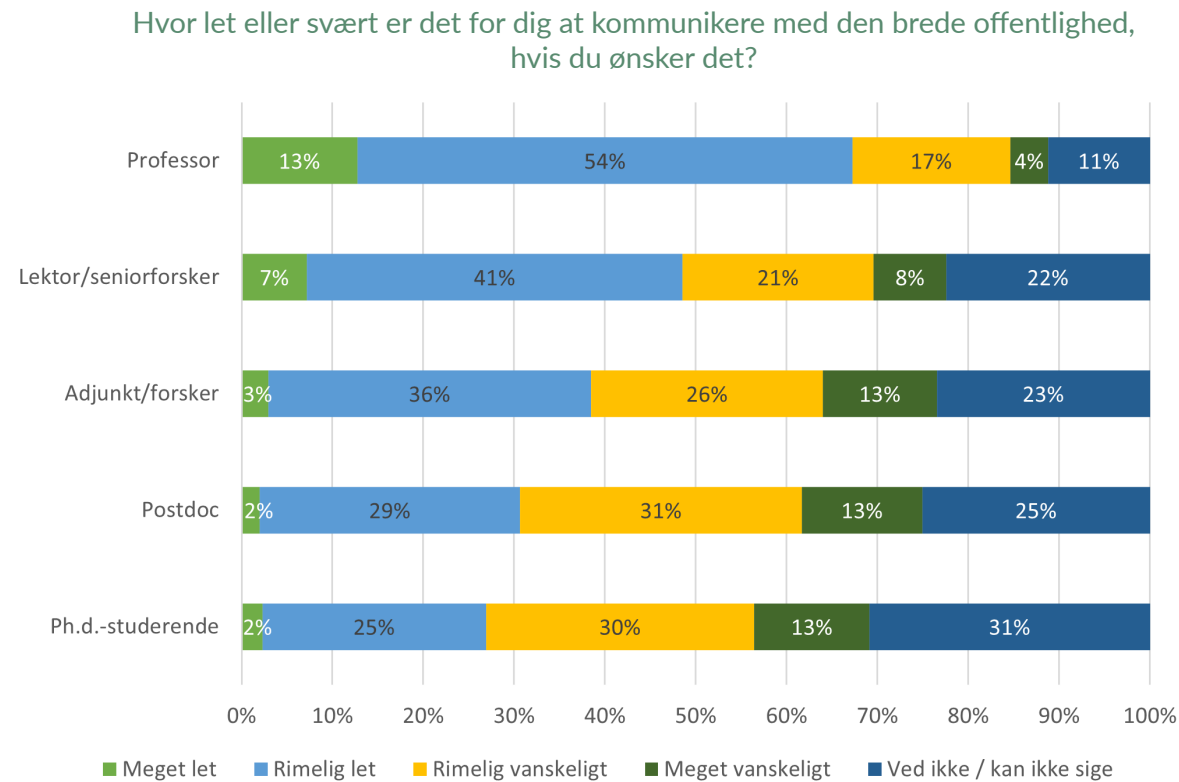
Andelen af forskere, der finder det let at kommunikere med den brede offentlighed, hvis de ønsker det, er større end andelen, der finder det svært (figur 4.18). Således svarer 48 %, at de finder det rimelig eller meget let, mens 30 % svarer, at de finder det rimelig eller meget vanskeligt. Hver femte forsker (21 %) svarer "ved ikke/kan ikke sige".

Der er en tydelig tendens i retningen af, at jo længere tid man har været i forskningsbranchen, desto lettere opleves det at kommunikere med den brede offentlighed (figur 4.19). 67 % af professorerne angiver, at de finder opgaven let, mens 21 % svarer vanskeligt. Til sammenligning angiver kun 27 % af postdocerne, at de finder det let, mens 43 % svarer vanskeligt.

Hvor let eller svært er det for dig at kommunikere med den brede offentlighed, hvis du ønsker det?

Figur 4.18. Spørgsmål: "Hvor let eller svært er det for dig at kommunikere med den brede offentlighed, hvis du ønsker det?"

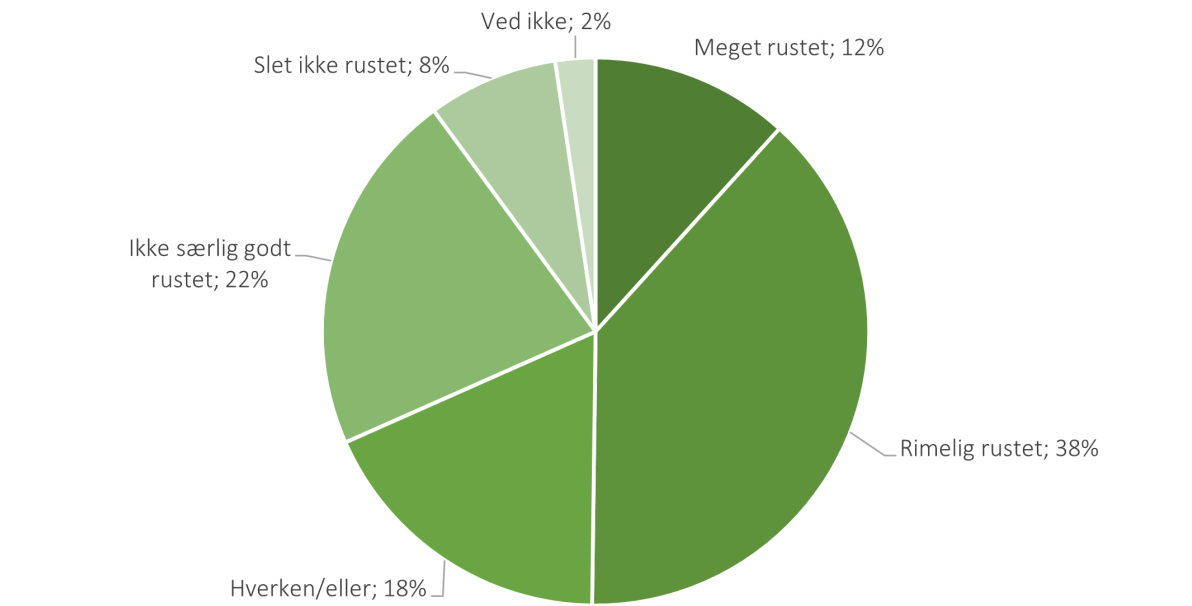

Figur 4.19. Spørgsmål: "Hvor let eller svært er det for dig at kommunikere med den brede offentlighed, hvis du ønsker det?" Svarene er fordelt på stillingsbetegnelse. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere ph.d.-studerende, der svarer "rimelig vanskeligt" eller "meget vanskeligt", end alle andre grupper og signifikant flere professorer, der svarer "meget let" eller "rimelig let", end alle andre grupper.

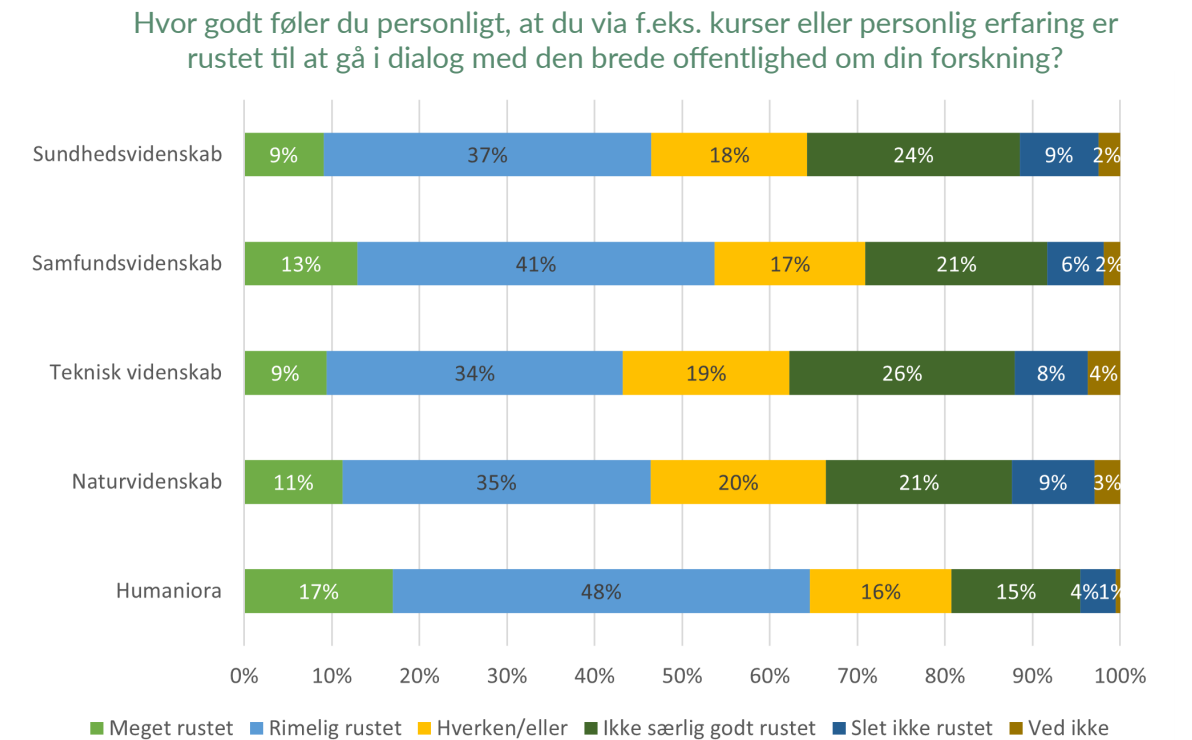
Halvdelen af forskerne føler sig personligt rimelig eller meget rustet til at gå i dialog om deres forskning med den brede offentlighed, mens 30 % føler sig ikke særlig godt eller slet ikke rustet til den opgave (figur 4.20).

På humaniora føler forskerne sig markant bedre rustet til dialog med den brede offentlighed sammenlignet med de øvrige fagområder (figur 4.21). Inden for de øvrige fire discipliner vurderer mere end hver tredje forsker, at de ikke særlig godt eller slet ikke er rustet til det kommunikative møde med befolkningen. Erfaringen kommer forskerne til gode, hvilket ses i figur 4.22, der viser, at de øvrige forskere føler sig markant bedre rustet end ph.d.-studerende.

Hvor godt føler du personligt, at du via f.eks. kurser eller personlig erfaring er rustet til at gå i dialog med den brede offentlighed om din forskning?

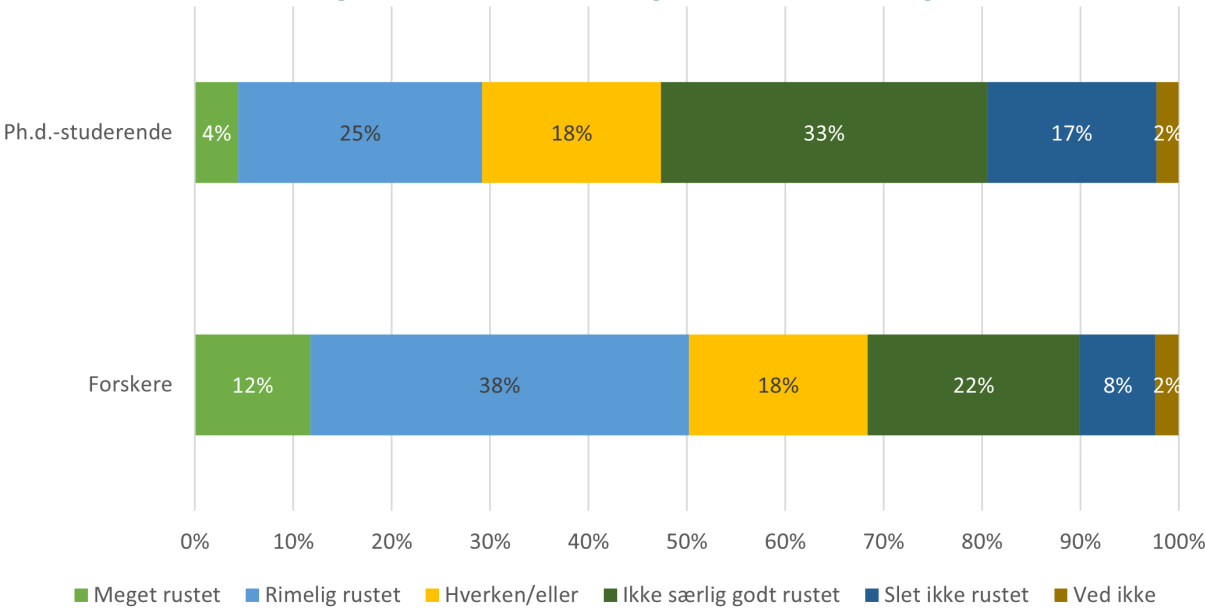

Figur 4.20. Spørgsmål: "Hvor godt føler du personligt, at du via f.eks. kurser eller personlig erfaring er rustet til at gå i dialog med den brede offentlighed om din forskning?"

Figur 4.21. Spørgsmål: "Hvor godt føler du personligt, at du via f.eks. kurser eller personlig erfaring er rustet til at gå i dialog med den brede offentlighed om din forskning?" Svarene er fordelt på fagligt hovedområde. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere fra HUM end NAT, TEK og SUND, der mener, at de er "meget rustet" eller "rimelig rustet", og signifikant flere fra SUND end HUM og SAMF, der svarer "slet ikke rustet".

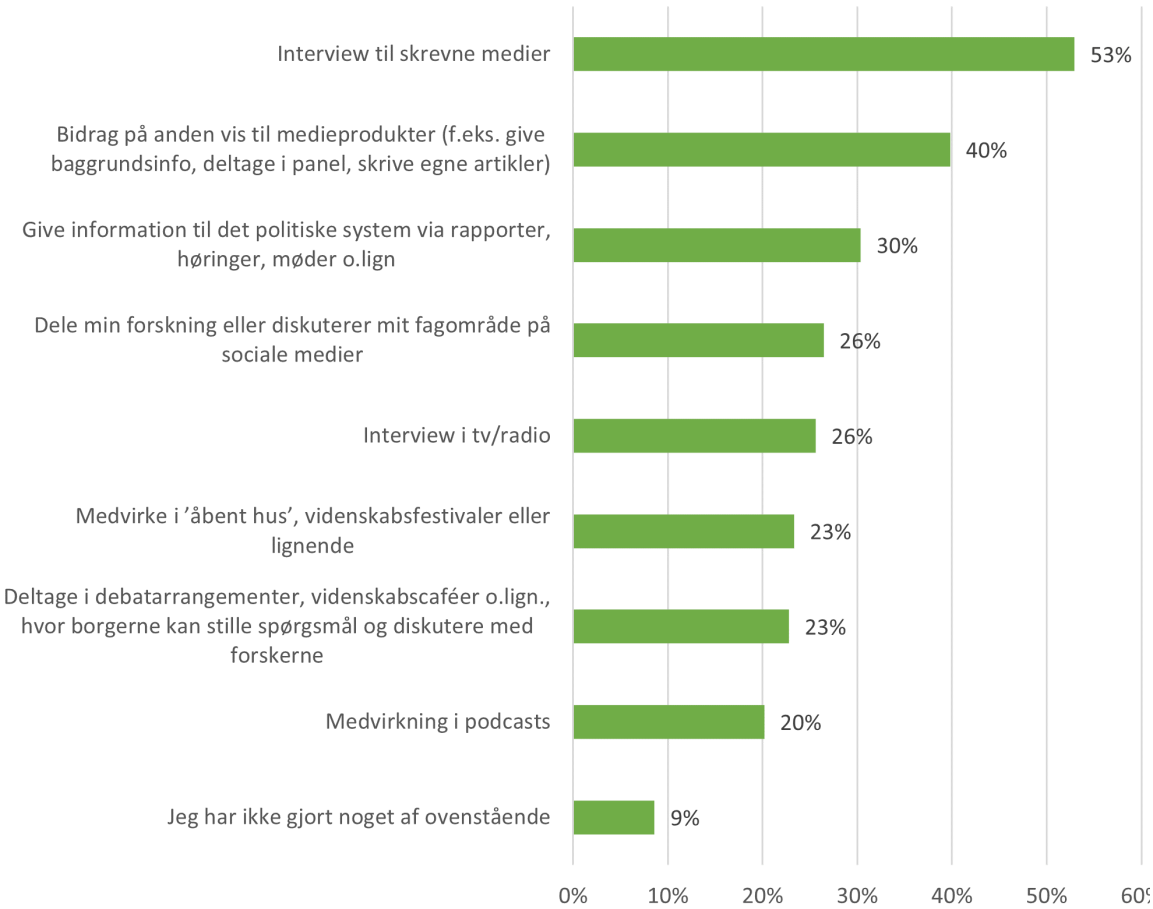
Hvor godt føler du personligt, at du via f.eks. kurser eller personlig erfaring er rustet til at gå i dialog med den brede offentlighed om din forskning?

Figur 4.22. Spørgsmål: "Hvor godt føler du personligt, at du via f.eks. kurser eller personlig erfaring er rustet til at gå i dialog med den brede offentlighed om din forskning?" Forskere og ph.d.-studerende vises hver for sig. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere forskere end ph.d.-studerende, der svarer "meget rustet" eller "rimelig rustet".

Når forskerne bliver spurgt til, hvilke kommunikationsaktiviteter de selv foretrækker, så er det de traditionelle platforme, der topper (figur 23). Over halvdelen (53 %) foretrækker at blive interviewet til skrevne medier. 40 % vil gerne bidrage til andre medieproduktioner, f.eks. med viden til baggrund. Tre ud af ti vil helst give information til det politiske system via rapporter, høringer, møder mv. At dele forskning eller diskutere sit fagområde på de sociale medier er at foretrække for 26 % af forskerne.

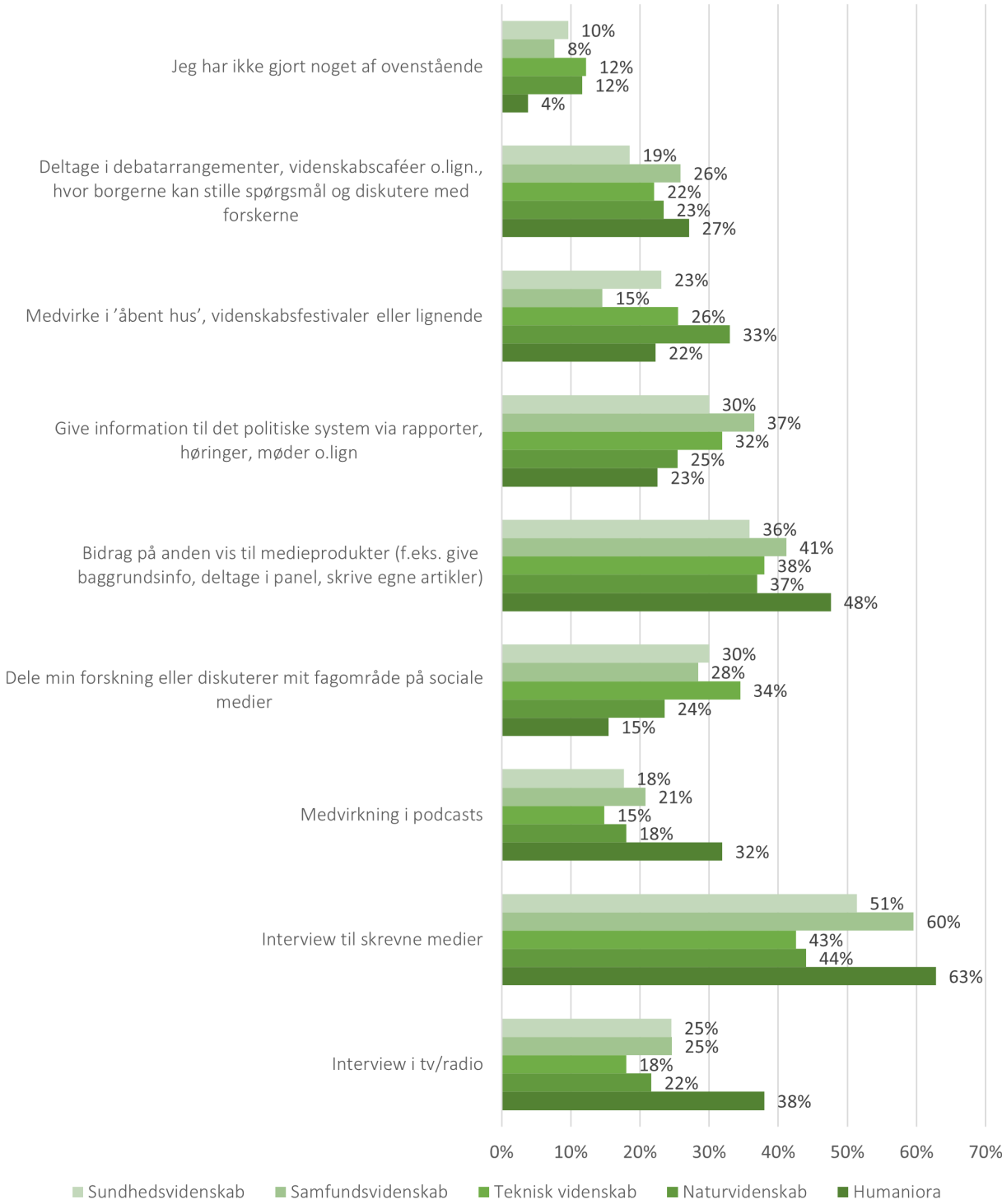
Hvilke(n) type(r) kommunikation foretrækker du at bruge?

Figur 4.23. Spørgsmål: "I det følgende er en liste over måder at kommunikere på. Angiv venligst, hvilke(n) type(r) du foretrækker at bruge." Mulighed for flere svar.

Forskere fra humaniora foretrækker i mindre grad end de øvrige discipliner at bruge sociale medier, mens de i højere grad foretrækker at give interviews eller på anden vis bidrage til medieprodukter (fig. 4.24). Forskere fra samfundsvidenskaberne foretrækker i højere grad end de øvrige discipliner at give information til det politiske system og at deltage i debatarrangementer. Endelig ser vi, at markant færre hos naturvidenskaberne og de tekniske videnskaber end de øvrige discipliner foretrækker at optræde i medierne – det gælder både for interview i radio/tv og interview til skrevne medier.

Hvilke(n) type(r) kommunikation foretrækker du at bruge?

Figur 4.24. Spørgsmål: "I det følgende er en liste over måder at kommunikere på. Angiv venligst, hvilke(n) type(r) du foretrækker at bruge." Mulighed for flere svar. Svarene er fordelt på fagligt hovedområde. Der er statistisk signifikant ($p < 0,05$) flere i grupperne HUM og SAMF end de øvrige grupper, som foretrækker: "Interview i tv/radio", "Interview til skrevne medier", "Medvirkning i podcasts", "Deltage i debatarrangementer, videnskabscaféer o.lign., hvor borgerne kan stille spørgsmål og diskutere med forskerne". Der er signifikant flere fra alle øvrige faggrupper (NAT, TEK, SUND og SAMF) end HUM, der foretrækker "Dele min forskning eller diskutere mit fagområde på sociale medier". Og der er signifikant flere fra alle øvrige grupper (HUM, NAT, TEK og SUND) end SAMF, der foretrækker "Medvirke i 'åbent hus', videnskabsfestivaler eller lignende"

4.4 Opsummering

Et markant flertal af forskerne anser det som vigtigt at kommunikere videnskab til den brede offentlighed, og de mest udbredte grunde hertil er, at forskningsresultaterne bliver anvendt i samfundet, og at forskningen bidrager til den offentlige debat. Vi ser også en bred enighed om, at forskere generelt bør deltage mere i den offentlige debat, og at en sådan deltagelse ikke behøver at påvirke populariteten blandt andre forskere. Halvdelen af forskerne føler sig personligt rustet til at gå i dialog om deres forskning med den brede offentlighed, og når de gør det, foretrækker de at gøre det via traditionelle platforme såsom interviews til skrevne medier.

Forskere benytter en bred vifte af kommunikationskanaler, men de traditionelle medier spiller stadig en central rolle, og journalister er den mest angivne målgruppe eller kanal for deres kommunikation. Størstedelen af forskerne angiver, at de kommunikerer med den brede offentlighed, og en stor del udtrykker også deres mening, når de gør det.

Samlet set viser undersøgelsen en positiv holdning blandt forskere på danske universiteter til at engagere sig i kommunikation med den brede offentlighed, men der er variationer i både holdninger og praksis på tværs af fagområder og erfaringsniveauer.

5. Mødet mellem befolkning og forskere

I dette kapitel sammenlignes de to undersøgelser af hhv. befolkning og forskere på udvalgte punkter for at se på, hvor udveksling af og debat om forskningsbaseret viden finder sted i den offentlige samtale. Kapitlet kommer ind på, hvor og hvilke udfordringer der er med dialogen mellem forskere og befolkning, og lægger spor ud til arbejdet med at sikre bedre dialog fremadrettet.

5.1 Interesse: Borgere og forskere vil hinanden

Den gode nyhed er, at de to undersøgelser helt overordnet tegner et generelt billede af, at både forskere og befolkning finder det både vigtigt og nyttigt, at videnskaben er tilgængelig og benyttes i den offentlige samtale. Forskerne vil altså gerne kommunikere deres forskning, og befolkningen er interesseret i den forskningsbaserede viden og vil gerne høre mere.

I befolkningsundersøgelsen ses udtryk for, at videnskaben tillægges en værdi både for den enkelte og for samfundet som sådan:

- 66 % af de adspurgte er enten helt eller delvis enige i udsagnet: "Jeg interesserer mig for videnskab" (figur 3.1).
- 57 % er helt eller delvis enige i udsagnet: "Jeg vil gerne vide mere om videnskab" (figur 3.2).
- 42 % er helt eller delvis enige i, at videnskaben hjælper dem i deres arbejde (figur 3.20), på trods af at 88 % aldrig har arbejdet direkte med forskning.
- 79 % er helt eller delvis enige i, at videnskab har en positiv indvirkning på samfundet (figur 3.25).
- 77 % er helt eller delvis enige i, at forskning bør støttes økonomisk af staten (figur 4.26).

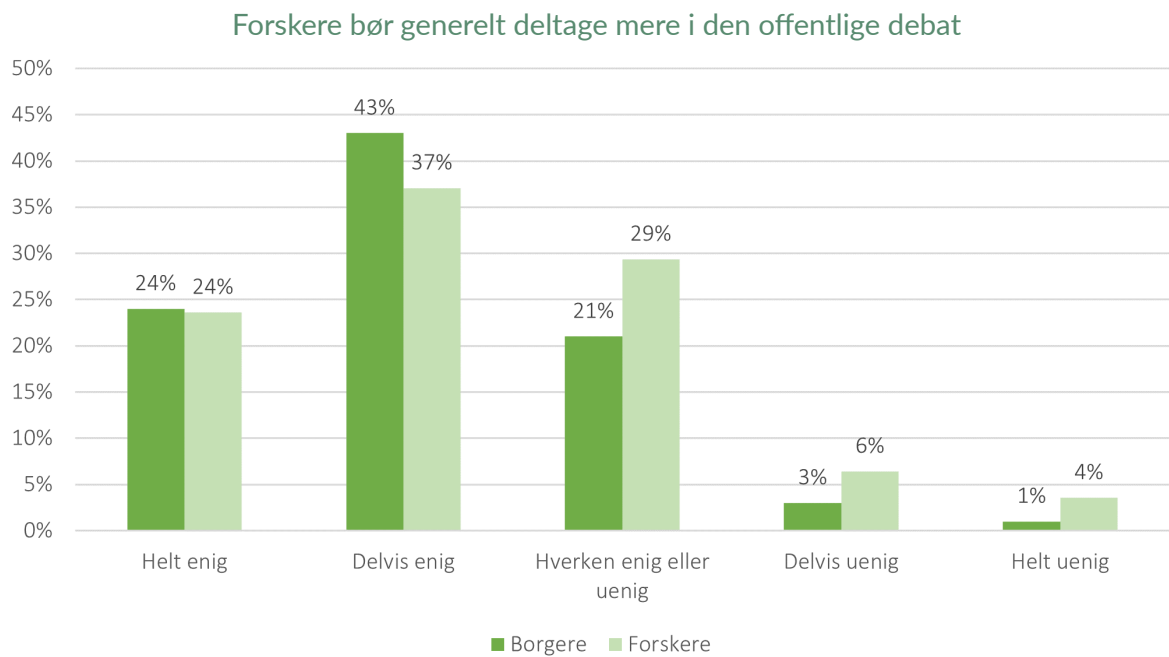
Ud over den store støtte til videnskaben blandt befolkningen udtrykkes der også en stor tillid til forskere. Forskere er nemlig den gruppe ud af dem, undersøgelsen spurgte ind til, der nyder den største tillid (figur 3.29).

I forskerundersøgelsen ses, at forskerne generelt både er aktive og tillægger kommunikation med offentligheden værdi:

- 76 % kommunikerer deres forskning med den brede offentlighed (figur 4.5).
- Forskere kommunikerer på mange forskellige måder (figur 4.1)
- Forskere kommunikerer til mange forskellige målgrupper (figur 4.3).

- 71 % mener, at det er ret vigtigt eller meget vigtigt at kommunikere videnskab til den brede offentlighed (figur 4.8).
- Brede samfundsmæssige hensyn fylder mest, når forskerne svarer på de vigtigste grunde til at kommunikere forskning med den brede offentlighed (figur 4.10).

Den generelt positive og interesserede holdning hos både befolkning og forskere kommer til udtryk i det forhold, at begge grupper tilkendegiver ønsker om, at forskere er mere til stede i den offentlige debat. Således mener 67 % af borgerne og 61 % af forskerne, at forskere generelt bør deltage mere i den offentlige debat (figur 5.1 herunder).

Figur 5.1. Spørgsmål: Hvor enig er du i udsagnet "Forskere bør generelt deltage mere i den offentlige debat"? Svarene viser resultaterne fra hhv. borger- og forskersurvey. Kategorien "Forskere" er uden ph.d.-studerende. Svarene fra forskersurvey er justeret fra 0-10 til en likert-skala. "Ved ikke"-besvarelser er fjernet (9 % af borgerne og 0 % af forskerne).

Udgangspunktet for øget dialog mellem forskerne og befolkning er således godt. Forskere nyder generelt anseelse, og deres udsagn og viden møder tillid og interesse i befolkning. Samtidig vil både forskere og befolkning gerne mødes mere. Så hvor er udfordringerne? De spørgsmål vender vi os imod i de følgende afsnit.

Effekt af alder

Det ser ud til, at der blandt de yngre aldersgrupper hos både befolkning og forskere er en større interesse i, og værdisætning af, interaktionen mellem borgere og forskere i offentligheden. Flere borgere i aldersgruppen 18-34 år a) vil gerne vide mere om videnskab, og mener b), at videnskaben hjælper dem i deres arbejde og til at træffe beslutninger i deres hverdag, c) at videnskab bør spille en større rolle i deres hverdag, samt d) at videnskaben fylder for lidt i den offentlige debat.

Til gengæld kan der ikke spores en forskel i aldersgrupperne, når det gælder befolkningens holdning til videnskabens mere direkte samspil med politik. Vi ser således ingen alderseffekt på udsagnene: "Videnskab hjælper mig til at danne holdninger om politik og samfund" og "Danske politikere baserer i for lav grad deres synspunkter og beslutninger på videnskabelig viden".

Blandt forskerne (både ansatte i forskerstillinger og ph.d.-studerende) ser alderseffekten mere broget ud: Signifikant flere 18-34-årige (46 %) kommunikerer ikke med offentligheden, og signifikant flere (4 %) mener slet ikke, at det er vigtigt at kommunikere videnskab til den brede offentlighed. Der er også langt færre blandt de unge forskere, som vægter de brede samfundsmæssige hensyn som grund til at kommunikere forskning med den brede offentlighed. Omvendt mener en signifikant højere andel af de 18-34-årige, at forskere bør deltage mere i den offentlige debat. Dette umiddelbare paradoks kan måske forklares ved, at der blandt de yngste aldersgrupper er mange ph.d.-studerende, der – i deres aktuelle situation – måske ikke ser det som en *personlig* forpligtelse at kommunikere med offentligheden, men stadig mener, at forskere *helt generelt* bør være mere aktivt kommunikerende.

5.2 Kanaler: Vi har mange fælles mødesteder

Selvom vi alle sammen i dag kommunikerer og tilgår viden på et utal af forskellige platforme, medier og i mange forskellige sammenhænge, så viser de to undersøgelser, at der findes mange fælles kanaler, hvor mødet om videnskaben finder sted, og at de publicistiske, redigerede medier stadig spiller en stor rolle.

I **befolkningsundersøgelsen** er syv ud af de ti kanaler, som flest svarer, at de får deres primære viden fra, medier, hvor mødet mellem befolkning og videnskab medieres ved en eller anden form for redaktionel proces (figur 3.11).

	Befolkning		Forskere
68%	TV fra DR og TV2 (flow eller streaming)	54%	Delt/diskuteret forskning på sociale medier
52%	Internetsøgninger	48%	Bidraget til medieprodukter (ikke interview)
44%	Nyhedsmedier på nettet	46%	Interview til skrevne medier
32%	Bøger	29%	Interview på tv/radio
32%	Sociale medier	26%	Info til politisk system: rapporter, høringer
26%	Familie og venner	23%	Medvirket i 'åbent hus', festival el.lign.
25%	Trykte aviser og magasiner	21%	Medvirket i podcasts
20%	Podcast	20%	Deltaget i debatarrangementer o.lign.
20%	Radio	13%	Skrevet kronikker
19%	Streamingtjenester	10%	Andet

Tabel 5.1. Sammenstilling af mest benyttede kanaler for videnskabelig viden for hhv. borgere og forskere. Til venstre: de ti kanaler, som flest i befolkningsundersøgelsen angav som der, hvor de får deres primære viden fra. Til højre: de ti formidlingsformater, som flest i forskerundersøgelsen angav, at de havde benyttet de seneste 12 måneder. Her spiller alder en stor rolle (figur 3.17): De 18-34-årige ser mindre DR og TV2 og mere

streaming sammenlignet med andre aldersgrupper. De lytter mindre til radio og mere til podcast. De læser i mindre grad trykte nyhedsmedier og nyhedsbreve, mens de i samme grad som de øvrige aldersgrupper angiver bøger og internetsøgninger som kilde til viden om videnskab. Til gengæld angiver de 18-34-årige i langt højere grad sociale medier, familie og venner samt ChatGPT og andre AI-tjenester som kilder til viden om videnskab.

Så selvom redaktionelle medier stadig spiller en stor rolle, når danskerne tilgår videnskabelig viden, er dette under hastig forandring. Hvis de unges medievaner bevares, så vil danskerne i stigende grad møde videnskaben via sociale medier og AI-tjenester.

Det skal bemærkes, at denne selvafrapportering ikke viser, hvor hyppigt eller hvor længe folk benytter de enkelte kanaler. DR Medieforskning har f.eks. opgjort befolkningens tidsforbrug (uanset emne) på en række kanaler i 2022 således: traditionelt tv + streaming: 47 %, radio + streaming af radio og musik: 24 %, læse nyheder på nettet: 4 %, spil og gaming på nettet: 6 %, sociale medier: 11 % og trykte medier: 5 %. Her ses altså et stort tidsforbrug på TV og radio (både flow og streaming).

I forskerundersøgelsen er sociale medier den form/kanal, som flest forskere har benyttet inden for en periode på 12 måneder. Herefter kommer forskellige bidrag og interviews til redaktionelle medier, men mange deltager også i information til det politiske system og live-arrangementer.

Den omfattende brug af sociale medier hos forskerne virker på flere måder paradoks. Dels fordi det fylder en relativt mindre del af befolkningens medieforbrug ift. videnskab, dels fordi sociale medier er den kanal, hvor der er størst relativ forskel på, hvor mange forskere der benytter den, og hvor mange der foretrækker at bruge den (figur 4.24).

Også her kan tidsforbruget selvfølgelig spille ind. Det tager ikke lang tid at dele et forskningsresultat på LinkedIn, mens det kan tage uger at bidrage til en dokumentarserie på DR. Det sker ganske enkelt hyppigere for de fleste forskere, at de deler viden på sociale medier, end at de bliver inviteret i medierne eller får mulighed for at levere information direkte til det politiske system.

En anden overvejelse, der kan tages med i betragtning her, er, at forskerne også kan have andre, mere specifikke målgrupper end den brede befolkning som mål til deres kommunikation. Således angiver hele 47 %, at der er målgrupper, de ikke når, men gerne vil nå (figur 4.4). Sociale medier kan være en måde at forsøge at række ud til grupper, man ikke kan nå – herunder andre forskere (peers) formentlig – uden at skulle gennem ‘gatekeepere’ i medierne.

En svensk undersøgelse, der gik mere i detaljer med brugen af sociale medier hos forskere, viste således, at det mest almindelige sociale medie for forskerne i Sverige er ResearchGate (socialt medie målrettet forskere) herefter følger i rækkefølge LinkedIn og Facebook og Twitter. Det hyppigst oplyste formål for forskerne i den svenske undersøgelse til at bruge sociale medier i arbejdssammenhæng er generelt at informere om deres egen forskning. En anden vigtig grund er global overvågning – for at holde styr på, hvad der sker i det videnskabelige samfund. Og en tredje grund er, at kommunikation på sociale medier kan være med til at skærpe interessen for videnskab og forskning (Vetenskap & Allmänhet 2019).

På samme måde viste en amerikansk undersøgelse i 2016 blandt forskere, at 47 % brugte sociale medier til at diskutere forskning eller følge udviklingen inden for forskning, men også at hele 77 % mente, at det ikke var særlig vigtigt eller slet ikke vigtigt at udlægge sin egen forskning på sociale medier (Pew Research Center 2015).

Med tanke på de 18-34-åriges mediebrug kunne en aktiv tilstedeværelse på sociale medier for forskerne oplagt være en måde at række ud efter og nå unge mennesker. Det ser dog ikke ud til, at unge mennesker er dem, der fylder mest som målgruppe, når forskerne kommunikerer (figur 3.3 og 3.11). Samtidig angiver de forskere, der er til stede på sociale medier i højere grad, at der er målgrupper, de **ikke** når, men **gerne vil** nå med nuværende kommunikationsaktiviteter.

Det tyder derfor på, at selvom 1) de sociale medier er en arena, som spiller en større og større rolle for befolkningens adgang til viden om videnskaben, og 2) forskerne i meget høj grad benytter sociale medier til at kommunikere om videnskab, så er der stadig mange udfordringer og måske uforløste potentialer, når det handler om at mødes om videnskaben på de mange forskellige sociale medieplatforme.

5.3 Adgang: Ikke alle er med til festen

Selvom de to undersøgelser helt overordnet tilsammen tegner et bredt billede af en høj grad af ønske om kontakt og mange gode møder mellem befolkning og forskere, så er der også en del huller i osten. Ikke alle i befolkningen har samme interesse i, og adgang til, videnskaben, og ikke alle forskere kan eller vil kommunikere med befolkningen.

I befolkningsundersøgelsen er der et gennemgående mønster af, at uddannelse betyder noget for både interesse og adgang til videnskab. Når man sammenligner respondenter med grundskole/erhvervsskole som højeste uddannelse med respondenter med gymnasiale eller videregående uddannelse, er der:

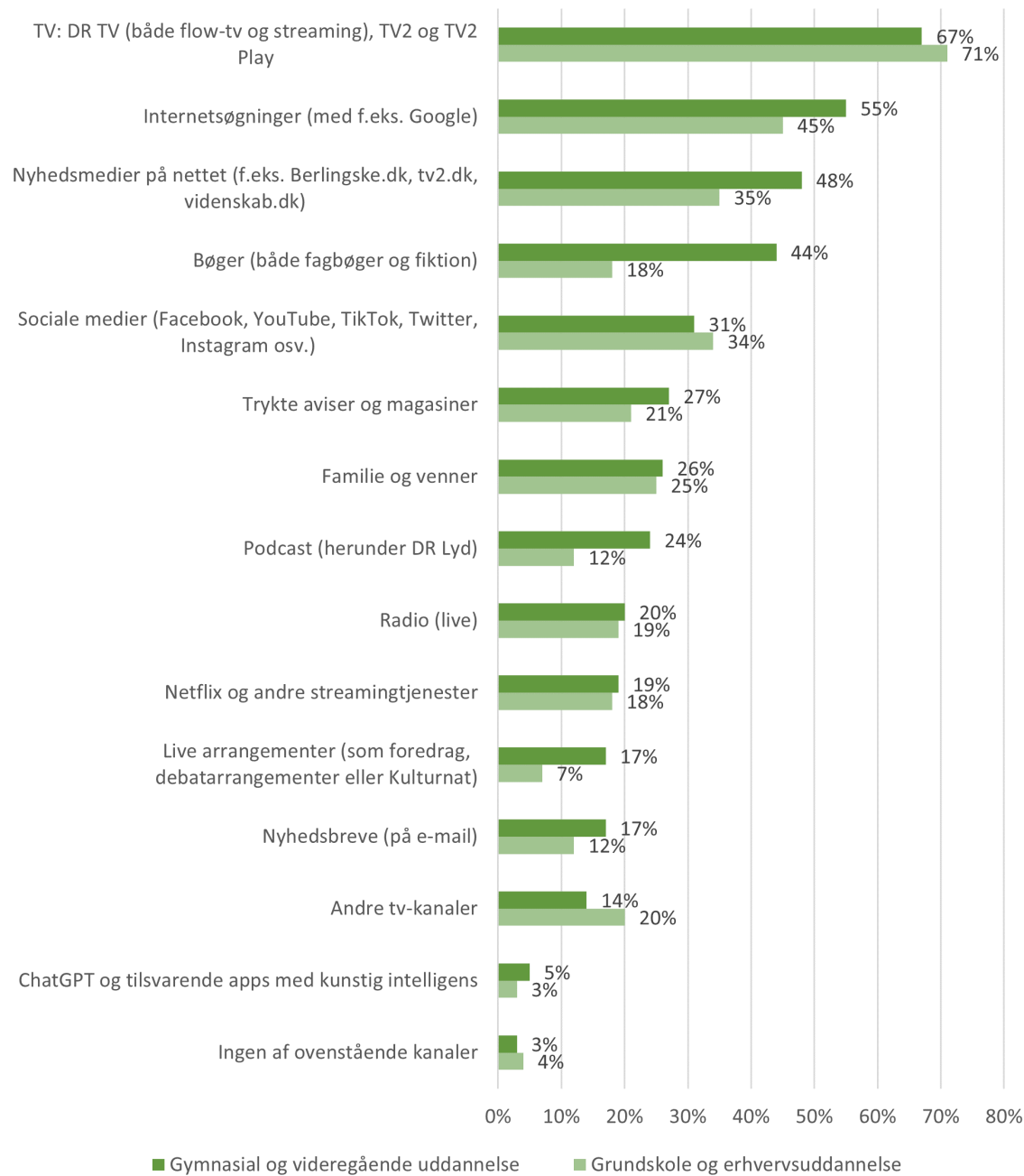
- Færre, der Interesserer sig for videnskab (figur 3.4)
- færre, der gerne vil vide mere om videnskab (figur 3.5)
- færre, der mener, at videnskabelig viden er nem at få adgang til (figur 3.13)
- færre, der oplever, at de har mulighed for at finde den videnskabelige viden, de har behov for (figur 3.14)
- flere, der jævnligt oplever, at de ikke forstår, hvad forskere siger, når de udtaler sig (figur 3.15)
- lavere gennemsnitlig tillid til forskere (figur 3.30).

I 2021 var det 14,7 % af danskerne mellem 25 og 64, der havde en lang videregående uddannelse, mens 58 % ingen videregående uddannelse havde (Danske Universiteter 2022). Set i lyset af en større orientering mod forskningsbaseret viden i både uddannelse og arbejdsliv hos folk med gymnasiale eller videregående uddannelse er det i sig selv ikke overraskende at finde denne tendens, og det samme ses i tilsvarende undersøgelser i andre lande (f.eks. i Sverige; VA Barometern 2022).

Der ses også tydelige forskelle i, hvilke kanaler de to grupper benytter til at få viden om videnskab fra (figur 5.2):

- De to grupper får viden fra disse kilder i samme omfang: TV fra DR og TV2, radio, Streamingtjenester, sociale medier, ChatGPT og lignende samt familie og venner.
- Grundskole/erhvervsskole benytter i højere grad sociale medier (34 %) og andre tv-kanaler (20 %).
- Gymnasiale eller videregående uddannelse benytter i højere grad podcast (24 %), nyhedsmedier på nettet (48 %), trykte aviser og magasiner (27 %), nyhedsbreve på e-mail (17 %), internetsøgninger (55 %), live-arrangementer (17 %) og bøger (44 %).
- Den største forskel i mediebrugen ses for de medier, hvor man som bruger skal investere meget tid og/eller fordybelse i interaktionen: bøger, live-arrangementer og podcast.

Hvilke(n) kanaler får du primært din viden om videnskab fra?

Figur 5.2 Spørgsmål: "Hvilke(n) kanaler får du primært din viden om videnskab fra?" Mulighed for flere svar. Svarene er fordelt på uddannelsesniveau. Der er statistisk signifikant forskel mellem uddannelsesniveau for kategorierne "Internetsøgninger..." ($p < 0,05$), "Nyhedsmedier på nettet..." ($p < 0,05$) "Bøger" ($p < 0,01$), "Trykte aviser og magasiner" ($p < 0,05$), "Podcast..." ($p < 0,01$), "Live arrangementer..." ($p < 0,01$), "Nyhedsbreve (på e-mail)" ($p < 0,05$) og "Andre tv-kanaler" ($p < 0,05$).

Man kan så diskutere, om man synes, at de ovenstående alders- og uddannelsesafhængige forskelle er små eller store. Men uanset hvad, så tegner der sig et tydeligt billede af, at dem, der interesserer sig for videnskab, overordnet set mener, at den er tilgængelig og nogenlunde forståelig, og at videnskab hjælper dem i forskellige henseender. Omvendt mener de, der ikke interesserer sig for videnskab, at den er mindre tilgængelig, forståelig og behjælpelig.

Derudover er det værd at bemærke, at selvom danskerne er forholdsvis videnskabsbegeistrede og mener, at videnskab har en vigtig samfundsmæssig betydning, så er der også en stor andel af befolkningen, der svarer ”hverken enig eller uenig” eller ”ved ikke” på mange af spørgsmålene. Der er altså relativt mange danskere, der enten ikke har en holdning til videnskaben eller ikke har noget forhold til den.

I **forskerundersøgelsen** angiver 24 % af forskerne at de ikke kommunikerer til den brede offentlighed, og hele 47 % har målgrupper, de gerne vil nå, men ikke når (figur 4.5). Der er også en betydelig gruppe på 30 %, der finder det rimelig eller meget vanskeligt at kommunikere med den brede offentlighed, hvis de ønsker det (figur 4.18).

Når der zoomes ind på **de forskere, der ikke kommunikerer til den brede offentlighed**, viser undersøgelsen:

- Selvom de gennemsnitligt i lavere grad (end de kommunikerende) mener, at det er vigtigt for dem at kommunikere videnskab til den brede offentlighed, er der stadig 40 %, der mener, at det er ’ret vigtigt’ eller ’meget vigtigt’ for dem (80 % hos de kommunikerende). 34 % angiver ’slet ikke vigtigt’ eller ’ikke vigtigt’ (6 % hos de kommunikerende).
- Selvom de gennemsnitligt i lavere grad (end de kommunikerende) mener, at forskere bør deltage i den offentlige debat, er der stadig 54 %, der er ’enig’ eller ’meget enig’ i dette (63 % hos de kommunikerende).
- Blot 6 % angiver, at ”der er ikke behov for at kommunikere forskning med den brede offentlighed” (0 % hos de kommunikerende).
- De vægter i højere grad formål som at rekruttere studerende (18/12) og at generere mere finansiering til forskning (16/7), mens bidrag til offentlig debat (45/62) og anvendelse i samfundet (48/64) vægtes mindre.
- De oplever generelt, at det er sværere: 16 % angiver, at det er ’meget vanskeligt’ at kommunikere med den brede offentlighed, hvis de ønsker det (6 % hos de kommunikerende), og kun 2 %, at det er ’meget let’ (9 % hos de kommunikerende). Hele 50 % angiver ’ved ikke/kan ikke sige’.
- Der er en højere andel hos dem, der er ’meget uenige’ i, at forskere, der kommunikerer meget, ikke er velansete blandt andre forskere (21 % – mod 16 % hos de kommunikerende).
- Der er en meget højere andel af dem, som er ’enig’ eller ’meget enig’ i, at deres forskning er for specialiseret til at give mening for ikke-specialister (32 % – mod 8 % hos de kommunikerende).

Det ser altså ud til, at der generelt for de ikke-kommunikerende forskere gælder, at

- 1) De i mindre grad mener, at det er vigtigt, men at der stadig er gode grunde til at kommunikere. De fleste mener også, at forskere bør deltage mere i den offentlige debat, og kun meget få mener, at der slet ikke er noget behov.

- 2) De i højere grad vægter formål, der gavner universitetsforskningen frem for den offentlige debat. Der er dog stadig flest også blandt de ikke-kommunikerende, som vægter de brede samfundsmæssige formål.
- 3) En langt højere andel af dem mener, at deres viden er for specialiseret til at give mening hos ikke-specialister, og langt færre synes, at det er let at kommunikere til den brede offentlighed. Der er også flere, der mener, at kommunikation påvirker anseelsen hos andre forskere i negativ grad.

Når det gælder de ph.d.-studerende, er der – sammenlignet med forskergruppen – generelt flere, der ikke kommunikerer, flere, der finder det svært, flere, der mener, at deres viden er for specialiseret, og flere, der ikke føler sig rustet til at kommunikere. Til gengæld er der ikke forskel mellem ph.d.-studerende og forskere, når det handler om, hvor vigtigt det er for dem, hvilke årsager de angiver for at kommunikere, og om de mener, at forskere, der kommunikerer meget, ikke er velansete blandt andre forskere.

Det ser således ud til, at ph.d.-studerende i lige så høj grad som forskerne tillægger kommunikation med befolkningen værdi, men at de generelt har sværere ved det. I det hele taget tegner der sig et mønster af, at jo ældre og mere erfarne man er som forsker (uanset om det opgøres som stillingsbetegnelse/karrieretrin eller alder), desto mere kommunikerer man, og desto mindre udfordret oplever man at være i forhold til at kommunikere med den brede befolkning og nå de målgrupper, man gerne vil nå.

Andre faktorer end alder og faglig udvikling ser dog også ud til at spille ind på graden af deltagelse hos forskerne. Således er der flere ikke-kommunikerende, som mener, at det er mindre vigtigt at kommunikere til den brede offentlighed, og de er i mindre grad optaget af samfundsmæssige hensyn, når de angiver grunde til at kommunikere. En højere andel af de ikke-kommunikerende mener også, at deres viden er for specialiseret til at give mening hos ikke-specialister, og færre synes, at det er let at kommunikere til den brede offentlighed.

Vi ser altså, at der både hos befolkningen og hos forskerne er store grupper, som – selvom de i store træk har adgang til/mulighed for at mødes på de samme platforme – i mindre grad eller slet ikke deltager i mødet om videnskaben i det offentlige rum. Undersøgelserne peger på to mulige, grundlæggende årsager til dette:

1) Manglende evner / det er svært

Nogle af de mindre engagerede oplever, at det kan være svært. Hos borgerne ses det ved, at de i mindre grad forstår, hvad forskerne siger, eller i mindre grad oplever at have adgang til videnskaben. Hos forskerne ses det ved, at de i mindre grad føler sig rustet til at kommunikere, og at de i højere grad oplever, at deres viden er for specialiseret til, at ikke-fagfolk kan forstå den.

2) Manglende lyst

Hos både befolkning og forskere ses der i de mindre engagerede grupper en lavere grad af ønske om at deltage. Hos borgerne ses det ved, at en relativt stor andel svarer ”hverken enig eller uenig” eller ”ved ikke” på mange af spørgsmålene. Det tyder på, at de enten ikke har en holdning til videnskaben eller ikke har noget forhold til den. Hos forskernes ses det ved, at 11 % ganske enkelt ikke mener, at det er vigtigt, og ved, at dem, der ikke kommunikerer, i lavere grad mener, at det er vigtigt, at forskere skal kommunikere for at bidrage til samfundet.

3) Manglende motivation/forståelse af formål

Det er værd at bemærke at selvom 77% af de adspurgte borgere mener videnskaben skal støttes økonomisk af staten, så er der 23% af de adspurgte der ikke er enige i det udsagn. Det resultat, sammenholdt med andelen af forskere der har svært ved at se hvad og hvordan og hvorfor de skal kommunikere om deres forskning (24 % der ikke kommunikerer med den brede offentlighed og 30% der synes det er rimelig er meget vanskeligt) bør give grund til refleksion. Resultatet tyder på at der er en relativt stor gruppe af borgere der ikke har indsigt i eller påskønnelse for videnskabens samfundsrolle, eller ikke har indsigt i hvordan den viden der produceres i forskningsmæssig sammenhæng, er anderledes end den viden der præsenteres i andre sammenhænge. Samtidig er der en stor gruppe forskere, der ikke har indsigt i den effekt manglende kommunikation om hvad forskning er og hvad deres samfundsbidrag har kunne have af mulig effekt på den måde videnskabelig viden anses på i befolkningen. Mere viden om hvad og hvilke sammenhænge der er mellem manglende støtte til forskningen og oplevelsen af relevans på befolkningens side kunne være interessant. Ligeledes mere indsigt i årsagerne til forskernes holdninger. Dette også set i lyset af at AI og øget forbrug af sociale medier kun vil gøre retvisende kommunikation af forskningsresultater og forskningsbaseret viden til befolkningen mere udfordret fremadrettet. Ligeledes vil en manglende forståelse af hvad forskningen er hos befolkningen gøre det vanskeligt at værdisætte forskningsbaseret viden over andre former for vidensproduktion i offentlige debatter. Noget der potentielt kan lede til større polarisering i samfundet fx i forbindelse med kontroversielle emner som vaccination.

6. Skal vi skrue op for dialogen?

De to spørgeskemaundersøgelser indikerer, at der finder mange gode møder sted mellem befolkning og forskere. Den danske befolkning nærer en stor interesse for og tillid til videnskab og forskere, mens landets forskere engagerer sig i forskningskommunikation på mange forskellige platforme, tager engagementet alvorligt, og i øvrigt udviser interesse for at udvide dette engagement. Både blandt forskere og befolkning er der dog grupper, som deltager i mindre grad end andre og føler sig mindre rustede på området. Der er borgere, der giver udtryk for, at de oplever, at forskere og videnskab er svært tilgængelige eller svære at forstå. Og der er forskere, der synes, at det er svært at kommunikere og nå de målgrupper, som de ønsker. Samlet set indikerer undersøgelserne et markant potentiale for, at videnskaben kan indtage en endnu stærkere plads i det danske samfund og i den offentlige samtale. Og det handler især om tillid og dialog.

Tillid

"Vi har det synspunkt, at samfundet tager bedre beslutninger, når de er understøttet af evidens og forskning"

"Man skal også huske på, at det er en opgave, der også fylder noget, hvis man skal være aktiv med forskningskommunikation. Og især hvis man skal være aktiv i at kvalificere den politiske debat. Det betyder, at man skal være klar til at svare på spørgsmål, når henvendelserne kommer, og man skal også være klar til at svare på spørgsmål, der ligger lidt uden for det, man lige arbejder med aktuelt"

Universitetsleder - fra undersøgelsens researchinterviews

Danskernes store tillid til videnskab udgør en stærk bastion for at fremme arbejdet med videnskabskommunikation og videnskabelig viden. Samtidig er denne tillid hverken Guds- eller naturgivet. Den er erfarings- og konsensusbaseret, et produkt af en samfundsmæssig udvikling, og dermed knyttet til en tid og et sted. Derfor er den også skrøbelig. Vi kan på ingen måde tage for givet, at danskerne om ti år vil udtrykke den samme tillid til videnskaben, som de gør i dag. Manglende adgang til og tillid til videnskab forarmer, fragmenterer og risikerer at lede til en polarisering af mennesker og samfund.

For at værne om tilliden til videnskaben, som et fundament for demokratiet, nationen og fællesskaberne, bør der iværksættes indsatser, der gør den videnskabelige viden endnu mere tilgængelig og anvendelig for borgerne. Det bør diskuteres, hvordan en styrkelse af forskningskommunikation og offentlig involvering kan styrke relationen mellem videnskab og samfund. Og der bør arbejdes med nye formater for forskningsformidling, der bedre rummer den tid, vi lever i, og de behov, forventninger, og ønsker, der er hos forskere og borgere. Det handler om at bringe videnskabelig viden ud og i spil i nye sammenhænge, i nye formater og med mere dialogbaserede metoder. Borgere har meget forskellige livsforløb, behov, interesser, vidensniveauer og værdier, men der er tilsyneladende plads og interesse for mere videnskab. Forskere er ikke nødvendigvis klædt på til at navigere i en virkelighed, hvor viden har det med at blive annekteret og polariseret som clickbait eller ammunition i politiserede agendaer. Det kan simpelthen være svært at finde et fælles rum for diskussion og refleksion. Teknologirådet har i mange år arbejdet med netop at bringe forskellige roller og former for viden i spil med formålet at stimulere til en demokratisk samfundsdebat³.

³ Læs mere om principper for vidensdeling med inspiration fra deliberative processer og teknologivurdering i bilag C.

Dialog

"Der er mange forskere, der ikke bryder sig om at formidle deres forskning, bl.a. fordi man risikerer, at når man stikker hovedet ud, så er det på et højpolitiseret område, og så kan man spørge sig selv: Hvorfor skal jeg begive mig ud i sådan et offentligt rivegilde med alle mulige meninger og synsninger? Det er et svært felt for forskerne"

Direktør i fond - fra undersøgelsens researchinterviews

Med tanke på den stigende erkendelse, der de sidste tyve år er kommet omkring værdien af dialogbaserede og samskabende processer om både videnskab og politik, giver det mening at se på, om der her ligger nogle nye veje til at styrke forskningskommunikationen og den offentlige samtale om videnskaben. På trods af den voksende interesse for dialogbaseret og samskabende kommunikation, indikerer de to spørgeskemaundersøgelser nemlig, at dette reelt ikke afspejles i praksis. Det er stadig de klassiske, journalistiske medier, der dominerer forskningskommunikationen. Befolkningen tilgår i høj grad videnskabelig viden via tv, radio og netmedier, og selvom dele af befolkningen også deltager i debatarangementer og andre former for mere dialogisk prægede aktiviteter, gælder det især den højtuddannede del (jf. kapitel 3). Det samme gælder forskerne. De benytter en lang række forskellige kanaler, når de vil kommunikere til offentligheden. Og selvom sociale medier er den mest benyttede kommunikationsform, er der markant færre forskere, der udtrykker, at de foretrækker sociale medier (jf. kapitel 4). I stedet foretrækker forskerne især at kommunikere via skrevne nyhedsmedier og tilsvarende kanaler/situationer.

Undersøgelsen bekræfter det billede, der også ses i andre lande, hvor forskeres offentlige kommunikation ofte kun går én vej, nemlig fra forsker til offentlighed. Denne praksis spejles også i forskernes holdninger til kommunikation med offentligheden. Selvom de fleste forskere ønsker at bidrage til samfundet og den offentlige debat med deres forskning, handler det mest om at sende deres viden ud til befolkningen og ind i debatten – og knapt så meget om at lytte til, hvad befolkningen tænker og mener om denne viden. Dette indikerer igen et stort udforsket rum for, hvad dialogbaserede og samskabende processer kan tilbyde i forhold til at kommunikere på tværs af uddannelsesniveauer og håndtere komplekse og politiserede emner. Studier viser nemlig, at rådslagning om polariserede emner kan skabe større gensidig forståelse og tolerance blandt de involverede (Carpini et al. 2004; Dryzek et al. 2019; Grönlund et al. 2015). Dette skyldes blandt andet, at metoderne giver mulighed for mere umiddelbart at få indsigt i og tage højde for hinandens værdier, overbevisninger og følelser, og dermed bedre bygge bro mellem videnskab og samfund. Det giver borgere bedre mulighed for at behandle og bearbejde videnskabelig viden samt tilgå den ud fra eget udgangspunkt, også i situationer hvor der er lille forhåndsviden om emnet. Således kan dialogbaserede og samskabende processer medvirke til at skabe større relevans for og tillid til videnskaben (Wynne, 2006).

Dansk forskningskommunikation fremadrettet

For at bygge bro mellem videnskab og samfund og styrke tilgangen til og anvendeligheden af videnskabelig viden i Danmark, er der behov for at diskutere forskningskommunikationens rammer, roller og praksisser. Og der er behov for at udvikle og eksperimentere med nye måder at sætte den videnskabelig viden i spil i offentligheden. I dette arbejde med fortsat at styrke dansk forskningskommunikation fremadrettet, kan følgende spørgsmål med fordel adresseres:

- I hvilke sammenhænge er der plads og ressourcer til at eksperimentere mere systematisk med dialogbaseret videnskabskommunikation? Hvordan kan de konkrete metoder for dialogisk forskningskommunikation udvikles og testes?
- Hvordan kan vidensinstitutionernes rammer for forskningskommunikation styrkes således, at behov blandt forskere såvel som samfundet bedre imødekommes?
- Hvordan kan forskernes incitamenter til at kommunikere til og med offentligheden styrkes, herunder meritering af den kommunikationsopgave, der er beskrevet i universitetsloven?
- Lever de klassiske, publicistiske medier op til det ansvar, som de stadig har i forhold til at være bindeled mellem forskere og borgere om videnskaben?
- Hvad betyder det igangværende skifte mod sociale medier, algoritmer og kunstig intelligens for videnskabens rolle i samfundet herunder borgernes involvering i videnskab?

7. Litteratur

Albæk, E., Munk Christiansen, P., Tøgeby, L. (2004). *Eksperter i medierne: Dagspressens brug af forskere 1961-2001*. Magtudredningen.

Albæk, E. (2011). The interaction between experts and journalists in news journalism. *Journalism* 12(3), 335–348. <https://doi.org/10.1177/1464884910392851>

Allum, N., Sturgis, P., Tabourazi, D. & Brunton-Smith, I. (2008). Science knowledge and attitudes across cultures: A meta-analysis. *Public Understanding of Science*, 17(1), 35-54. <https://doi.org/10.1177/0963662506070159>

Brossard, D., Nisbet, M.C. (2007). Deference to scientific authority among a low information public: Understanding U.S. opinion on agricultural biotechnology. *International Journal of Public Opinion Research*, 19(1), 24-52. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edl003>

Burns T.W., O'Connor D.J., Stocklmayer S.M. (2003). Science Communication: A Contemporary Definition *Public Understanding of Science* 2003; 12; 183. DOI: 10.1177/09636625030122004 https://www.researchgate.net/publication/237778208_Science_Communication_A_Contemporary_Definition

Carpini, M.X., Cook, F.L & Jacobs, L.R. (2004). Public deliberation, discursive participation, and citizen engagement: A Review of the Empirical Literature, *Annual Review of Political Science* 7(1): 315–44. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.7.121003.091630>

Danske Universiteter (2019). Danske Universiteters principper for god forskningskommunikation (2019). Tilgået 26. april 2023 på: <https://dkuni.dk/analyser-og-notater/danske-universiteters-principper-for-god-forskningskommunikation/>

Danske Universiteter (2022) Notat: Uddannelsesniveaet i Danmark er gennemsnitligt 2022. Tilgået 26. april 2023 på: <https://dkuni.dk/publikationer-og-notater/notat-uddannelsesniveaet-i-danmark-er-gennemsnitligt/>

Dietz, T. (2013). *Bringing values and deliberation to science communication*. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 110 (Suppl. 3), 14081-14087. <https://doi.org/10.1073/pnas.1212740110>

Ditto, P. H., Liu, B. S., Clark, C. J., Wojcik, S. P., Chen, E. E., Grady, R. H., ... & Zinger, J. F. (2018). At least bias is bipartisan: A meta-analytic comparison of partisan bias in liberals and conservatives. *Perspectives on Psychological Science*, 14(2), 273-291.

Dryzek, J. S. et al. (2019). The Crisis of Democracy and the Science of Deliberation. *Science*, 363(6432): 1144–46. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aaw2694>

Edelmann (2023). Edelman Trust Barometer Global Report 2023. Tilgået 26. april 2023 på: <https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2023-03/2023%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Global%20Report%20FINAL.pdf>

Edelmann (2022). Edelman Trust Barometer Global Report 2022. Tilgået 26. april 2023 på: https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2022-01/2022%20Edelman%20Trust%20Barometer%20FINAL_Jan25.pdf

Entradas, M. & Bauer, M.W. (2016). Mobilisation for public engagement: Benchmarking the practices of research institutes. *Public Understanding of Science*, 7, 771–788.

Eurobarometer. (2021). *Europeans citizens' knowledge and attitudes towards science and technology*. Tilgået 26. april 2023 på: <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=76999>

FactoryWisskomm (2021). *Handlungsperspektiven für die Wissenschaftskommunikation*. Berlin, Tyskland 2021.

Gravengaard, G. & Rendtorff, A.M. (2020). *Forsningskommunikation. En praktisk håndbog til eksperter og forskere*. Samfundslitteratur.

Grönlund, K., Herne, K. & Setälä, M. (2015). Does Enclave Deliberation Polarize Opinions?, *Political Behavior* 37(4): 995–1020. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11109-015-9304-x>

Guenther, L., Joubert, M. (2017). Science communication as a field of research: identifying trends, challenges and gaps by analysing research papers. *JCOM* 16 (02), A02. https://jcom.sissa.it/article/pubid/JCOM_1602_2017_A02/

Hart, P.S. & Nisbet, N.C. (2012). Boomerang effects in science communication: How motivated reasoning and identity cues amplify opinion polarization about climate mitigation policies. *Communication Research*, 39(6), 701–723.

Hartley, J.M. (2017). When Homo Academicus meets Homo Journalisticus: An interfield study of collaboration and conflict in the communication of science research, *Journalism*, 18(2) pp. 211–225.

Horst, M. (2012). Forsningskommunikation mellem formidling, markedsføring og politik. J. Faye & D.B. Pedersen (red.), *Hvordan styres videnssamfundet?: Demokrati, ledelse og organisering* (s. 123–148). Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Ivani, S. & Novaes, C.D. (2022). Public engagement and argumentation. *European Journal for Philosophy of Science*, vol 12(54).

Johansen, K.R. & Johansen, J.D. (2022). Ekspertkilder i landsdækkende danske dagblade. Hvem er de, og hvilke roller og funktioner optræder de i? *Journalistica* 2022, pp. 86–111. <https://doi.org/10.7146/journalistica.v16i1.132421>

Kahan, D. (2013). Ideology, motivated reasoning, and cognitive reflection. *Judgment and Decision Making*, 8(4), 407–424. doi:10.1017/S193029750000527

Kahan, D. (2015). What is the Science of Science Communication?. *Journal of Science Communication*, 14(3), 1–10 (2015), Yale Law School, Public Law Research Paper No. 539, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2562025> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2562025>

Kappel, K. & Holmen, S J. (2019). Why Science Communication and Does it Work? A Taxonomy of Science Communication and a Survey of the Empirical Evidence. *Frontiers in Communication*, 4:55. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2019.00055>

Kjærsgaard, R.S. (2006). Elfenbenstårnet. Universiteter mellem forskning og formidling. Antropologi. Aarhus Universitetsforlag, 2006, Aarhus.

Kupper, F., Willems, W., Barendse, S. & Aris, A. (2022). Bruggenbouwers in spagaat. Wetenschapscommunicatie door wetenschappers aan Nederlandse universiteiten. Onderzoeksrapport Athena Instituut - Vrije Universiteit (VU). <https://www.knaw.nl/publicaties/wetenschapscommunicatie-door-wetenschappers-gewaardeerd>

Hyldgård, P., Langkjær, F. (2021). RETHINK briefs: Improving the practice of science communication. https://www.rethinksciomm.eu/wp-content/uploads/2022/01/RETHINK_5.3_BRI-EFS-Improving-the-practice-of-science-communication.pdf

Medveckey, F., Leach, J. (2019). An ethics of Science Communication. Palgrave Pivot. Springer Nature Switzerland AG ISBN 978-3-030-32115-4. ISBN 978-3-030-32116-1 (eBook) <https://doi.org/10.1007/978-3-030-32116-1>

Meyer, G. & Sandøe, P. (2012). Going public: good scientific conduct, *Science and Engineering Ethics*, bind 18, nr. 2, s. 173–197. <https://doi.org/10.1007/s11948-010-9247-x>

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (2004). Forsk og fortæl – rapport fra videnskabsministeriets Tænketaank vedr. forståelse for forskning. Maj 2004. <https://ufm.dk/publikationer/2004/filer-2004/forsk-og-fortael.pdf>

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2017). Communicating Science Effectively: A Research Agenda. Washington, DC: The National Academies Press.

National Co-ordinating Centre for Public Engagement (2023). Hjemmeside for organisationen. Tilgået 6. november 2023. <https://www.publicengagement.ac.uk/>

Nationalt Center for Etik (2023). Videnskabsetiske principper <https://nationaltcenterforetik.dk/videnskab/den-videnskabsetiske-vurdering/videnskabsetiske-principper>

Nielsen, K.H., Kjaer, C.R. & Dahlgaard, J. (2007). [Scientists and science communication: A Danish survey](#). Journal of Science Communication, 6(1).

Nisbet, M. & Markowitz, E.M. (2014). Understanding Public Opinion in Debates over Biomedical Research: Looking beyond Political Partisanship to Focus on Beliefs about Science and Society. PLoS ONE 9(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0088473>

Peters, H.P., Brossard, D., Cheveigné, S., Dunwoody, S., Kalfass, M., Miller, S. & Tsuchida, S. (2008). It's Time to Reconsider, Science-Media Interface. Science Communication, 30(2), pp. 266-276. <https://doi.org.proxy1-bib.sdu.dk/10.1177/107554700832480>

Peters, H.P. (2014). Scientists as Public Experts: Expectations and Responsibilities. In M. Bucchi & B. Trench, Handbook of Public Communication of Science and Technology, 2nd edition (pp. 70-82). Routledge.

Pew Research Center (2015). How scientists engage the public. <https://www.pewresearch.org/science/2015/02/15/how-scientists-engage-public/>

Phillips, L.J. (2008). Når forskningsbaseret viden forhandles: Den dialogiske drejning inden for forskningskommunikation. Læring & Medier (LOM), 1(1), 1-19.

Retsinformation: Universitetsloven - Bekendtgørelse af lov om universiteter. LBK nr 778 af 07/08/2019. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/778>

Scheufele, Dietram A. (2006). Messages and Heuristics. How audiences form attitudes about emerging technologies. Engaging Science: Thoughts, Deeds, Analysis and Action, ed. J. Turney, 20-25. London, UK: The Wellcome Trust. [Messages and Heuristics: How Audiences Form Attitudes About Emerging Technologies](#).

Sinatra, G.M., Kienhues, D. & Hofer, B.K. (2014). Addressing Challenges to Public Understanding of Science: Epistemic Cognition, Motivated Reasoning, and Conceptual Change. Educational Psychologist, 49(2), pp. 123-138. <https://doi.org/10.1080/00461520.2014.916216>

Siune, Karen & Mejlgaard, Niels. (2001). *Folk og Forskning – Opfattelser og holdninger*. Århus: Analyseinstitut for Forskning

Teknologirådet (u.d.). Borgerinddragelse. Online: <https://tekno.dk/method/borgerinddragelse/>

Teknologirådet & Trygfonden (2023). *Viden & Demokrati-barometeret 2023: Befolkningens forhold til videnskab*. November 2023. <https://videnogdemokrati.dk/viden-og-demokrati-barometeret-2023/>

TNS BMRB (2015). Factors affecting public engagement by researchers – A study on behalf of UK public research funders. https://wellcome.org/sites/default/files/wtp060033_0.pdf

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2015). Den danske kodeks for integritet i forskning. <https://ufm.dk/publikationer/2015/den-danske-kodeks-for-integritet-i-forskning>

Uddannelses- og forskningsministeriet & YouGov (2017). Befolkningssmåling 2017. <https://ufm.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2017/filer/befolkningssmaling-2017-yougov.pdf>

van Dam, F., de Bakker, L., Dijkstra, A.M. & Jensen, E.A. (eds) (2020). Science communication. An introduction. Science Communication, vol. 1, World Scientific Press, Singapore. <https://doi.org/10.1142/11541>

Verkade, A. & en Smeets, I. (2023). Nationaal Expertisecentrum Wetenschap & Samenleving – Plan van aanpak. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7763918>

Videnskabernes Selskab (2022). Tillid til forskning og ekspertise. Hvidbog til Forskningspolitisk Årsmøde 2022. <https://www.royalacademy.dk/da/Om-selskabet/Medlemmer/Udvalg-og-komiteer/FPU/Aarsmoede2022>

Jag vill, men hinner inte! Forskares syn på kommunikation och öppen vetenskap. *Nationell enkätundersökning 2019* (2019). Vetenskap & Allmänhet, VA-rapport 2019:8 <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2019-09-25-jag-vill-men-hinner-inte.html>

Vetenskap & Allmänhet - VA public science. Hjemmeside for foreningen. Tilgået 18. oktober 2023. <https://v-a.se/>

Vetenskap & Allmänhet (2021). VA Barometern 2021/22. Publiceret dec. 2021. <https://v-a.se/2021/12/va-barometern-2021-22/>

Vetenskap & Allmänhet (2022). VA Barometern 2022/23. Publiceret dec. 2022 <https://v-a.se/2022/12/va-barometern-2022-23/>

Wissenschaft im Dialog gGmbH (2022). Wissenschaftsbarometer. https://www.wissenschaft-im-dialog.de/fileadmin/user_upload/Projekte/Wissenschaftsbarometer/Dokumente_22/WiD-Wissenschaftsbarometer2022_Broschuere_web.pdf

Wynne, B. (1995). Public understanding of science. In S. Jasanoff, G. E. Markle, J. C. Petersen & T. J. Pinch (Eds.), *Handbook of science and technology studies* (pp. 361-388). Thousand Oaks: SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781412990127>

Wynne, B. (2006). Public engagement as a means of restoring public trust in science—hitting the notes but missing the music?. *Public Health Genomics*, 9(3), 211-220.

Wynne, B. (2007). Public participation in science and technology: Performing and obscuring a political–conceptual category mistake. *East Asian Science, Technology and Society: An International Journal*, 1, 99-110.

Wien, C. (2013). Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in Danish news media. *Journalism* Vol. 15(4), pp. 427-445.

Wien, C. (2016). " [...] de fortjener mere, end at vi bare kalder dem idioter ... ". *Journalistica*, 10(1) 2016. <https://tidsskrift-dk.proxy1-bib.sdu.dk/journalistica/article/view/24885>

8. Bilag

8.1 Bilag A. Metode og datagrundlag bag borgersurvey

Barometeret er baseret på en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Epinion i april-maj 2023 blandt 1.101 personer via webpanel. Stikprøven udgør et repræsentativt udsnit af danskere over 18 år. Data er kvalitetssikret af Epinion. Personer, der gennemfører urealistisk hurtigt (speeders), og personer, der blot svarer i én kategori (flatliners), er frasorteret. Desuden er det ikke muligt for en respondent at besvare spørgeskemaet mere end én gang. Resultaterne præsenteres som procenttal, dvs. andele af befolkningen eller andele af de respektive undergrupper af befolkningen. I nogle tilfælde kan graferne summere til mere eller mindre end 100 %, hvilket enten skyldes respondentens mulighed for at afgive flere svar ved det pågældende spørgsmål eller afrunding. Der er i undersøgelsen testet for signifikante forskelle mellem grupperne ved brug af chi i anden-test og et 95 % konfidensinterval. Efter data er indsamlet, er eventuelle mindre skævheder i forhold til at opnå en repræsentativ stikprøve vejet på plads. Data er vejet efter de nyeste fordelinger for den danske befolkning fra Danmarks Statistik, så stikprøven er repræsentativ for den danske befolkning på følgende dimensioner:

1. Køn
2. Alder
3. Geografi.

Det betyder, at tallene er vægtede procentdele.

Undersøgelsen er udført som en del af vidensindsamlingen til denne rapport. Dele af undersøgelsen er offentliggjort i en separat udgivelse: Viden & Demokrati-barometeret (Teknologirådet & Trygfonden, 2023).

8.2 Bilag B. Metode og datagrundlag bag forskersurvey

Denne del af spørgeskemaundersøgelsen bygger på et survey med svar fra i alt 3.864 forskere og ph.d.-studerende, som har besvaret et spørgeskema om videnskab og forskning udarbejdet af Teknologirådet. Besvarelserne er indsamlet af Epinion via mailudsendelser til forskere på universiteter i Danmark. Epinion udsendte en invitationsmail samt en påmindelse i perioden september-oktober 2023. Disse var formuleret på engelsk med mulighed for at besvare et spørgeskema formuleret på enten engelsk eller dansk.

Teknologirådet udarbejdede et sample bestående af alle forskere og forskningspersonale på AU, CBS, DTU, ITU, KU, RUC, SDU og AAU, som lå til grund for dataindsamlingen. Respondenter i dette sample, der ikke arbejder med forskning i nuværende stilling, blev frasorteret ved første

spørgsmål om stillingstype, hvor der kunne krydses af ved ”Jeg arbejder ikke som forsker i min nuværende stilling”.

Data er blevet kvalitetssikret af Epinion. Personer, der gennemfører undersøgelsen urimeligt hurtigt (speeders), og personer, der kun svarer i én kategori (flatliners), er blevet frasorteret. Derudover har det ikke været muligt for en respondent at besvare spørgeskemaet mere end én gang.

Spørgsmål og svarmuligheder er først formuleret på dansk og derefter oversat til engelsk af en professionel translatør med erfaring inden for forskningsområdet. Ved den samlede opgørelse er besvarelsene på de to sprog blevet samlet i én opgørelse.

Gældende for figur 4.11 og 4.12 er svarene justeret fra en 10-punktsskala til en 5-punkts Likerts-skala. Spørgsmålet er oprindeligt formuleret på følgende måde: ”På en skala fra 1-10, hvor 1 = helt uenig og 10 = helt enig, hvor enig er du i følgende udsagn: Forskere bør generelt deltage mere i den offentlige debat?”. For at øge forståeligheden og sikre konsistens på tværs af figurer, har vi omregnet resultaterne, så 1 og 2 = meget uenig, 3 og 4 = uenig, 5 og 6 = hverken/eller, 7 og 8 = enig, 9 og 10 = meget enig.

Det er ikke muligt at sige noget helt præcist om repræsentativiteten af data, da det ikke har været muligt at skaffe data om den aktuelle, faktiske population af danske forskere i efteråret 2023.

Ved sammenligning med Uddannelses- og Forskningsministeriets seneste officielle analyse af videnskabeligt personale på universiteterne (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2018) kan der dog trækkes nogle pejlemærker for, hvor repræsentative data er på følgende parametre:

Køn: Overrepræsentation af kvinder

Stillingsbetegnelse: Lige repræsentation

Fag: Underrepræsentation af naturvidenskab og teknisk videnskab.

Da der generelt er flere mandlige forskere inden for naturvidenskab og tekniske videnskaber, er det nærliggende at tolke ovenstående i retning af, at det primært er denne gruppe, der er underrepræsenteret, men at stillingstypen ikke spiller ind her.

Ved behandling og præsentation af data i denne rapport er besvarelsene blevet behandlet i to grupper med hhv. forskere i egentlige forskerstillinger (adjunkt/postdoc og opefter) og ph.d.-studerende. Ved analyse af effekten af alder er de dog blevet samlet i én samlet gruppe besvarelser for at få et meningsfuldt samlet billede af et samlet forskerkarriereforløb.

Ved præsentation af forskelle mellem forskningsområder (fakultære hovedområder) er jura og teologi blevet udeladt, da de tilsammen står for blot 2 % af besvarelsene og dermed ikke har nok data til at vise signifikante forskelle, når data opdeles på niveau af forskningsområder. Af samme grund er der ikke blevet undersøgt effekten af sprog, da de ikke-dansksprogede står for blot 6 % af besvarelsene. De to grupper er derfor blevet samlet i én i alle analyser.

Endelig skal det bemærkes, at effekten af køn ikke er blevet analyseret i denne rapport.

Køns-frekvensen er koblet til både alder, stillingsbetegnelse og forskningsområde, og det har ikke været inden for rammerne af dette projekt at behandle det i nødvendige detaljer, der ville give en meningsfuld analyse og efterfølgende debat.

Antal besvarelser fordelt på stillingsbetegnelser

Ph.d.-studerende	914
Postdoc	551
Adjunkt/forsker	239
Lektor/seniorforsker	1.141
Professor	767
Anden	252

Antal besvarelser fordelt på alder

18-34 år	1.175
35-54 år	1.682
55 år eller ældre	1.007

Antal besvarelser fordelt på faglige hovedområder

Humaniora	481
Jura	59
Naturvidenskab	928
Teknisk videnskab	647
Samfundsvidenskab	789
Sundhedsvidenskab	941
Teologi	19

Antal besvarelser fordelt på stillingsbetegnelser

Ph.d.-studerende	914
Postdoc	551
Adjunkt/forsker	239
Lektor/seniorforsker	1.141
Professor	767
Anden	252

Antal besvarelser fordelt på køn

Mand	2.247
Kvinde	1.533
Non-binær	16
Ønsker ikke at svare	68

Antal besvarelser fordelt på sprog

Dansk er første sprog	2.623
Dansk er ikke første sprog	172

8.3 Bilag C. Vidensdeling i deliberative processer: Hvordan formidles viden bedst muligt så den stimulerer til en demokratisk samfundsdebat?

Vi vil her kort præsentere et par grundprincipper for vidensdeling med formålet at stimulere til en demokratisk samfundsdebat. Vi har særligt fokus på dialogbaseret forskningskommunikation og vidensdeling og trækker på elementer fra deliberativt demokrati og teknologivurdering samt de inddragelsesmetoder, der udspringer heraf.

Disse metoder byder på en diversitet i form af blandt andet proces, resultat og formål. Alligevel har de alle det til fælles, at de bygger på en tradition inden for deliberativt demokrati. Fællestrækkene kan opsummeres af disse fem principper for borgerinddragelse: [principper for borgerinddragels](#)

Grundprincipper for borgerinddragelse (Teknologirådet, u.d.).

Både deliberativt demokrati og teknologivurdering bygger på en stærk tradition for informeret og dialogbaseret inddragelse. Her er der fokus på at have offentligheden med i politiske beslutningsprocesser, hvor vejen dertil byder på informeret dialog mellem borgere, interessenter og eksperter, samt at bringe den her iboende viden tættere på de politiske processer. Det er netop de greb, der er at finde i disse processer, der er interessante i målsætningen om at stimulere den offentlige debat og skabe kortere vej mellem eksperter og offentligheden.

Samspil mellem formel og uformel viden

I deliberative processer er både ekspertise og borgernes egen viden afgørende. Formel viden, skabt gennem videnskabelig forskning, er vigtig, men bør integreres med borgernes uformelle viden, der opstår gennem hverdagsoplevelser. Den uformelle viden kan bidrage med nye perspektiver, se usete sammenhænge samt nedbryde silo-tænkning, som kan være dominerende i den mere formelle viden.

I en veludformet inddragelsesproces er dialogen afgørende for at fremhæve og gøre brug af den uformelle viden. Borgerne spiller en aktiv rolle i at sætte dagsordenen, inddrage eksperter og dermed skabe en mere ligeværdig deltagelse i beslutningsprocessen. Bredden af eksperter inkluderer ikke kun forskere, men også fagfolk, praktikere og borgere, hvilket kræver en kreativ tilgang til at bringe forskellige perspektiver og hverdagserfaringer frem.

I modsætning til traditionel forskningskommunikation, hvor formel viden er normativ, integrerer deliberative processer både formel og uformel viden på lige fod. Dette sikrer en mere nuanceret og informeret dialog mellem eksperter og borgere.

Inddragelsestrappe for demokratisk samfundsdebat

Demokratiet fungerer mest effektivt inden for principperne for deliberativt demokrati, når den formelle viden introduceres, efter borgerne har sat dagsordenen. Dette indebærer ikke kun at øge dialogen mellem forskere og borgere, men også at justere magtbalancen og fokusere på samfundets ønsker og behov. En måde at opnå dette på er at træde et skridt tilbage og involvere borgerne i at definere dagsordenen og/eller vælge relevant viden. Dette kan udføres på forskellige niveauer, afhængigt af processens kontekst og formål.

Det første skridt involverer at give borgerne medbestemmelse og mulighed for input i valget af formidlere og relevante eksperter for at sikre diversitet og relevans.

Hvis det er muligt, kan næste skridt være at lade borgerne ikke kun beslutte, hvem de vil høre fra, men også hvilken type viden der skal inddrages. Dette giver borgerne indflydelse på tilgangen til problemstillingen og mulighed for at bidrage med et helhedsorienteret perspektiv. Det sidste og mest omfattende skridt indebærer at give borgerne beslutningskraft i, hvilken samfundsdebat der er relevant. Dette betyder ikke kun at sætte dagsordenen inden for en given problemstilling, men også at inddrage borgerne i valget af problemstillinger, der skal adresseres og arbejdes med – hvad er det for en samfundsdebat, vi ønsker og har behov for?

Disse trin repræsenterer forskellige niveauer på en inddragelsestrappe, baseret på principperne for deliberativt demokrati med et særligt fokus på viden og dens udvælgelse.

Det danske demokrati hviler på en stærk oplysningstradition, hvor befolkningens adgang til og anvendelse af viden spiller en afgørende rolle for det demokratiske liv og dermed også for nationens sammenhængskraft. Men samfundets stigende kompleksitet og videnstunge politiske dagsordener såsom klima, kunstig intelligens og personlig medicin udfordrer vores kollektive beslutningskraft. For hvordan sikrer vi, at alle har adgang til videnskabelig viden, så at vi kan anvende til at træffe beslutninger i både vores eget liv og i politiske processer?